

143.449

LEACOCK

—
A

Mauzoleum
Klub

143449

STEPHEN LEACOCK

A MAUZOLEUM KLUB

Szerb Antal fordítása.

OSZK

LEACOCK

A
MAUZOLEUM
KLUB

LEACOCK

A MAUZOLEUM KLU

PHAROS

PHAR

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Stephen Leacock amerikai humorista. Jelentősebb művei: The Hohenzollerns in America and other impossibilities. London. 1919. 254. l. 8.; Butler: Winnowed wisdom, a new book of humour. Humoreszkek címmel magyarra írta: Karinthy Frigyes. Budapest. 1927. Athenaeum. 147. l. 8. E mű fordítása és átdolgozása dr. Szerb Antal munkája.

STEPHEN LEACOCK

A MAUZOLEUM KLUB

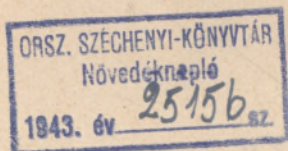
OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

PHAROS

E könyv 1943. őszén jelent meg a Pharos könyvkiadóvállalat kiadásában. — Nyomtatta a Hellas Irodalmi és Nyomdai Rt. Budapesten, Garmond Badenia Antiqua betűkkel. — Felelős nyomdavezető: Szeverényi József. — Felelős kiadó: nemes Szabó-Froreich Antal. Copyright by Pharos Budapest 1943.

143449

KLUBÉLET PLUTORIÁBAN

Grigore Székelyi Könyv

Plutoria legszebb főutcájának legnyugodalmasabb sarkában áll a Mauzoleum Klub. Fehér, görög stílusú épület, körülötte szilfák, azoknak ágain pedig madarak énekelnek, természetesen a legdrágább madarak.

A szelíd reggeli órákban csaknem áhítatos csend honol az utca fölött. Fél-tizenegy felé nagy autók suhannak álmodozva át, magányos sofőrökkel. Az alsó városból jönnek, ahol már lerakták a korábban kelő milliomosokat megfelelő irodájukba. A nap áttör a szilfák lombjain és költséges kisasszonyokat világít meg, akik nagybecsű gyermekeket tolnak maguk előtt. Európában is lehet kicsi hercegeket és hercegnőket sétálni látni, amint az őrség fegyverével tiszteleg előttük. De mi az ehhez képest. Mélyebb értelemben félig sem olyan megrendítő látvány, mint az, amelyet a Plutoria Avenuen, a Mauzoleum Klub előtt, a város legcsendesebb részében, minden reggel meg lehet figyelni.

Itt látható, nyúlprémecskéjében éppen tova-
togyóban, egy kis hercegnő, akinek ötven
pálinkaégetője van. Lakkozott gyermek-
kocsiban itt vitorlázik el egy csuklyával
borított fejecske, amely bölcsőjéből uralkodik
egy egész new-jersey-i káeftén; csak itt fekszik
és íme az Egyesült Államok főállamügyésze
mégsem tudja részvénytársasággá átalakítani.
Mellette egy négyéves gyermek, aki két fő-
fontosságú vasútvonal egybeolvasztását jelenti.
Mindezek a hercegek és hercegnők, akikkel
tetszésszerinti számban találkozhat a fák
között játszadó napfényben, sokkal valósá-
gosabb hercegek és hercegnők, mint az az egy-
két maradvány, akit Európában még láthatni.
Felbecsülhetetlen értékű bábik rázzák ötven-
dolláros elefántcsont csörgőjüket és artikulát-
lan hangokat kiáltanak egymásnak. Egymillió
dollar elővételi részvény nevet fel elégedetten,
amikor egy külhonból hozatott nőrsz sport-
kocsiban eltol mellette egy pirinyó részvény-
többséget. És a szilfák levelei közt atmosolyog
a nap, madarak dalolnak, automobilonk züm-
mögnek: ez a világ — ha az ember a Plutoria
Avenue felől nézi — az elképzelhető leg-
kellemesebb hely.

A Plutoria Avenue alatt és vele párhuzamo-
san kihálnak a fák és elkezdődik a stukk és
a tégl. Már az Avenueről is láthatni a nagy
üzleti utcákban álló felhőkarcolók csúcsát,

hallani a magasvasút zúgását, sőt, szinte azt is, hogyan keresik meg a papák az osztalékot. Még távolabb a város egyre lejjebb és lejjebb süllyed és végül is a szegénynegyed keskeny, görbe utcáiba és kicsi házaiba fullad.

Ha az ember egyszer nem sajnálná a fáradságot és felmenne a Mauzoleum Klub tetejére, onnan szinte ki lehetne venni a szegénynegyedet. De hát miért tenne az ember ilyet? Ha sohasem megyünk fel a tetőre, hanem szépen lent maradunk és pálmafák között ebédelünk, egyszerűen nem vesszük tudomásul, hogy szegénynegyed is van a világon és ez határozottan kellemesebb.

A klubba széles lépcsők vezetnek fel, vastag gyékénnyel fedve és a lehető legkisebb mértékre csökkentik azt a fizikai fáradságot, amelyet az autótól a klub bejáratáig való felmenetel okoz. A klub gazdagabb tagjai még azt sem restelik, hogy egyszerre csak egy lépcsővel lépnek feljebb, először az egyik lábukkal, azután a másikkal. Amikor rosszul áll a pénzpiac és sötét felleg borul a tőzsde fölé, meg lehet figyelni, hogy a Mauzoleum Klub mindegyik tagja így vonszolja fel magát a lépcsőn, szemében az olyan emberek néma bánatával, aki azon tűnődik, hol tudna egy félmillió dollárt felhajtani.

De boldogabb időkben, amikor nagy gálaestélyek vannak a klubban, piros-fehér balda-

chin védi a drága, bársonypuha szőnyegekkel fedett lépcsőket a hópelyhektől és teli autókból szép hölgyek özönlenek a klubba. Ilyenkor a klub valóságos Árkádiává változik. Ilyen estéken nyugodtan ajánlható a Mauzoleum Klub; olyan pásztori jelenetek színhelye, amilyeneket csak a költő álmodhat, aki tudja jól, mibe kerül az ilyesmi. A széles folyosók és a mély fülkék megtelnek pásztorlányokkal, akikhez hasonlókat szem nem látott sohasem. Pompás, csillogó ruhák omlanak róluk és fejükről a trigonometria által ismert valamennyi szögben hullanak alá a tollak. A pásztorok viszont széles fehér mellényt és kicsi lakkcipőt hordanak és az arcuk kövér, kékespiros, vér-aláfutásos. És a pásztorok és pásztorlányok táncot lejtenek és a csalvárosi részvények emelkedéséről és a cement eséséről oly sziporkákat eregetnek, hogy a boldogult XIV. Lajosnak is érdemes volna idejönni és meghallgatni. Na és aztán a vacsora, kis asztalok mellett! Pásztorok és pásztornék itt az elővételi részvényeket és jelzáloghiteleket jegelt pezsgő és fagyasztott spárga alakjában fogyasztják el és az osztalékokat és a rendkívüli évnegyedi bónuszokat pincérnek öltözött kínai filozófusok nagy ezüst tálakon hordozzák ide-oda.

De hétköznap nincsenek pásztornék a klubban, hanem csak pásztorok. Kettesével-hármasával ülnek egy-egy pálmafa alatt és

viszkit isznak szódával. A mértéktudóbbak természetesen csak lithiumoxidos vízzel isszák a vizskit és azok, akiknek délután még üzleti dolgaik vannak, még szelídebb vizekkel keverik. A Mauzoleum Klub pincéjében annyiféle gyöngyöző és habzó ásványvíz van, mint ahány forrás csillogott egykoron a homéroszi Görögország dombjain. És ha az ember egyszer megszokta ezeket, éppoly lehetetlen visszaterni a közönséges tiszta vízhez, mint abba a mellékutcai elfelejtett házba, ahol lakott az ember régesrég valamikor, mielőtt még klubtag lett volna.

Így ülnek a tagok és tompított hangon társalognak, hangjuk a havanna kék füstjén keresztül hatol egymás fülébe. Az öregebbek kifejtik, hogyan rohan az ország napról-napra a biztos pusztulásba, a fiatalabbak arról tartanak előadást, hogy az ország még sohasem fejlődött ilyen örületes tempóban. Többnyire a nagy nemzeti sorskérdésekről eszmecserélnék, például a védővámról és felemelésének szükséges voltáról, vagy a munkásság szomorú erkölcsi lezüllesztéséről, a szakszervezetek növekedéséről, arról, hogy a tömegből milyen sajnálatos módon hiányzik a keresztényi gondolkodás és hogy a közönség körében egyre inkább lábrakap az önzés.

Így társalognak, azt az egy-két urat kivéve, akinek felügyelőbizottsági ülésre kell elsietnie,

amíg el nem halványodik a délután és rájuk nem köszönt az este, s a zajtalan kínai filozófusok tompított fényű lámpákat nem csavar-
nak fel itt-ott a pálmák között. Ekkor a pász-
torok fehéren terített asztal mellett megvacso-
ráznak, az asztalon metszett üveg és arany-
sárga rajnai bor fényeskedik. Vacsora után
megint leülnek a pálmafák alá, félig elrejtőzve
füstfelhők mögé és még mindig a vámtarifá-
ról és a munkásosztályokról beszélnek és
növekvő szomorúságukat ásványvizek özöné-
vel igyekeznek leöblíteni. Így lesz az estéből
éjszaka és a nagy autók, egyik a másik után,
odaimbolyognak a kapu elé, és a Mauzoleum
Klub kiürül és elsötétedik, míg az utolsó tagot
is el nem szállították és a pásztori nap jól meg-
érdemelt nyugalommal zárul.

OSZK
EGY KIS VACSORA

Országos Széchenyi Könyvtár

— Szeretném az egészen őszinte véleményét hallani, — mondta Mr. Lucullus Fyshe ebéd közben Rev. Fareforth Furlongnak, a lelkésznek, aki szemben ült vele.

— Bizhat bennem, — felelt Rev. Furlong.

Mr. Fyshe seltersvizet töltött egy borospohárba és átnyújtotta a lelkésznek.

— Most mondja meg őszintén és egyenesen: vajjon túlságosan sok a szénsav ebben?

— Szó sincs róla, — felelte Rev. Furlong.

— És csakugyan megmondaná nekem, ha a kettedszénsavas nátron százalékaránya túlságosan nagy lenne az átlagos ízlés számára?

— Hogyne, természetesen.

— Hát akkor minden rendben van, — sóhajtott fel megkönnyebbülten Mr. Fyshe. — Akkor ma délután ezt adom a Duke of Dulhamnek.

A herceg nevét azzal a nyugodt, demokratikus semmibevevéssel ejtette ki, amelynek tökéletesen mindegy, vajjon az előkelő név halla-

tára felfülel-e egy féltucat klubtag vagy sem. Mert végtére is, mi egy herceg a Közúti és Külvárosi Közlekedési Rt. elnökéhez, a Köztársasági Szóda- és Szikvízszövetkezet felügyelőbizottsági elnökéhez és a Kerületi Takarékpénztár vezérigazgatójához képest? Ha egy ember, aki ilyen széles talapzaton nyugszik, időnkint kedvet kap egy herceget meghívni, az csak a legtermészetesebb dolog a világon. Éppen olyan természetes, mint az, hogy valaki, aki maga is szikvizet gyárt, nem szívesen ad vendégeinek túlságosan sok szénsavat vagy legalább is nem akarja, hogy rajtakapják.

A helyzet az, hogy igen sok klubtag gyárt valamit, vagy gyártat, vagy — ami ugyanaz — trösztbe tömöríti azt, amit mások gyártanak. Ez az oka annak, hogy olyan kémiai módon szemlélik táplálékukat. Reggeli közben valamelyik tag gyakran odahívja a főpincért és közli vele, hogy a sonkában túlságosan sok az ammoniák. Egy másik az olivaolajban lévő glykose mennyiségét kifogásolja, egy harmadik pedig úgy találja, hogy az ancsoviszban nagyon nagy a nitrogén százalékaránya. Egy beteges képzeletű ember esetleg még úgy láthatná, ez a Nemezisz, a tagok mindenből kiérzik a vegyszereket. De nem kell aggódnia: a főpincér, a kiszolgálással foglalkozó kínai filozófus-iskola feje, megígéri, hogy azonnal csökkenteni fogja a százalékot. Ami pedig

magukat a tagokat illeti, valamennyien mélyen szégyenkeznek azon, hogy gyártanak vagy gyártatnak valamit.

Mi sem természetesebb tehát, hogy Mr. Fyshe előbb valaki máson próbálja ki seltersvizét, mielőtt a hercegnek kínálná oda. És e célra ki volna alkalmasabb a S. Asaph egyházközség fiatal, szentéletű lelkészénél, akit jó szülei, költséget és fáradságot nem kímélve, csodálatos egyetemi neveltetésben részesítettek? E lelkész azonkívül az anglikán egyház papja, valamikor külországokban is járt és így öbelőle lehet a legbiztosabban kivenni, persze csak úgy mellesleg, észrevétlenül, hogy hogyan kell egy herceget megszólítani és hogyan kell vele beszélni; vajjon azt kell-e mondani: Nagyméltóságod vagy Nagyméltósága vagy csak egyszerűen Nagyméltóságom vagy Herceg vagy mit. Az ilyen dolgok egy népbank igazgatójának és egy köztársasági szikvizszövetkezet elnökének a számára oly semmitmondóak, hogy méltóságán alul valónak éreznék egyenesen megkérdezni.

Ezért hívta meg Mr. Fyshe Rev. Furlongot ebédre és egyúttal vacsorára is a herceggel együtt a Mauzoleum Klubba. És Rev. Furlong azt mondta magában, a lelkész mindenkinek mindene kell, hogy legyen és nem szabad egy embertől csak azért visszahúzódnia, mert az herceg; el is fogadta tehát az ebédre szóló

meghívást és megígérte, hogy vacsorára is eljön. Ezért kellett a S. Asaph egyházközség Jószándékú Munkás-csoportjának tangóóráját a jövő hétre halasztani.

Mr. Fyshe ezekszerint ebédnél ült és mint szocialistához illik, aki már csaknem szociálforradalmár és ezt nem is szégyeli bevallani, kotlettet és egy üveg moseli bort fogyasztott. És az ifjú lelkész vele szemben eksztázissal határos áhítattal merült el egy kacsaszalámiba.

— Ma reggel érkezett a herceg, ugye? — kérdezte.

— New Yorkból, — bólintott Mr. Fyshe. — A Nagy Paláver-Szállóban lakik. Az egyik newyorki igazgatómmal sürgönyöztettem neki és a herceg nagyon szívélyesen fogadta meghívásomat.

— Kéjutzás? — kérdezte a lelkész.

— Azt hiszem... — és Mr. Fyshe majdnem hozzátette: — vagyónának nagy részét amerikai értékekbe akarja fektetni. — De idejében meggondolta magát, mert az ember legyen óvatos, még lelkésszel szemben is. Inkább így folytatta: — az amerikai viszonyokat akarja tanulmányozni, mert nagyon érdeklik.

— Hosszabb ideig marad itt?

Az igazsághoz híven Mr. Fyshenek azt kellett volna felelnie: — Nem marad sokáig, ha sikerül nekem a pénzt gyorsan kihúznom a zsebéből.

De ehelyett csak ennyit felelt:

— Bizony nem tudom.

— Sok minden fogja itt érdekelni, — szólt a lelkész eltűnődve. — Így például tanulmányoznia kellene az anglikán egyház helyzetét Amerikában. Gondolom, — mondta, kibocsátva egy tapogatózócsápot — Önagyméltósága mélyen vallásos ember.

— Mélyen, — felelte Mr. Fyshe.

— És rendkívül jótékony?

— Rendkívül.

— Gondolom — és a lelkész áhítatosat húzott a nem kifogástalan seltersvízből — beláthatatlan vagyonnal rendelkezik?

— Valószínűleg — mondta Mr. Fyshe könyvedén — ezek a fiúk mind nagyon gazdagok. — Mr. Fyshe szeretett az angol arisztokráciáról mindig csak mint ezekről a fiúkról beszélni. — Földbirtok, hűbéri birtok, tudja, az én szememben ez mind olyan, mintha egyenes rablás volna. Nem is megy a fejembe, hogy viseli el ezt a zsarnokságot a proletariátus, a dolgozó osztály. Jegyezze meg, amit most mondok, Furlong: egy szép nap felkelnek és az egész históriának hirtelen vége lesz.

Mr. Fyshe kedvenc témájához ért. De félbeszakította szavait, hogy egy pillanatig a pincérrel értekezzenek:

— Mi ütött magába, hogy a spárgát félig hidegen adja be?

— Bocsánatot kérek, Mr. Fyshe; vigyem vissza?

— Hát persze, hogy vigye vissza, micsoda beszéd! Vigyázzon magára, nehogy még egyszer ilyesmit tegyen elém, mert megjárhatja. Feljelentem az igazgatóságnál.

Mr. Fyshe megvetéssel nézett az eltűnő pincér után.

— Ezek az elkényeztetett, felfújt fráterek lassankint az idegeimre mennek. Istenem, ha szabad kezem lenne, kirúgnám az egész bandát, egyszerűen kizáratnám és kitenném az utcára. Akkor legalább megtanulnák. — Hát igen, kedves Furlong, maga még megéli, hogy az egész dolgozó osztály egy szép nap felkel zsarnokai ellen és elsöpri a ma uralmon lévő réteget.

Mr. Fyshe nem sejtette, hogy ebben a pillanatban magának a Mauzoleum Klubnak megszentelt falai közt, a konyhában a Nemzetközi Pincérszövetkezet egy vándoragitátora félre-csapott keménykalappal nekidől a tálalóasztalnak és lyukat beszél a kínai filozófus-iskola hasába.

— Meghívott még valakit ma estére? — kérdezte Mr. Furlong.

— Szívesen láttam volna a maga kedves papáját, de hát, sajnos, elutazott.

Valójában Mr. Fyshe ezt gondolta magában: Nagyon örülök, hogy nem kellett meghívnom a maga kedves papáját, mert igazán nem szívesen hoznám össze a herceggel.

A helyzet ez: S. Asaph lelkészének atyja, idősb Mr. Furlong, az Új Egyesült Himnusz-társaság elnöke és a Hozsánna Síp- és Gőz-orgona K. f. t. igazgatója az az ember, aki a legkevésbé felelt meg Mr. Fyshe céljainak. Az volt a híre, hogy nála ügyesebb üzletember még nem adott el bibliát. Pillanatnyilag New Yorkban tartózkodott és Hindunyelvű Újtestamentumának szedésével foglalkozott. De ha megtudja, hogy a városban szaladgál egy herceg, aki különféle millióit akarja kihelyezni, akkor az egész Hindosztán kedvéért le nem megy a nyakáról.

— De Mr. Bouldert csak meghívta, nemde bár? — kérdezte a lelkész.

— Nem, — felelte tömören Mr. Fyshe.

Mert arra még nyomósabb oka volt, hogy Mr. Bouldert ne eressze össze a herceggel. Ezt a hibát már egyszer elkövette Mr. Fyshe és nem akart mégegyszer beleesni. Egy évvel ezelőtt, amikor a fiatal Fitzhistle gróf járt itt a Mauzoleum Klubban, Mr. Fyshe bemutatta

a grófot Mr. Bouldernek és meg is járta; mert alig ismerkedett meg Mr. Boulder a gróffal, már meg is hívta vadászatra Wisconsinba falusi kastélyába; és ez volt az utolsó hír, amelyet a Fitzhistle-vagyon kihelyezéséről hallani lehetett.

Ezt a nevezetes Mr. Bouldert egyébként e pillanatban ott lehetett látni a Mauzoleum Klubban, amint egy másik asztalnál magányosan ebédelt. Idősebb úr volt, hatalmas, szikár, megtört, egykori erőt sejtető alakkal, hosszú fehér szakállal és lecsüngő alsó szemhéjjal, úgyhogy az ember mindig azt hihette, a következő pillanatban sírva fakad. Kék szeme merengve nézett a távolba és szomorú ábrázatára és széles, hajlott vállára mintha a magas pénzvilág minden hatalma és titka nehezedett volna rá.

Mélabú borongta körül. Ha részvénycsökkenésről és elővételi osztalékról beszélt, ezt oly mélységesen komoly hangon cselekedte, mintha az örök kárhozatról és a bűnnek kijáró bűnhődésről beszélne.

Nagy kezei közt egy gágogó gróf, egy hó-bortos herceg vagy egy majomkodó marchese azonnal semmivé lett.

Mr. Boulder módszere, amellyel a vagyonukat Amerikába kihelyező főrangúakat megoldozta, valóban bámulatraméltó volt. Sosem beszélt velük pénzről, egy szót sem. Csak

éppen a nagy amerikai erdőségekről mesélt nekik — ő maga hatvanöt évvel ezelőtt egy fakitermelő államban látta meg a napvilágot — és amikor az őserdő fáiról és a farkasok éjszakai üvöltéséről beszélt, hangjának olyan igazi csengése volt, hogy elbűvölte hallgatóját. Ha pedig vadászkunyhóját emlegette, amely messze innen, a wisconsini erdőségekben fekszik, akkor a herceg, gróf, báró, ha volt valaha kétszöves gyorstüzelő vadászpuska a kezében, megbabonázva hallgatta.

Mély hangján, amely csaknem úgy hangzott, mint egy zokogás, így szólt ilyenkor Mr. Boulder:

— Van egy kis házam... talán vadászkunyhónak lehetne a leginkább mondani... odafent Wisconsinban. Egészen egyszerű kis hajlék, — tette hozzá majdnem sírva — csak nyers fatörzsekből összeácsolva.

— Nyers fatörzsekből? — kiáltott fel ilyenkor a látogató. — Milyen érdekes!

Nyers fatörzseknek sem a magas, sem az alacsony arisztokrácia nem tud ellenállni, és Mr. Boulder, legalább is tudat alatt, tisztában van ezzel.

— Bizony, nyers fatörzsekből, — folytatja, még mindig mélyen szégyenkezve — tiszta cédrusfából, kifaragatlan cédrusfából, ez az ősi építőanyag. Egyenesen az erdőből vágattam ki.

A vendég ekkor már nem tudja tovább palástolni izgalmát.

— Van még vad arra? — kérdi.

— Hát a fafarkas, — feleli Mr. Boulder, és hangját majdnem elfojtja a beszéd tárgy végtelenül szomorú volta — meg persze a kenyérfafarkas és a hiúz.

— Ezek még mindig vadak?

— Ó, nagyon. Meg sem lehet szelídíteni őket.

Erre a látogatót vágy önti el, hogy azonnal felkerekedjék Wisconsinba, Mr. Boulder meghívását meg sem várva.

És amikor egy héttel később napbarnítottan, favágó csizmában és farkasharapásokkal borítva visszatér, egész rendelkezésére álló vagyona oly tökéletesen bele van fektetve a Boulder-féle érdekeltségekbe, hogy ha fejetejére állítják, akkor sem tudnak belőle még huszonöt centet kirázni.

Mindez pedig egészen melleleg történt, nagy tűz mellett, mialatt Wisconsin őserdői zúgtak és két-három döglött farkas hevert a hóban a küszöb előtt.

Ilymód nem csoda, hogy Mr. Fyshenek eszéágában sincs Mr. Bouldert meghívni kicsi vacsorájára. Bizonyisten nincs. Sőt ellenkezőleg, eltökélt szándéka, hogy Mr. Bouldert és vadászkunyhóját elrejti a herceg tekintete elől.

De éppoly kevésbé lehet csodálkozni azon, hogy Mr. Boulder, mihelyt a herceg New

Yorkba való érkezéséről értesült és a közgazdasági lapokból megtudta, hogy kihelyezési szemleútra Plutoriába jön, azonnal telefonált kicsi vadászkunyhójába Wisconsinba — a kicsi vadászkunyhónak természetesen volt kicsi őserdei telefonja — és megbízta házgondnokát, szellőztessen jól ki és rakasson néhány imponáló tüzet. És kiváltképen a lelkére kötötte, nézzen utána néhány jóképű farkasnak az őserdőben és környékén.

— Jön még valaki? — kérdezte a lelkész.

— Hogyne, persze: Boomer, az egyetem elnöke. Négyesben leszünk. A herceg bizonyára szívesen ismerkedik meg Boomerrel. Erősen érdeklődik földrészünk archeológiai kincsei iránt.

Ha a herceg csakugyan érdeklődött eziránt, mindenesetre most kitűnő alkalma nyílt, hogy megismerkedjék a bámulatos dr. Boomerrel, a plutoriai egyetem elnökével.

Ha netalántán meg akarja tudni, miben áll pontosan a különbség a mexicói pueblo és a navajo indiánusok törzsi háza között, sehol sem tudhatja meg könnyebben, mint tőle. Ha esetleg rövidebb, mondjuk félórás szabadelőadást óhajt hallani a neandervölgyi koponya valószínű koráról és a Missouri kavicsrétegéről, kiválóbb alkalmat képzelni sem lehetne. Boomer elnöktől Amerika kő- és bronzkorára vonatkozólag ugyanannyit tudhat

meg, mint Mr. Fyshetől és Mr. Bouldertől Amerika arany- és papiroskorára vonatkozólag.

És ha netalántán a herceg, amerikai látogatásának következményeképen (mert a mindentudó dr. Boomer azt is tudta, miért jön a herceg Amerikába) hajlandóságot érez ahhoz, hogy — teszem azt — egy anthropológiai tanszéket alapítson vagy valami hasonló csekélységet, hát ez igazán kedves lenne. Vagy ha a plutoriai egyetem általános alapjának adományozna egy szerényebb összeget, amely például az elnököt abba a helyzetbe hozná, hogy elbocsáthatna egy régi tanerőt és újat szerződ-tethetne a helyére, hát az is nagyon kellemes volna.

Az elnök éppen ezért örömmel fogadta Mr. Fyshe meghívását és hogy emlékezetét fel-frissítse, gyorsan végigfutott még egyszer használhatatlan professzorainak névsorán.

Dulham hercege öt nappal ezelőtt érkezett New Yorkba. Mint tárgyilagos és céltudatos ember, azonnal szétnézett répaföldek után, de nem látott egyet sem. Végighajtatott a Fifth Avenuen és sasszemével burgonyaföldeket

kutatott, de egy sem akadt. A Central Parkban nem talált egy Durham-ökröt sem, a Broadwayn egy szál Southdown-juhót sem. Mert a herceg, mondanunk sem kell, mint minden herceg, tiszteletreméltó tetejétől talpáig mezőgazda volt.

A vendéglőben felvágott egy burgonyát és azzal a kérdéssel küldte el a főpincérnek, hogy vajjon Bermuda-e. Egészen olyan volt, mint egy Bermuda-újkrumpli, de az árnyékolásában volt valami gyanús, úgyhogy esetleg Trinidad-ókrumpli is lehetett. A főpincér abban a hiszemben, hogy panaszról van szó, az ügyet és a krumplit áttette a főszakácshoz, aki azzal az üzenettel küldte vissza a hercegnek, hogy Prince Edward Island. Mire a herceg üdvözlétét küldte a főszakácsnak, a főszakács pedig a herceg kegyes gráciájába ajánlotta magát. És a herceg annyira örült tudománya gyarapodásának, hogy becsomagoltatott magának egy krumplit és huszonöt cent borralalót adott a másik főúrnak. Úgy érezte, egy pazarlásra hajlamos országban úriember nem tehet mást, minthogy rálicitál a bennszülöttekre. De ezután mintha elvágták volna, mit sem tudott meg, ami mezőgazdasági ismereteit gyarapíthatta volna. Azoknak az uraknak, akik meghívták, halvány fogalmuk sem volt arról, hogy mivel táplálták a marhát, amelyet feltálaltak neki. Senki, még a legjobb társaságbeliek sem

tudtak értelmes felvilágosítást adni az ebédre kerülő disznó elkészítésére vonatkozólag.

Ezek az amerikánusok, gondolta a herceg, úgy látszik habozás nélkül megeszik a kelvirágot a nélkül, hogy a dán fajtát meg tudnák különböztetni az oldenburgitól. És ki tudja, vajjon egyáltalán akad-e köztük egy-két ember, aki megismeri a sziléziai sonkát, ha egyszer már megkóstolta.

Ha pedig kiutaztak a herceggel harminc mérföldnyire oda, amit ők vidéknek neveztek, akkor még mindig nem látszott egy répaföld sem, hanem csak épülő házak és vasúti sínek és reklámtáblák, úgyhogy a herceg szívére nyomasztóan nehezedett az a tudat, hogy Amerikában hanyatlásnak indult a földművelés, amely pedig ez ország támasza és talpköve kellene hogy legyen. Ilymód a herceg négy napot töltött el. A gyászos agrárviszonyok nyugtalanították és még jobban nyugtalanították a pénzügyek, amelyek miatt Amerikába jött.

A pénz sok bosszúságot okoz. De hiába, még annak is foglalkoznia kell vele, aki nem arra született. Ha az ember kénytelen Amerikába jönni abban a reményben, hogy ott egy kis kölcsönt vehet fel, bizony könnyen elfogulttá lesz; nem is tudja, hogyan kell a kölcsönkérést elkezdni. Ha legalább nagy répaföldek volnának itt, hogy az ember lépéseivel kimérhetné,

vagy holsteini ökrök, hogy az ember belecsíphetne a bordáik közé; de mi az ördögöt lehet csinálni New Yorkban, az égig érő falak, förgeteges közlekedés, káprázatos vacsorák és palotaszerű villák között?

Mert ez az igazság a herceg úticéljára vonatkozóan, Mr. Lucullus Fyshe pedig tévedett. Mr. Lucullus Fyshe azt hitte, hogy a herceg azért jött, hogy pénzt adjon kölcsön, holott azért jött, hogy pénzt kérjen kölcsön. A herceg így számított: ha a Dulham kastélyra egy második jelzálogkölcsönt vesz fel és eladja skóciai vadászterületét és bérbeadja írországi legelőit és kölcsönt folyósíttat walesi bányarésztvényeire — akkor mindez együttvéve száz ezer fontot hoz a házhoz. És százezer font nagy pénz egy herceg szemében. Ha ez a pénz a kezében van, akkor módjában áll visszafizetni a Dulham kastélyra felvett első jelzálogkölcsönt, visszaválthatja a vadászterületet Skóciában és a legelőt Írországban jelenlegi bérlőitől és akkor megint ott van, ahol volt. A herceg pénzpolitikájából nem hiányzott bizonyos mozzanat, amely a farkába harapó kígyóra emlékeztetett.

Más szóval: a herceg szegény ember volt. Nem a szó amerikai értelmében, mert Amerikában a szegénység úgy jön, mint a villámcsapás, amikor az ember pl. egy nap hirtelen arra ébred, hogy nem tud egy negyedmillió

dollárt kapni, ha még úgy kell is neki, és azután mint a zivatar továbbhúzódik és végetér. Nem, a tartós és gyötrő szegénységet csak az angol arisztokrácia ismeri. A herceg helyzete eléggé közismert volt és Mr. Fyshenek tulajdonképpen tudnia kellett volna róla. A herceg olyan szegény, hogy a hercegnő kénytelen pénzmegtakarítás céljából évente három-négy hónapot a Rivierán tölteni egy elegáns hotelban. Legidősebb fia, az ifjú Marquis of Beldoodle, ideje nagyrészt kénytelen Ugandában tölteni, ahol nagyvadra vadászik, koszos húsz-huszonöt hajtóval és éppily kevés poggyászhordozóval és futárral és az elefántemberek és hiénafiúk oly tökéletes hiányában, hogy nevetség. A herceg oly szegény, hogy kisebbik fiának, nehogy feltűnést keltsen, a Himalája-hegységben kell túráznia és leányai számára nem marad egyéb hátra, mint az, hogy hosszú látogatásokra menjenek másodrangú német fejedelemasszonyokhoz és egyéb nélkülözéseknek legyenek kitéve. És mialatt a hercegi család így bolyong a világban, hegyet mászik, hiénákat lő és pénzt takarít meg, székhelyét, Dulham kastélyt, gyakorlati okokból zárva tartják. Nincs benne más, mint a szolgák, a vadőrök, a házmester és annak a vendégei. A képtárat festőkön, látogatókon és a falu népén kívül senkinek sem nyitják ki és a városi házban sincsen más,

mint a személyzet, a titkárság és a kézművesek. Mert a herceg tisztában van azzal, hogy az ilyenfokú takarékoság, ha egy-két nemzedéken keresztül kibírják, csodákat tesz; ez a tudat erőt önt belé; és a hercegnő is tudja és beléje is erőt önt. Az egész hercegi család türelemmel viseli balsorsát, mert tudja, hogy mindössze egy-két nemzedékről van szó.

Egy dolog van csak, amit nem szeret a herceg: kölcsönkérni. Pedig időnkint nem kerülhette el, amikor a régebbi kölcsönök esedékekké váltak. De a herceg mégis utálja. Nem méltó hozzá. Ősei gyakran vettek el pénzt, de nem kértek kölcsön, és a herceg sóhajtvá görnyedezik e szükségszerűség súlya alatt. Van ebben valami, ami ellen legbelsőbb lényé tiltakozik. Kellemes beszélgetésben ülni valakivel, aki esetleg még hozzá gentleman is és azután a társalgást arra a bizonyos témára terelni és végül is pénzt kérni: ezt a tevékenységet a hercegi lélek rendkívül pocséknak találta. Azt még meg tudta érteni, hogy az egyik ember fejbevágja a másikat a szeneslapáttal és elszedi a pénzét — de kölcsönkérni, nem, nem, az egészen más.

Így hát a herceg Amerikába jött, ahol köztudomás szerint egészen könnyű dolog a kölcsönkérés. A Mauzoleum Klubnak mind-egyik tagja például a legnagyobb lelki nyugalommal kérne kölcsön ötven centet, hogy egy

szivart, ötvenezer dollárt, hogy egy házat, vagy ötmilliót, hogy egy vasútvonalat vegyen magának és ha módjában áll, vissza is fizetné és senki sem gondolna semmit. A herceg számos barátjáról tudja, hogy bővöletes könnyedséggel kapott kölcsön pénzt Amerikában és zálogban otthagytta birtokait vagy festményeit vagy az egyik lányát vagy valami mást.

A herceg tehát nem kételkedett abban, hogy neki is könnyen fog menni. És mégis, bármily valószínűtlenül hangzik is, íme már negyedik napja van itt New Yorkban, minden-hová meghívták és mindenütt ünnepelték és még egy centet sem kapott kölcsön. Meghívták egy folyómenti palotába ebédre és elengedték, a nélkül, hogy egy dollárt tudott volna felmutatni. Meghívták egy Hudson-menti kastélyba „és amilyen hülye vagyok“, mondta magában, „még az útiköltséget sem kértem meg“. Kétszer körülvitték autón a Central Parkban és végül is lesújtva és egy dollárral sem gazdagabban tették le a hotelja előtt. Az egész történet gyerekes, és ezzel a herceg is tisztában van. „De szavamra mondom“, morgott magában, „nem tudom, hogy kell elkezdni“. Azok közül a témák közül, amelyekről a herceg társalogni szokott, egyik sem áll úgy látszik semmi kapcsolatban a pénzzel. A herceg igen ékesszólóan tudott beszélni

például Anglia küszöbön álló összeomlásáról (erről a témáról sokat beszéltek az utóbbi hatvan évben a Dulham kastélyban) vagy Anglia kötelességéről Kínával szemben, avagy Perzsiával szemben vagy Anglia feladatáról, hogy támogassa az ifjútörök mozgalmat és nyomja el az ószerb mozgalmat. A herceg tűzbe jött, ha ilyesmiről esett szó és miközben kifejtette, hogy sosem volt kisangol, ellenben mindig nagytörök és mindig hallatta a hangját Bulgária megkisebbitése és Ausztria feldarabolása érdekében, mindegyre jobban távolodott a pénz témájától, ahová tulajdonképpen ki akart lyukadni. E beszélgetések a herceget végül is mindig szemmel látható kétségbeeséssel töltötték el. Lehetetlen volt nem látni rajta, hogy az Angliáért való aggodás előbb-utóbb sírba viszi.

De azután egyszerre csak megszállta a nagy ihlet. Newyorki tartózkodásának negyedik napján egész váratlanul Viscount Belstairs-szel akadt össze. Fiatal korukban együtt voltak Nigériában és felnőtt korukban Szentpétervárott; Belstairs most ragyogott az elégedettségtől; másnap készült vissza Angliába a Gloritanián; közölte a herceggel, hogy éppen most kapott kölcsön 50.000 dollárt olyan fedezetek ellenében, amelyekre Angliában egy vasat sem kapott volna.

A herceg nagyot sóhajtott és megkérdezte:

— Hogy az ördögbe csinálta, Belstairs?

— Mit?

— A kölcsönkérést. Hogyan sikerül magának szóbahoznia, amikor az emberekkel beszél? Nézzen rám, százezer dollárt szeretnék és ne adj Isten, hogy szóba tudjam hozni.

A viscount erre így felelt:

— Ugyan kérem, nincs szükség semmi bevezetésre. Csak ki vele, egyszerűen, keresetlenül, mint mikor az ember gyufát kér. Itt nem találunk abban semmit. Vágja ki az asztalra!

— Az asztalra? — kérdezte a herceg, aki mindent szószerint értett.

— Hát persze, — mondta a viscount. — Nem rögtön, azt nem mondom, hanem teszem azt a második pohár bor után. Biztosítom, hogy igazán semmi az egész.

Ebben a pillanatban nyújtották át a hercegnek Mr. Lucullus Fyshe sürgönyét. Mr. Fyshe megtudta, hogy a herceg másnap abban a városban tartózkodik, ahol a Mauzoleum Klub van és nagy megtiszteltetésnek venné, ha vele vacsoráznék a klubban.

És a herceg, aki mindent szószerint értett, megesküdütt magában, hogy a második pohár bor, amelyet Mr. Fyshe betölt neki, Mr. Fyshe-nek kétszázezer font sterlingjébe fog kerülni.

Különösképen ugyanebben az időben számította ki Mr. Fyshe, hogy a második pohár bor,

amelyet remélhetőleg beletölt a hercegbe, ez utóbbinak kb. ötmillió dollárjába fog kerülni.

Másnap este pontosan hét órakor a herceg belépett a Mauzoleum Klubba. A herceg kicsi, kövér ember volt, téglavörös, símára borotvált arccal és szürkecsíkos hajjal. Külseje alapján rögtön szerződtették volna Wisconsinban bármely favágótelepen. Szmókingot hordott, mint mindenki; de Norfolk-kabátjától és szöges cipőjétől eltekintve is, amint végigment a Mauzoleum Klub nagy hallján, volt benne valami, amiről minden Európából hozatott pincér azonnal ráismert.

A herceg körülnézett a klubban és helyeselte az egészet. Csendes, szerény háznak látszott, nem olyan, mint egy német udvar vagy egy olasz palazzo tolakodó fénye, pompája. Tetszett neki.

Mr. Fyshe és Mr. Furlong egy bemélyedésben állt, égő kandalló, gumifák, sötét tónusú képek és viszkivel és szódával felszerelt asztal mellett.

A herceg hozzájuk lépett. Mr. Fyshe a délután folyamán már felkereste őt a Nagy Paláverben és a herceg most már egyszerűen Fyshenek szólította, mint régi ismerősét. És

néhány pillanat múlva S. Asaph lelkészét egyszerűen Furlongnak szólította, mivel a világnak annyi táján találkozott már az anglikán klérus tagjaival, hogy tudta, mekkora ízléstelenség valami kegyes megszólítással fordulni hozzájuk.

— Ne éljek, — mondta és a gumifa egyik levelére koppantott — ha ez az alak nem Nigériából való. Nincs igazam?

— Nem tudom, de feltételezem, — mondta Mr. Fyshe. — Volt már Nigériában, herceg?

— Igen, pár évvel ezelőtt. Nagyszerű vadászterület, remek.

— Lőtt valamit? — kérdezte Mr. Fyshe.

— Nem sokat; egy-két vizilovat.

— Ejha! — kiáltott fel Mr. Fyshe.

— Na és természetesen olykor-olykor egy zsiráfot is, — folytatta a herceg, majd hozzátette: — Nővéremnek több szerencséje volt; egy nap csak úgy kilőtt a gyaloghintójából és egy rinoceroszt talált. Ezt nevezem derék dolognak.

Mr. Fyshe is úgy találta.

— Ez itt egész ügyes, — folytatta a herceg és az egyik festményt vizsgálgatta. Mellényzsebében hordott egy monoklit, amelyet festmények és Tamworth-sertések számára tartogatott. Egyik kezével szemébe csiptette, míg másik kezét nadrágzsebébe süllyesztette. — És ez itt, ez is egész ügyes.

— Én is azt hiszem, — mondta Mr. Fyshe.

— Igazán egy pár iszonyú ügyes dolguk van itt, — tette hozzá a herceg. Sokkal több képet látott életében sokkal több helyen, sem-hogy még valőrökről vagy kompozícióról beszélt volna. Csak ránézett egy képre és azt mondta: — Ez egész ügyes, — vagy: — Ez igazán nagyon ügyes, — vagy: — A fenébe is, ez aztán igazán nagyon-nagyon ügyes.

Ezt a bírálatot senki sem kezdhette ki. A herceg már rég észrevette, hogy mindig célba talál.

A hercegnek csakugyan nagyon tetszettek ezek a képek. Valami a kompozíciójukban vagy a tompa drága fényben, amely rájuk hullt, arra ihlette őt, hogy távoli háttérükben százezer fontot lásson felderengeni.

— Ha egyszer majd átjön a víz túlsó oldalára, Fyshe, — mondta a herceg — megmutatom magának a Botticellimet.

Ha Mr. Fyshe, akinek a művészetről fogalma sem volt, őszintén kifejezi gondolatait, azt mondja: — Mit akar nekem megmutatni? — Így azonban beérte ennyivel: — Nagyon boldog leszek.

Nem is volt ideje, hogy egyebet mondjon, mert ebben a pillanatban feltűnt dr. Boomernek, az egyetem elnökének hatalmas alakja és jelentékeny ábrázata. És vele együtt egy óriási szóáradat szakadt rájuk, amely minden előző

beszédtémát egy pillanat alatt elsodort. Bemutatták a hercegnek, kezét rázott Mr. Furlonggal, mindkettőjükkel egyszerre társalgott és egyúttal egy lélekzetre mindjárt azt is megmondta, hogy milyen koktélt akar, és a következő lélekzettel már azok iránt az ékírásos téglák iránt érdeklődött a hercegnél, amelyeket nagyapja, a tizenharmadik herceg az Eufrátesz mellől hozott haza és amelyeket, amint minden archeológus tudja, a dulhami kastélyban őriznek. És a herceg, noha semmit sem tudott a téglákról, biztosította dr. Boomert, hogy nagyapja néhány igazán rendkívül ügyes dolgot gyűjtött.

És minthogy akadt valakire, aki tudott a nagyapjáról, mindjárt elemében érezte magát. Annyira fellelkesítette dr. Boomer és a gumifák és a lágy tónusú festmények és az egész klub varázsa és az a bizonyosság, hogy itt könnyen fel lehet hajtani félmillió dollárt, hogy monokliját visszatette zsebébe és így kiáltott fel:

— Remek egy klub, igazán remek!

— Igen, — helyeselt Mr. Fyshe — egész kellemes tartózkodási hely.

De ha Mr. Fyshe látja, mi történik ugyanekkor odalent a Mauzoleum Klub konyhahelyiségeiben, rá kell jönnie, hogy a klub kezd éppen nagyon kellemetlen tartózkodási helyé alakulni.

Mert a félrecesapott kalapos vándoragitátor, aki már egész nap ott lődörgött, most éppen azzal foglalkozott, hogy sztrájklapokat osztott ki a kínai filozófus-iskola tagjai közt és feljegyezte nevüket a listába, miközben biztosította őket, hogy odaát a Nagy Paláverben a fiúk már hét órakor leálltak és a szakszervezeti és a szövetkezeti fiúk már azelőtt egy órával abbahagyták a munkát.

A filozófusok átvették sztrájklapjukat és felakasztották pincérfrakkjukat. Kopott kabátot és félrecesapott, kerek kemény kalapot vettek fel és csodálatos módon a méltóságteljes keletiekből utolsó rongyos alakokká változtak.

De Mr. Fyshe, aki egy mélyedésben ült, nem pedig a konyhában, mindebből mitsem látott. Mr. Fyshe, kinek figyelmét elterelte a herceg könnyed, nagyvilágias hangja, még akkor sem vette észre, hogy valami nincs rendben, amikor megjelent a főpincér, koktélekkel, amelyeket maga kevert, poharakban, amelyeket maga törölt el, rémülettől reszkető kézzel.

Mr. Fyshe vendégei sem vettek észre semmit. Minekutána felhörpintették koktéljukat, fontolva haladtak egy különterem irányába, és miután dr. Boomer felfedezte, hogy a herceg Nigériában járt, még mindig kellemesen társalogtak Nigériáról, Bimbaweh romjairól és arról a kérdésről, hogy vajjon az indiai kenu

azonos-e a Genesis könyvében szereplő kecskebőrökkel bevont őscsónakkal.

És fent a klub egyik különtermében, a hófehér asztal csiszolt kristálypoharai és virágai előtt, amelyeket még az eltűnt filozófusok egyike helyezett el, mielőtt fejébe nem csapta ferdén a kalapját és el nem ment a Speciality Theatrebe, a herceg még egyszer így kiáltott fel:

— Hát, ami igaz, az igaz, a maguk klubja nagyon ügyes hely! Komolyan mondom.

Leültek tehát vacsorához, miután Mr. Furlong olyan rövid asztali imát mondott, amely még az anglikán egyházban is meglepő volt.

És a főpincér — most már a végsőkéig kétségbeesve, mert mint a süllyedő hajó kapitánya, hasztalan küldött segélykiáltásokat a Nagy Paláver és a Continental felé, — osztrigákat hozott, amelyeket maga nyitott ki és reszkető kezével rajnai bort töltött be. Tudta, hogy minden remény hiábavaló, ha csak csoda nem történik és át nem jön a Paláverből egy új szakács és egy vagy két pincér.

De a vendégek még mindig nem sejtettek semmit sem szorongásairól. Dr. Boomer tele szájjal ette osztrigáit, mint ahogy egy krokodilus eheti a Niger folyamban egy kenu legénységét, és közben megjegyzéseket ejtett el a modern fényűzésre vonatkozóan.

Az osztrigák után következő szünetben a

hercegnek két kenyérdarab segítségével bemutatva, hogy mi a különbség a mexicói pueblo és a navajo indiánok törzsi lakóháza között. És nehogy a herceg az egyiket vagy a másikat összetévessze a Bimbaweh törzs vályogkunyóival, mindjárt ezt a különbséget is szemlélte néhány olivalevél segítségével.

Lassankint azonban lehetetlen volt tudomást nem venni a kiszolgálószemélyzet késedelmes-ségéről. Mr. Fyshe kezdett örvöngő tekintete-
ket vetni az ajtóra, ahol a pincéreknek meg kellene jelenniök, és bocsánatkérő kifejezése-
ket mormolt vendégei irányában. Az elnök tiltakozott.

— Diákkoromban, — mondta — egy tál osztriga teljes vacsora lett volna a számomra. Igazán nem kívántam volna többet. Mi mainapság túlságosan sokat eszünk.

Mr. Fyshe ezzel kedvenc témájához érkezett.

— A fényűzés, — mondta — a fényűzés rettenetes megnövekedése, a pénz felhalmozó-
dása, az a könnyűség, amellyel mainapság mammothvagyonokat lehet szerezni...

— Ahá, — gondolta a herceg — közeledik a pillanat!

— Ez fog tönkretenni bennünket. Figyelje-
nek arra, amit mondok: az egész história egy
rettenetes krachhal fog végződni. Nem habo-
zom bevallani, herceg, barátaim úgyszólván jól tud-
ják, hogy én forradalmi szocialista vagyok.

Feltétlen meggyőződésesem, hogy modern civilizációnk egy nagy társadalmi katasztrófával fog végetérni. Jegyezzék meg, kérem, amit mondok — és itt Mr. Fyshe rendkívül nyomatékossá vált — egy óriási társadalmi katasztrófával! Némelyikünk már nem fogja megélni, de ön például, Mr. Furlong, még fiatal ember, ön kétségkívül még meglátja!

De ebben az egyben tévedett Mr. Fyshe. Mert abban a pillanatban, amint szikrázó szemmel beszélt a nagy katasztrófáról és kifejtette, hogy ennyi meg ennyi év múlva feltétlenül be kell következnie, már útban is volt a katasztrófa. És útjában, mit tesz Isten, éppen a Mauzoleum Klub különtermében csapott le.

Ismét belépett a nyomasztott főpincér és Mr. Fyshe széke fölé hajolt, hogy valamit súgjon neki.

— Mi? Micsoda? — ordított Mr. Fyshe.

A főpincér görcsösen eltorzult arccal suttogott tovább.

— Ezek az aljas, pizsok gazemberek! — kiáltotta Mr. Fyshe és visszahanyatlott székebe. — Sztrájk ebben a klubban! Hisz ez bűncselekmény!

— Rendkívül sajnálom, sir. Nem is akartam megmondani, sir. Azt reméltem, sir, hogy sikerül valahonnan segítséget kapnom, de úgy látszik, minden hotelban kitört a sztrájk.

— Azt akarja ezzel mondani, hogy nem

kapunk enni? — kérdezte Mr. Fyshe, minden szót külön megnyomva.

— Rendkívül sajnálom, sir — nyögte a pincér — de úgy látszik, a szakács már nem is főzött. Semmi sincs azon kívül, ami az asztalon áll.

A társadalmi katasztrófa bekövetkezett.

Mr. Fyshe ökölbeszorult kézzel hallgatott. Dr. Boomer jelentékeny, most sápadt ábrázatával az üres osztrigahéjakra meredt és talán diákkora jutott az eszébe. A herceg, aki a második pohár pezsgőt, az immár soha el nem jövő második pohár pezsgőt várta, hogy kiejtse száján a kétszázezer fontot, először az udvariasságra gondolt és valami olyant morgott, hogy jöjjenek el mindnyájan az ő szállodájába.

De felesleges, hogy a be nem fejezett vacsora minden szerencsétlen részletéről beszámoljak. Mr. Fyshe elgondolása csődöt mondott. Sokkal nagyobb művész volt, semhogy ne tudja, hogy pénzügyleteket nem lehet lebonyolítani egy másodrangú szálloda asztalkendője mellett vagy üres gyomorral egy elhagyott klubban. Előlről kell kezdeni a dolgot. Ki kell várni az idejét és azután előlről kezdeni.

Így hát Mr. Fyshe társasága feloszlott egyedi alkatrészeire, mint ahogy az emberi társadalom fogja egykor cselekedni, a Mr. Fyshe által megjövendőlt összeomlásokor.

A herceget lihegő autó röpítette a pincér- és

vacsoranélküli Paláver-Hotel fényes, kerek épületébe. S. Asaph lelkésze éléskamrájának tartalmán tűnődve bandukolt lelkészlakába. És Mr. Fyshe az óriástermetű dr. Boomer oldalán gyalog ment haza a Plutoria Avenue szilfái alatt.

Alig tettek néhány lépést, amikor dr. Boomer a hercegről kezdett beszélni.

— Bűbájos ember, elragadó, — mondta dr. Boomer. — Igazán sajnálom szegényt.

— Remélem, nem sajnálja jobban, mint bármelyikünket — morogta Mr. Fyshe, akit legkeserűbb demokrata hangulata fogott el. — Ne gondolja, hogy csak a hercegeknek van gyomruk.

— Ugyan kérem, — mondta az elnök és kezével elhessegette magától ezt a gondolatot. — Nem úgy értem, szó sincs róla. Pénzügyi helyzetére gondoltam — igazán kár egy ilyen régi családjáért, mint amilyenek a Dulhamek.

Mert egy vérbeli archeológus számára természetes és magátólértetődő, hogy pontosan ismeri a hercegi családfákat és vagyonokat Ádámtól napjainkig. Mi ez a neandervölgyi koponyához és Bimbaweh romjaihoz képest!

Mr. Fyshe megállt.

— Pénzügyi helyzete, mondja? — kérdezte, mint egy vad hiúz.

— Azt mondom hát. Feltételeztem, hogy ön is ismeri. A herceg, biztos vagyok benne,

kénytelen kölcsönt venni fel a birtokaira. Azért jött Amerikába, hogy pénzt hajtson fel.

Mr. Fyshe a villámgyors elhatározások embere volt. Aki a tőzsdén dolgozik, megtanul gyorsan gondolkozni.

— Egy pillanatra bocsásson meg, — mondta. — Amint látom, éppen a háza elé értünk. Felmehetek egy pillanatra telefonálni? Szeretném gyorsan felhívni Bouldert.

Két perccel később Mr. Fyshe így beszélt a telefonba:

— Maga az, Boulder? Egész nap hiába kerestem. Szeretném, ha megismerkednék a Duke of Dulhammel, aki egész váratlanul ideérkezett New Yorkból. Gondoltam, örülne, ha bemutatnám magát neki. Szerettem volna, ha maga is velünk vacsorázik a klubban. Most meg kisült, hogy a klubban minden a fejetejére állt: pincérsztrájk vagy valami hasonló disznóság. És a Paláver, amint hallom, ugyanolyan kutyaszorítóban van. Nem lehetne esetleg, hogy maga...

Itt Mr. Fyshe egy kis szünetet tartott, majd így folytatta:

— Úgy van, úgy van, nagyszerű ötlet! Kérem, küldje el a kocsiját a szállodába és adjon valamit enni a hercegnek. Nem, köszönöm, én nem jövök. Nagyon kedves magától. Jó éjszakát.

Hogy mi történt ezen az estén Mr. Boulder és a herceg között, nem vált ismeretessé. Nem kétséges, hogy úgy érezték magukat, mint akik végre egymásra találtak. Bár sok tekintetben különböztek egymástól, nyilvánvalóan összehozta őket a sportszeretet. Nagyon könnyen lehetséges, hogy Mr. Boulder megemlítette vadászkunyhóját, amelyet a herceg netalán vadászlaknak is nevezne, vadászkunyhóját fent a wisconsini őserdőben, a kunyhót, amely nyers fatörzsekből, nyers kifaragatlan cédrusból épült és a fafarkast és egyéb állatokat, amelyek körülveszik és páratlanul vad vadállatok.

Aki ismeri a herceget, előre megmondhatta, milyen hatással lesz rá ez.

Annyi kétségtelen tény, hogy Mr. Lucullus Fyshe másnap reggelizés közben visszafojtott örömmel olvasta a következő hírt a Plutoria Heraldban:

— Értesültünk, hogy a Duke of Dulham, miután rövid látogatást tett városunkban, Mr. Ashmodai Boulder társaságában ma reggel a wisconsini erdőkre utazott. Feltételezzük, hogy Mr. Boulder, aki szenvedélyes vadász, megmutatja vendégének, milyen az igazi amerikai farkas.

Így száguldott a herceg északi és nyugati irányban egy Pullman-kocsi belsejében, amely kétsövű gyorstüzelővel, bőrből való vadásztarisznyákkal, hiúzfogókkal, farkascsapdákkal és a jó Ég tudja, még mi mindennel volt tele. A herceg legnehezebb sportöltönyét vette fel, amely látszólag krokodilbőrből készült és amint így ült, térdére fektetett puskával és a vonat nyílt mezőkön és igazi földeken száguldott keresztül, a valóságos boldogságnak olyan mosolya ült a herceg arcán, amilyen nem mutatkozott rajta ama feledhetetlen napok óta, amikor a felső Buma folyó mocsaras dzsungeleiben csatangolt.

Mr. Boulder szemközt ült vele és le nem vette róla éles tekintetét és időről-időre újabb adatokat mormolt a fafarkas vadságára vonatkozólag.

De egy szót sem ejtett azokról a vadabb farkasokról, akik tárt torokkal lesnek a hercegre Amerikában.

Nem maradt fent dokumentum arra vonatkozólag sem, hogy tulajdonképpen mi történt Wisconsinban. A Mauzoleum Klub számára a herceg látogatása kellemes, de hamar feledésbe merülő emlék maradt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A MAGAS PÉNZVILÁG VARÁZSLÓJA

Országos Széchenyi Könyvtár

A Nagy Paláver-Hotel a város közepén tor-nyosodik, a Central Squaren, a mellett a dísz-utca mellett, ahol a Mauzoleum Klub található. A klubból a hotelba saját autón mindössze egy fél perc, de ezt az utat úgyszólván gyalog is meg lehetne tenni.

Hanem a Central Square hangulata merőben különbözik a nyugodalmas Plutoria Avenue-től. Itt szökőkutak szünni nem akaró csobogása elegyedik az autótülkök bűgásával. Itt igazi fák vannak és kicsi zöld padok, amelyeken emberek ülnek és a tegnapi újságot olvas-sák, és pázsitok, amelyek kis szigeteket alkot-nak az aszfalttengerben. A tér egyik végén emelkedik az állam első kormányzójának kő-ből faragott, életnagyságú szobra és a másik végén az utolsó kormányzónak jelentékenyen nagyobb bronzból öntött szobra. És mindenki, aki arra megy, megáll, megnézi a szobrot és a botjával rámutat, mert igazán nagyon érdekes:

kitűnő példája annak az új elektrokémiai eljárásnak, amelynek segítségével tetszésszerű nagyságú és küllemű államkormányzókat lehet önteni. A közönség ama tagjai, akik értenek az ilyesmihez, elmagyarázzák, hogy milyen érdekes a különbség a két szobor között. Mert a száz év előtti kormányzó szobrát az egyszerű, nyers anyagból kellett megcsinálni és évekig kellett dolgozni rajta, míg végül célhoz nem értek, ezzel szemben mainapság az anyag már teljesen mellékes és akármilyen szemétből, amelyet gázkohóban iszonyatos nyomás alatt összepréselnek, ragyogó és óriási nagyszobrokat lehet gyártani.

Ilymód a Central Square, fáival, szökőkutai-
val és szobraival, a város egyik legérdekesebb tere. De legkivált arról nevezetes, hogy itt látható a nagy Paláver-Hotel roppant kiterjedésű komplexuma.

Tizenöt emelet magasra emelkedik az égbe és a tér egyik oldalát teljesen elfoglalja. Ezerkétszáz szobájának háromezer ablaka szabadon elnéz a Central Square legmagasabb fáin fölött is és kényelmesen el lehetne szállásolni benne George Washington egész seregét. Más városok lakói is, akik személy szerint még sosem látták, jól ismerik a hirdetésekben, amelyek a legdrágább újságokban és folyóiratokban hirdetik: „A Nagy Paláver, Amerika legkedélyesebb szállodája.” És csakugyan a

Nagy Paláver-Szálló Rt. legfőbb törekvése nyilvánvalóan az, hogy a hotel minél kedélyesebb és otthoniasabb legyen. Mert hiszen abban áll vonzóereje, hogy valóságos otthont tud nyújtani. Hogy mennyire olyan, mint az otthon, azt különösen este lehet látni, a tér felől, amikor az ezerkétszáz vendég felcsavarta a villanyt, amely most háromezer ablakon árad ki, és amikor színházidőben az autók hosszú sorokban surrannak el a hotel előtt, hogy az ezerkétszáz vendéget elvigyék ezerkétszáz színházi ülőhelyre, négy dollár darabja. De mégis leginkább olyankor hasonlít az otthonra, amikor belépünk az óriási előcsarnokba. Aladin csodapalotája semmi ehhez képest. A beláthatatlan mennyezetről száz meg száz égő függ alá, és alatta éjjel-nappal megszámlálhatatlan tömeg nyüzsög, bábeli nyelvzavar uralkodik, és az egész fölött, mint ama jelenések fölött, amelyeket a mágusok idéznek fel Bagdadban és Damaszkuszban, a vékony, kék dohányfüst varázsfellege lebeg.

Mindenfelé pálmák állnak elszórva, hogy a szemnek legyen hol megpihennie, és gumifák vödrökben, hogy a kedélyeket megnyugtassák. És nagy bőrpamlagok és mélységes karosszék-ek ásítognak, és itt-ott hatalmas réz hamutartók, akkorák mint egy etruszk könnykorsó.

A terem egyik oldalán ráccsal elkerített rekesz, mint egy bankban, a pult mögött öt

alkalmazott simán leragasztott hajjal és magas gallérban, és ezen öt férfi egész nap hosszú fekete ferencjózsefkabátot visel, mint egy törvényhozótestület tagjai. Előttük nagy könyvek, amelyeket állandóan tanulmányoznak és ha a legcsekélyebb ötletük támad, lapos tenyerükkel egy csengőre csapnak. Erre mindjárt a rekeszhez rohan egy rézgombokkal kirakott majomöltönykébe bujtatott kisas, majd megint elrohan és tele tüdőből kiált valamit a tömegnek, amely nem vesz róla tudomást. E kiáltás egy pillanatra megtölti az előcsarnok roppant terét, tovább hangzik az oldalfolyosókon, halkan terjed a hölgyterem pálmái alatt, egyre jobban halkulva elhangzik a távoli grill roomokban és a földszinti fodrászüzletben — és a fodrász félbeszakítja shampookeféinek egyhangú zümmögését, hogy felfogja a hangot, mint ahogy egy munkás egy beomlott tengerparti aknában leereszti a kalapácsot, hogy a tenger távoli zúgását meghallja.

És az alkalmazottak a kisasok után kiabálnak, a kisasok a vendégek után, a vendégek a portások után, a csengők csengenek, a liftek csapódnak — és szeretném látni azt az otthont, amely olyan otthonias tud lenni, mint a Nagy Paláver-Szálloda!

— Mr. Tomlinsont kéri! Mr. Tomlinson!

Így zengett az egész előcsarnokon keresztül.

És amikor a kisas megtalálta a keresettet

és átnyújtotta neki az e célra rendelt tálcán a táviratot, akkor minden szem Tomlinsonra, a magas pénzvilág varázslójára irányult.

Ott állt életnagyságban, fekete kabátjában, meggörnyedve ötvennyolc évének súlya alatt. Ráismert volna most is mindenki, aki valamikor erdei farmjában látta Tomlinson's Creek mellett, az Öt Tó birodalmában. Arc kifejezése még most is olyan furcsán kérdő jellegű — csakhogymost természetesen „áthatolhatatlannak“ nevezik ezt a kifejezést. Szeme fürkészve jár mindig ide-oda és azt a benyomást kelti, mintha zavarban volna — de a pénzügyi lapok már rég felismerték ebben a szemben a „nagy iparfővezér kutató tekintetét“. Arca bár jószágos, kissé talán együgyű is — de a Képes Kereskedővilág ezt az arcot már rég „kifürkészhetetlennek“ minősítette és állítását egy képmelléklettel igazolta, úgyhogy ezek után semmi kétség nem férhet hozzá. A Saturday Evening Post munkatársai szerint Tomlinson arca egyszerűen nem is arc, hanem álarc. Ismeretes dolog, hogy Napoleon sem arcot hordott, hanem álarcot.

A Saturday Evening Post szerkesztői nem is kíméltek semmi költséget és fáradságot, hogy minden apró részletében megrögzítsék az öröklét számára ezt a sajátos, nevezetes személyiséget, a legújabb és legmagasabb pénzvilág nagyszerű, feltétlen urát és parancsolóját.

Attól a pillanattól kezdve, amikor az Erie Arany Rt. papírvai özönként árasztották el a piacot, Tomlinsonnak, a milliók kétségbevonhatatlan csendes társának a képe megragadta költőkben és gondolkozókban oly gazdag nemzetünk minden ábrándos lelkét. Mindenki leírta és amikor elkészült evvel, előlről kezdte.

Így szállt Tomlinson képe, amelyet olyan emberek rajzoltak, akik sosem látták, államról-államra. A nagy világtenger túloldalán elérte a francia újságokat: gyorsan beiktattak egy fényképet, amely már rég készen állott nekik ilyen célokra, és alája odaírták: Monsieur Tomlinson, nouveau capitaine de la haute finance en Amérique. És a német hetilapok is felhasználták képészletüket és odaírták: Herr Tomlinson, amerikanischer Industrie- und Finanzhauptling. Így úszott Tomlinson az Erie-tó melletti Tomlinson's Creektől a Duna és a Dráva partjaira.

Tomlinson néhány írónak súlyosan megfeküdte a lelkét. Folyton azon tűnődtek: minő tervek, ó minő tervek rejlenek eme kifürkészhetetlen arc nyugodt, álmatag tekintete mögött? Vajha olvasni tudnánk bennük!

Pedig a megfelelő kulccsal elég könnyű lett volna megnyitni a tomlinsoni lelket. Amint most ott állt a Nagy Paláver-Hotel előcsarnokának lármájában és zakatolásában és a sürgöny körül ügyetlenkedett és végül is az ellen-

kező oldalon nyitotta ki, tulajdonképpen mindenki olvashatott volna e hatalmas szívből, ha ismeri természetét. Hiszen oly egyszerű szív ez. Tomlinson, a magas pénzvilág varázslója, ha behúnyja szemét, széljárta farmot lát maga előtt az Erie-tó partján, a domboldalon, ahol a Tomlinson's Creek leszalad a lapos tópartra, ahol a szárazföld felől jövő szél szelíden ringatja a sekély vízben álló nádist és egy kis üzemi épület emelkedik a tóhoz lekanyarodó négyes számú országút kanyarjai fölé.

És ha e férfiú szeme álmatagon és szórakozottan pillant maga elé, ennek oka az, hogy véghetetlen sóvárgással gondol eltűnt farmjára, oly sóvárgással, amely sokkal hatalmasabb mindazoknál a részvényeknél, amelyeket az Erie Arany Rt. a piacra dobott.

Amikor Tomlinson kinyitotta a táviratot, egy pillanatig a kezében tartotta és a kisasra meredt. Arca megint azt a réveteg kifejezést öltötte, amelyet a lapok napoleoni szórakozottságnak neveztek. De valójában csak azon tűnődött, hogy huszonöt vagy ötven centet adjon-e a kisasnak.

A befutott hír így hangzott:

„Erie Arany nyitáskor erősen lanyhuló irányzatot mutat; azonnali eladást ajánlok. Bizalomhiány. Küldjön információkat.“

A pénzvilág varázslója zsebéből közönséges ácsceruzát vett ki és azzal odaírta a táviratra keresztbe:

„Vegyen még egy kötést. Szívélyes üdvözlettel Tomlinson.“

Ezt odaadta a kisininak. — Vigye oda, — mondta és a táviratfülkére mutatott. Majd kis szünet után szemérmesen mormolta:

— Tessék, fiam. — És egy dollárt adott neki.

A lifthez tartott és mindazok, akik lélekzet-visszafojtva figyelték, hogyan firkál valamit a táviratra, tudták, hogy most egy nagy üzlet-esemény, egy úgynevezett „coup“ ment végbe.

A lift a varázslóval a második emeletre röpült. Útközben nagy kutatást rendezett a zsebében, sikerült egy negyeddollárost elcsípnie, de ezt kevesellette, kihalászott egy ötven centeset és végül mind a kettőt odaadta a liftesfiúnak. Azután végigment az egész folyosón, amíg saroklakosztályába nem ért, amely magában is egy palota volt, ezer dollárt fizetett érte havonta, amióta az Erie Arany Rt. elkezdte hidraulikus kotrógépeivel felhasítani a Tomlinson's Creek fenekét.

— Na mama, — mondta, amint belépett.

Az ablak mellett egy asszony ült. Arca nem szép, de becsületes, olyan, mint amilyen a farmer-asszonyok arca szokott lenni az Öt Tó

környékén; viszont a legújabb divat szerint való ruhát hordott, mint a Plutoria Avenue hölgyei.

Ez volt „Mama“, a magas pénzvilág varázslójának felesége, férjénél nyolc évvel fiatalabb. Róla is lehetett olvasni minden újságban, a nyilvánosság tekintete őrajta is nyugodott. Akármit kaptak az üzletek azon frissiben Párizsból, mindjárt „Mamára“ sózták fantasztikus áron. Magas kócsagtollal ékes turbánt raktak a fejére, aranyláncokkal akasztották körül, általában a nyakába akasztottak mindent, ami jó és főképp drága. Reggelente látni lehetett szegénykét, amint kilép a Nagy Paláver ajtaján fényes bogárhátakból készült kabátjában, fején a turbán s a toll ide-oda leng, — groteszk és egyben végtelenül megható látvány volt. És akármit vett fel, a lapok nőirovat-szerkesztői gyönyörű franciasággal mesélték el, és Mamát „la belle châtelaine“-nek, a szép várúrnőnek nevezték. De ha azt írták róla: La grande dame, akkor Tomlinsonék azt hitték, sajtóhiba, mert Mama kicsi és kerek volt.

Tomlinson, a magas pénzvilág varázslója számára nagy megnyugvás, hogy olyan felesége van, mint amilyen Mama. Mert hiszen Mama odahaza Cahogában tanítónő volt, hát ért mindenhez, ami kell ebben a nagy városban.

Mama az idejét azzal tölti, hogy csodálatos bogárkabátjában ül ezerdolláros lakásában és gyönyörűen kötött új regényeket olvas. A varázsló, amikor lent jár az előcsarnokban, kikeresi neki a legjobbakat és egy dollár ötvenet is kiad egyért. Odahaza, a most már eltűnt farmon, bizony csak tízcentes Nathaniel Hawthorne- és Walter Scott-regényeket olvashatott.

— Mi van Freddel? — kérdezte a varázsló, amint kalapját az asztalra tette és a mellékszoba csukott ajtajára nézett. — Jobban van?

— Kicsit. Felöltözött ugyan, de most már megint lefeküdt a dívánra.

Fred, Mamának és a varázslónak a fia. Virágos hálóköntösében csakugyan a szomszédos szoba dívánján fekszik; tizenhét éves, hosszú, esetlen fickó, és most azt képzei, hogy beteg. Mellette egy széken cigaretta és cukorka. A függönyt leeresztette és szemét félig becsukja, hogy elhitesse magával, hogy beteg.

Pedig ez még ugyanaz a fiú, aki alig egy évvel ezelőtt Tomlinson farmján durva, olcsó ruhában járt és erős vállát nekifeszítette a nagy fűrésznek. A sors most éppen abban mesterkedett, hogy elvegye tőle az arany ajándékokat, amelyeket az Erie-tó jóságos tündérei tizennyolc évvel ezelőtt a bölcsőjébe fektettek.

A varázsló lábujjhegyen belopakodott a fiú szobájába és a hallgatódzó anya a nyitott ajtón

át hallotta, amint fia fájdalomtól elfojtott hangon azt kérdi:

— Van még abból a zseléből?

— Gondolod, hogy szabad még ennie? — suttogta a varázsló.

— Hogyne, — felelte az anya — ha nem fekszi meg a gyomrát.

Odahaza Cahogában ez a diéta egyetlen próbaköve. A betegnek mindent szabad ennie, ha nem fekszi meg a gyomrát. De ami megfekszi, az szigorúan tilos.

— Gondolod, Mama, meg lehetne csinálni, hogy még hozzanak fel? — kérdezte Tomlinson. — Telefonálják vagy inkább csengessek?

— Talán a legjobb volna, — felelte Mama — kikukucskálni az előcsarnokba, hátha van itt valaki, aki megmondhatná nekik.

Mert ez volt az a nagy probléma, amellyel Tomlinson és Mama egész nap foglalkozott ezerdolláros lakosztályában a Nagy Paláver-Szállodában. Azután felbukkant egy hosszú, frakkos pincér, hajlongott néhányat és azt mondta:

— Zselét? Igenis, sir, azonnal, sir. Maraschint parancsol, sir, vagy Porto Vinot, sir?

Tomlinson komoran meredt rá és azon tűnődött, vajjon elfogad-e öt dollárt.

— Mit mond a doktor? — kérdezte Tomlinson, amikor a pincér elment.

— Tulajdonképpen nem mondott még semmit,

— sóhajtott Mama — csak azt, hogy Frednek nagy nyugalomra van szüksége.

Ami természetes is. Fred ugyanabban a betegségben szenvedett, mint dr. Slyder többi betege a Plutoria Avenuen és ugyanazzal a módszerrel kezelte is a doktor. Dr. Slyder, a város legközvetlenebb orvosa egész idejét azzal töltötte, hogy állandóan útban volt zajtalanul sikló automobilján és szigorúan intette pácienseit, hogy nagy nyugalomra van szükségük.

— Egy kis ideig nagy nyugalomra van szüksége, — mondta sóhajtva, amint egy beteg-ágy mellett ült. Odakint felhúzta a kesztyűjét, jelentőségteljesen megcsóválta a fejét és eltűnt. Ilymódon sikerült pácienseit sokszor heteken át is nagy nyugalomra kényszeríteni. Ez volt ugyanis az egyetlen gyógymód, amelyet ismert. De ez teljesen elegendőnek bizonyult. Betegei mindig meggyógyultak, annál is inkább, mert nem is voltak betegek, és dr. Slyder híre-neve napról-napra növekedett.

Természetesen mély benyomást tett a varázslóra és Mamára is. Odahaza Cahogában sosem találkoztak ezzel a gyógymóddal; ott bizony a gyógykezelés még csipeszekkel, pumpákkal, fecskendőkkel és már régi, jó, erőszakos eszközökkel történik.

Alig ment el a pincér, egy fiú jelent meg az ajtóban.

Ezúttal nem egy táviratot hozott Tomlinsonnak, hanem egy egész rakást.

A varázsló megnyúlt arccal olvasta. Az első távirat körülbelül így hangzott:

„Gratulálok merészségéhez. Árak rögtön emelkedtek.“

A következő ezt kiáltotta neki:

„Véleménye igazolódott; emelkedő tendencia; 20% nyereséggel adtam.“

A harmadik pedig:

„Jóslata tökéletesen bevált; C. P. rögtön felment. További utasításokat kérek.“

Özönével érkeztek a hírek az ügynököktől és mindegyiknek ugyanez volt az értelme. Az egyik azt közölte, hogy a C. P. felment, a másik, hogy a T. G. P. elérte a 129-et, a harmadik, hogy a T. C. R. R. 10 ponttal emelkedett — és mindezt Tomlinson csodálatos bölcsességének tulajdonították, aki körülbelül annyit értett belőle, mint hogyha azt sürgönyzik neki, hogy X. Y. Z. egészen a holdba emelkedett.

— Nos? — kérdezte Mama, amikor férje mindent átolvasott. — Hogy állnak ma a dolgok? Jobban?

— Nem, — felelte Tomlinson sóhajtva. — Sőt ma van a legrosszabb nap. Sürgönyök

záporosője és mind ugyanazt mondja. Én persze nem tudom olyan jól kiszámítani, mint te, de azt hiszem, tegnap óta megint kerestem százezer dollárt.

— Igazán? — kiáltott fel Mama és komoran néztek egymásra.

— Múlt héten, ugye, egy félmilliót kerestem? — nyöszörgött Tomlinson és egy székbe roskadt. — Tudod, Mama, attól félek, hogy minden hiába. Nem értünk hozzá. Nem erre neveltek bennünket.

Ha a Pecunia című déli lap vagy a Pénzember Vasárnapja szerkesztője tudja, hogy érti ezt a két varázsló, olyan cikket kanyaríthat ki, amely egész Amerikát lázba hozza.

Mert Tomlinson, a magas pénzvilág varázslója, csakugyan azon volt, hogy egy olyan coup-t vigyen véghez, amely meglepőbb mindannál, amit a sajtó eddig neki tulajdonított. Meg akart szabadulni a pénzétől. Lelki nyugalmat tönkre tette a Nagy Paláver-Hotel, földhöz nyomta a magas pénzvilág súlya, s ezt a célt tűzte ki maga elé: meg akart szabadulni, hogy ne legyen több gondja nagy vagyonával.

De ha az embernek annyi a pénze, hogy ötvenmilliónál többre becsülik a felső határ említése nélkül, ha az ember az Erie Arany Rt. részvényeinek a felét a magáénak mondhatja, amely Rt. hidraulikus úton vödörrel meri ki az aranyat egy patak negyedmértföld hosszú

medréből: akkor nem is olyan egyszerű dolog a vagyontól megszabadulni.

Kétségkívül akadnak buzgó pénzemberek, akik még ezt is meg tudják oldani. De ezek olyan kiképzésben részesültek, amely hiányzik Tomlinson életéből. Hiába fekteti pénzét a legértéktelebb papirokba, a legingatagabb részvényekbe, a legcsalókább kötvényekbe: a tőke mindig visszajön hozzá. Ha egy marékkal elhajít, rögtön kettővel jön helyette. És minden újabb coup-nál csak növekszik az emberek lelkesedése hasonlíthatatlan merészségéért, amely egészen magában álló a pénzvilág történetében és a varázsló csodálatos előrelátását hirdeti.

Mint Midas királynak, az ő kezében is minden arannyá változik.

— Mama, — ismétli — minden hiába. Olyan, mint a végzet, amiről mindig olvasni lehet a könyvekben.

A nagy vagyon, amelyet Tomlinson oly nagy buzgalommal igyekezett elúsztatni, meseszerű hirtelenséggel hullott az ölébe. Alig hat hónapja még. Keletkezéséről mindenféle történet szállongott az illusztrált lapokban. Valójában azonban a roppant nagy vagyon igen-igen egyszerűen jött létre. A recept mindenkinek rendelkezésére áll. Nem kell más hozzá, mint egy magasfekvésű farm az Erie-tó partján. Ajánlatos, hogy a farm és a tó közt köves rétek és irtatlan bozót legyen, de ez nem fel-

tétlenül szükséges. Fontosabb, hogy a farmon egy patak folyjon keresztül, amelyet Tomlinson's Creeknek hívnak, és akkor nem kell más, mint az, hogy az ember ennek a pataknak az ágyában aranybányát fedezzen fel.

That's all. Ennyi az egész.

Jól rendezett korunkban még arra sincs szükség, hogy az ember maga fedezze fel az aranyat. Az ember lakhat akár egy életen át a farmon, mint Tomlinson apja, a nélkül, hogy sejtene róla valamit. A felfedezés érdekében a sors legjobb eszköze egy geológus; mondjuk a Plutoria Egyetem geológia-professzora.

Így is történt.

A véletlen úgy akarta, hogy ez a professzor szünidejét az Erie-tó közvetlen közelében töltötte. Mégpedig azzal — mire is lehetne jobban felhasználni a szünidőt? — hogy a geológiai késő harmadkor devonkorszakbeli kőzetei után kutatott. E célból mindig kalapácsot hordott magával és jegyzeteket készített vagy pedig megtömté zsebébe e szünidei kőzetek szilánkjaival.

Így ért el a Tomlinson's Creekhez, éppen ott, ahol egy nagy tömb devonkorszakbeli kőzet töri át a part agyagját. Amikor a professzor meglátta ezt és azonkívül egy csíkot is rajta, mint egy tigrisnek a hátán, egy csíkot, amely végighúzódott a tömb felületén, rászállt a kő-

zetre, mint egy sasmadár és kis kalapácsával szilánkokat tördelt le belőle.

Tomlinson és fia, Fred, éppen fatönköket vonszolt a szomszédos bozótban egy hosszú lánc és két ökör segítségével. De a geológus oly izgatott volt, hogy már csak akkor vette észre őket, amikor buzgó kopácsolása odacsődítette őket maga mellé. Tomlinsonék magukkal vitték a tudóst a fészerbe a tisztásra, — ahol a „châtelaine“ férfikalappal a fején éppen krumplit kapált — adtak neki tejet és kalácsot, de a tudós keze annyira reszketett, hogy enni is alig tudott.

Újságpapírba göngyölte a különféle szilánkokat, bedugta kezításkájába és még aznap este visszautazott a városba. Ha valaki ad elég pénzt, hogy a sziklatömböt felrobbantsák és alaposan utánanézzenek a dolognak, akkor valami olyasmit fognak találni, ami elképeszti majd az egész emberiséget, mind a geológusokat, mind a közönséges halandókat.

Ha egyszer híre kelt egy bányának, a többi már gyermekjáték. Csakhamar jelentkeztek melegszívű emberek, akik érdeklődtek a geológia iránt. Félrelódították a sziklatömböt és a morzsolódó, csillogó sziklaport, amelyet alatta találtak, kis ládákból elszállították a Plutoria Egyetem földtani laboratóriumába. A geológia professzora itt ült késő éjszakáig zárt ajtók mögött az elsötétített laboratórium-

ban, miközben, mint egy boszorkánymester barlangjában, kék láng játszott az olvasztótégelyek alatt.

Miután minden próbát félrerakott és mindegyiket külön-külön keménypapír dobozkában helyezte el, mindegyik dobozra ráírta: aur. 75, és a toll reszketett közben a kezében. Geológia-professzorok számára ez a jel annyit jelent: 75⁰/₆-os arany.

Nem lehet tehát csodálni, ha a késő éjszakáig kék lángok között dolgozó professzor reszketett izgatottságában. Természetesen nem az arany értéke miatt — ideje sem volt még, hogy arra gondoljon — hanem azért, mert ez azt jelentette, hogy a későharmadkori devonközvetben aranyeret talált. Ha pedig ez igaznak bizonyul, fenekestől felforgatja az egész geológiát. Azt jelenti továbbá, hogy a legközelebbi pángeológiai kongresszuson olyan előadást tarthat, amely az egész kongresszust örültek házává varázsolja.

Annak is örült, hogy azok az emberek, akikkel dolga volt, olyan nagyvonalúaknak bizonyultak. Felszólították, hogy maga szabja meg analíziseinek a honoráriumát és amikor analízisenként két dollárt kért, csak annyit mondtak, hogy rajta, rajta. A professzor egyáltalán nem volt pénzéhes ember; mégis tetszett neki, hogy laboratóriumában egy éjszaka tizenhat dollárt keres meg. Megint bebizonyosodott,

hogy az üzletemberek meg tudják becsülni a tudományt. A legkülönösebb pedig az volt, hogy az urak azt mondták neki, ez az arany semmi ahhoz képest, amit ezenkívül ott találtak: ez az aranypor a patakmedernek csak egy pontjáról való és ez még csak századrésze sincs az egész területnek. Lejjebb, ahol felállították a nagy gátat, hogy kiszárítsák a patak medrét, kocsiszámra vették ki ugyanezt az anyagot, sőt még sokkal jobbat is. A hidraulikus kotrók naphosszat merítik a patak medréből és éjszaka izzólámpák világítanak a geológiai kutatás barátainak munkája fölött.

Így szakadt rá szökőárként a tőzsdére az Erie Arany Rt. A tőzsdén, a City irodáiban és a Mauzoleum Klub pálmái alatt másról sem beszéltek. És akkora volt e szökőár hatalma, hogy elsodorta Tomlinsont és feleségét is és ötven lábbal magasabban tette le, a Nagy Paláver-Szállodában, ezerdolláros lakosztályukban. E szökőár következménye lett továbbá az, hogy Mama bogárhátból készült kabátot hordott, Tomlinson száz sürgőnyt kapott naponta, Fred pedig kimaradt az iskolából és cukorkákat szopogatott.

De a tőzsdei világ számára Tomlinson megdöbbentő üzleti okossága volt a legnagyobb csoda.

Ez először akkor mutatkozott meg, amikor

a varázsló energikusan tiltakozott az ellen, hogy az Erie Arany Rt. — így nevezték ugyanis magukat a geológia barátai — a Tomlinson-farm felső részét is igénybe vegye. A lenti részért elfogadta az elsőbbségi részvények felét, a másik felét a társaság magának követelte az üzemtőke előlegezéséért. Ezt az indítványt ők maguk tették. Úgy számították, hogy a befektetett kétszázezer dollár gépérték fejében tízmillió aranyértéket fognak kapni. De amikor Tomlinson erre igent mondott és hozzátette, csak tartsák meg nyugodtan a törzs-részvényeket, megijedtek és nem nyugodtak addig, amíg azokból is rá nem erőltettek megfelelő mennyiséget, „hogy a piacnak bizalma legyen“, amint mondták.

De a farm magasabban fekvő részét nem volt hajlandó átengedni és az alkalmazott geológia barátai rögtön sejtették, hogy valami lappang e mögött. Annál is inkább, mert a Tomlinson által előadott megokolás oly szörnyen egyszerű volt. Azt mondta ugyanis, ebben a felső részben van az apja eltemetve és ezért semmi körülmények közt sem engedheti meg, hogy a gátat magasabbra rakják.

Üzleti körökben ezt egészen különös ravasz-ságnak fogták fel.

— Mit mond? — Hogy az apja ott van eltemetve? Csuda ravasz!

A Mauzoleum Klub és a tőzsde tagjai oly

régesrég nem jártak olyan istenháta mögötti helyeken, mint Cahoga, hogy már nem tudhaták, mennyire nincs semmi különös Tomlinson megokolásában. A farmon, málnabokrok alján, cédrussövénnyel körülvett fejfa alatt aludta örök álmát az öreg Tomlinson, mint megannyi más pionir Cahoga vidékén.

— Irtó ravasz ötlet! — mondták. És ettől kezdve az üzletemberek fele atyját hasonló helyen temette el vagy legalább azt állította, hogy már régebben megtette, például egy külvárosi vasútvonal előrelátható sínpályája alatt vagy más ilyen helyen, ahol az elhalálozottak egy kisajátítási vásárlás esetén boldog felátadásnak örvendhettek.

Ilymód Tomlinson elképesztő ravaszsága hamarosan legendává lett, annál is inkább, mert amihez nyúlt, az mind arannyá változott.

A Mauzoleum Klub meghitt viszki-szóda-sarkaiban sok kis történetet tudtak róla.

— Csak úgy melleleg céloztam előtte, — mesélte például Mr. Lucullus Fyshe — melleleg, de egészen nyíltan. Nézze, mondtam, magának bizonyára semmiség az egész, de nekem hasznomra lehet. A T. C. kötvények, mondtam, egy hét alatt huszonkét és fél ponttal emelkedtek. Maga épp olyan jól tudja, mint én, hogy ez csak mellékérték és a részvénytőke sosem fog pári osztalékot adni. Mit jelenthet ez, Mr. Tomlinson? Na és akár hiszik, akár nem, ez

az alak csak bámul rám olyan hóbortosan, ahogy szokott és azt mondja: Mit tudom én?

— Azt mondta, mit tudja ő? — ismételték a hallgatók csodálkozó tisztelettel. — Ejha! Ez igazán varázsló!

— És olyan arcot vágott, mint aki csakugyan nem tudja, — folytatta Mr. Fyshe. — Ez a legnagyobb a dologban. Ez az alak, ha akar, teljesen, tökéletesen semmitmondó arcot tud vágni.

Tomlinson és felesége közben már rég elhatározták magukat Nagy Paláverbeli lakosztályukban. Mert Tomlinson csak egy tekintetben volt igazi boszorkánymester. Egész tisztán látta ugyanis, hogy a nagy vagyon sem neki, sem a feleségének nem szolgál a javára. Mert mit hozott neki? A város nyugtalanságát a farm nyugalma helyett és a nagy előcsarnok nyüzsgését, amely elnémította a csevegő patak emlékezetét.

Tomlinson elhatározta, hogy megszabadul új gazdagságától és csak annyit tart meg, hogy fiából valamivel több lehessen, mint amennyi az apja.

— Fred, az természetesen más. De ilyen rengeteg pénzből könnyen lehet a számára visszatartani valamit. Frednek nagyszerű lesz ez a pénz. Neki nem kell úgy felnőnie, mint ahogy mi ketten nőttünk fel. Egész más nevelést fog kapni, mint mi ketten.

Fred máris élvezte szerencsés helyzetét. Már most hétdolláros lakkcipőt és selyemgalléros, harangalakú felöltőt hordott, moziban lődörgött, cukorkát evett és cigarettázott. Ebből állt jelenlegi neveltetése. Később majd még többre viheti.

— Nagyon gyorsan halad, — mondta anyja és Fred lakkcipőjére gondolt.

— Nagyon népszerű, — mondta apja. — Lent is látom. Úgy lehordja a lenti alakokat, ahogy csak kedve van. És ha még annyi dolog is van, ha Fred jön, mindig készek bolondozni vele.

Amit nem is lehet csodálni. Minden leragasztott hajú szállodai alkalmazott szívesen nevet együtt egy multimilliomos fiával. Erről már humorérzékük is gondoskodik.

— De mi, Mama, mi csak igyekezzünk minél előbb megszabadulni. A pénz már egyszer itt van és nem lehet többé megállítani. Most már azon kell gondolkoznunk, hogyan juttassuk el olyan emberekhez, akiknek több szükségük van rá, mint nekünk.

Egy ideig azt tervezték, hogy az egész vagyont szétajándékozzák. De hogyan? Ismernek-e valakit, aki kész elfogadni? Már az is megfordult a fejükben — hiszen nem lehetett négy hétig a városban élni, a nélkül, hogy ne vegye észre az ember a Plutoria egyetem hatalmas épületeit, amelyek olyan szépek voltak,

mint a város bármelyik áruháza — hogy az egyetemnek ajándékozzák.

De ez az út is zárva állt.

— Nézd, Mama, — mondta a varázsló zavar-
tan — itt nem ismernek bennünket. Idegenek
vagyunk. Milyen is volna, ha csak úgy egy-
szerűen odamennék az egyetemre és azt mon-
danám: Fogjátok, itt van nektek egymillió
dollár! Még kinevetnének.

— De hát az ember azt olvassa az újságban
— vetette ellen a felesége —, hogy Mr. Carnegie
nem tudom mennyit ajándékoz az egyetemnek,
többet, mint amennyi nekünk egészben van,
és az egyetemek mégis elfogadják.

— Az egészen más, — oktatta ki a varázsló.
— Carnegie közéljük való. Mindnyájan ismerik.
Valami elnökféle az egyetemi társaságoknál,
ismer minden iskolaigazgatót és professzort,
így hát nem lehet csodálni, hogy elfogadják, ha
Carnegie valami nyugdíjat vagy mit ajánl fel
nekik. De képzeld el, mi lenne, ha én egyszer
csak úgy az óra közepén odamennék az egyik
professzorhoz és azt mondanám, sir, szeretnék
magának életjáradékot adni! Képzeld csak el.
Képzeld csak el, Mama, mit szólna hozzá!

De Tomlinsonék el sem tudták képzelni és
talán jobb is.

Így jöttek azután rá rendszerükre. Mama,
aki még leginkább értett a számoláshoz, volt

a vezérlő szellem. A Financziális Alhangban kitanulmányozott minden részvényt és a varázsló megvette, amit felesége indítványozott. Az értékpapirokat csak kezdőbetűjükről ismerték; de éppen ez adott társalgásuknak bizonyos magas pénzügyi jelleget.

— Én a te helyedben R. O. P.-t vennék, — mondta Mama. — Két nap alatt 127-ről 107-re esett és ha ez így megy, tíz nap alatt már nem lesz belőle semmi.

— Nem volna jobb a G. G. deb.? Az gyorsabban esik.

— Igen, igaz, az nagyon rendes papír, de mégsem esik mindennap annyira. Nem lehet teljesen megbízni benne. Vegyél inkább olyasmit, mint az R. O. P. és a T. R. R. pfd. Azok mindig esnek és az ember tudja, hányadán áll velük.

Ezután Tomlinson az előcsarnokból kiadta utasításait az általa kidolgozott rendszer szerint. A szálloda táviró-hivatalnoka megmondta neki néhány ügynök nevét; ezekkel tárgyalt, anélkül, hogy valaha látta volna őket. Az eredmény az lett, hogy a legvacakabb R. O. P. vagy T. T. R. papírok ugrásszerűen emelkedtek, mint egy számár, amelynek villamos csapást mérnek a farkára. Híre járt, hogy a Tomlinson-érdekeltségek újra fel akarják építeni az R. O. P.-t és a tőzsdén verekedtek az emberek ezekért a részvényekért. Egy-két

hónap alatt a varázsló tisztán látta, hogy nem ez a helyes módszer.

— Nem használ semmi, Mama, — zokogta.
— Olyan, mint a végzet.

Talán csakugyan végzet volt.

Ha a varázsló a távolba tud látni, akkor látja, hogy mialatt ő még Aladin-palotájában ül, amelyet arany szerencséje oly furcsán rendezett be neki, a végzet még furcsább dolgokat készít a számára.

A sors úgy látszik maga válogatta meg eszközeit és útjait, amikor Tomlinson vagyonával foglalkozott. Az egyik eszköze az volt, hogy ebben a pillanatban két külön követet küldött: két irdatlan nagyságú alak lépett be ebben a pillanatban roppant sárcipőjével a Plutoria Egyetemről a Nagy Paláver-Szálloda előcsarnokába. A sors eme követeinek egyike az óriási dr. Boomer, az egyetem elnöke és a másik a nem lényegesen kisebb görög professzor. Terjedelmes zsebükben garmadával hozták a Mytilene archeológiai maradványairól és a görög plusquamperfectum használatáról szóló értekezéseket: dr. Boomer kis brosüráit *Tudomány és Jótékonyság Viszonyáról* és dr. Boyster tanulmányát: *A mytilenei ásatás csak pénz kérdése* címmel, továbbá a *Boomer a tanszékek felállításáról és fenntartásáról* című művet, stb., stb.

A város sok pénzembere hullott sápadtan

hátra székében, amikor dr. Boomer egy rakás ilyen értekezéssel megrakodva és harciasan villogó szemmel belépett irodájába. Mert ez annyit jelentett, hogy Boomer éppen őt guberrálta ki az egyetem jótevőjének és minden ellenállás hiábavaló.

Amikor dr. Boomer letette híres értekezését a görög plusquamperfectum használatáról egy kapitalista asztalára, ugyanannyi volt, mint amikor egy arab szultán selyemzsínórt küldött egy halálraítélt pasának.

Így közeledtek a végzet hírnökei és vállukkal utat törtek a tömegben keresztül. Társalgásuk úgy harsogott, mint a homéroszi tenger és Castor és Pollux sosem rohantak mohóbban a harcba, mint dr. Boomer és prof. Boyster a Nagy Paláver-Szállodába.

Minthogy Tomlinson, a magas pénzvilág varázslója nem mert elmenni az Egyetemre, az Egyetem jött el hozzá. Válogathatott, mire adja millióit, hálótermekre, tudományos műszerekre, sportterekre, épületekre, ösztöndíjakra — röviden szólva, arra adhatta, amire akarta, de oda kellett adnia. És ha netalán attól félne, hogy vagyona még ilyen célokra is túlságosan nagy, dr. Boomer bebizonyítja neki, hogy akkor kiadhatja az ó Mytilenében vagy az új Szmirnában vagy a Pactolus-síkság eltűnt városaiban végzendő ásatásokra. És ha még mindig terhére lenne gazdagsága,

dr. Boomer kész lenne fel- és kiásni az egész Szahara-sivatagot Alexandriától Marokkóig és utána még tágasabb munkaterületet kérne magának.

Mindezt kinyújtott tenyerében hozta a sors Tomlinsonnak, de tógája ráncaiban még különösebb dolgokat rejtegetett. Olyan meglepetéseket, amelyekről az Erie Arany Rt. egész igazgatóságának arca olyan sárga lesz, mint az arany, amelyet kiástak.

Mert íme ugyanakkor, amikor a Plutoria Egyetem elnöke egyre jobban közeledik a Paláver felé, a geológia nyilvános rendes professzora megint sötét laboratóriumában dolgozik kék lángok között. Ezúttal nem remeg az izgalomtól és nem is látja el olyan jóhangzású felírásokkal elemzéseit. Zajtalan munkálkodása közben komoly arca oly mozdulatlan marad, mint a nagy-harmadkor kőzetei.

M R. T O M L I N S O N
FEL- ÉS LETARTÓZTATOTT
E M B E R B A R Á T S Á G A

Országos Szabócskai Könyvtár

— Ez a mi Alma Materünk, Mr. Tomlinson, — mondta Boomer elnök, amikor áthaladtak a Plutoria Egyetem vaskapui alatt.

— Miért éppen alma? — kérdezte a boszorkánymester.

— Mert itt terem a tudás almája, — felelte szellemesen az elnök és harsogva nevetett saját tréfáján. Dr. Boyster, aki Tomlinson másik oldalán haladt, mély röhejjel csatlakozott.

Ketten maguk közé vették a varázslót és az egyetemre toloncolták. Úgy vitték, mint egy foglyot, aki megígérte, hogy nem tanusít ellenállást. Szabadon járhatott; de kétfelől vigyáztak rá szemüvegükön keresztül. A nyugtalan-ság legkisebb jelére elárasztották latin szavakkal, hogy megadják a kellő formát a tervbe vett maecenátus számára.

Az első lépés már megtörtént. Három nappal előbb felkeresték a szállodában és átnyújtottak neki elfogatóparancsként egy értekezést a

mytilenei ásatásokról. A varázsló és Mama megszemléltek a romokat ábrázoló fényképeket és arra a megállapításra jutottak, hogy Mytilene Mexicoban fekszik és igazán gyalázat ilyen állapotban hagyni és az Egyesült Államoknak törődniök kellene ezzel.

A második lépés az emberszeretet és a maecenásság ösvényén abból állt, hogy dr. Boomer elvonszolta a varázslót az Egyetem megtekintésére. Dr. Boomer tapasztalatból tudta, hogy egy gazdag ember sem képes meglátogatni az Egyetemet a nélkül, hogy ne érezne heves vágyat aziránt, hogy pénzt adományozzon.

Az elnök azt is már rég kitapasztalta, hogy a pénzemberekkel való érintkezés titka abból áll, hogy latinba kell őket fullasztani. Más célokra az elnök megint más eszközöket használt. Ha a Mauzoleum Klubban kedélyes vacsorán vett részt, amint már láttuk, a navajo indiánusok régészeti maradványairól beszélt, mert tudta, hogy itt a könnyed társalgás a helyénvaló. Hasonlóképpen Mrs. Rasselyer-Brown Dante-ebédjein főként az olasz cinquecentistákról beszélt és arról, hogy vajjon ki volt dicsőbb, ki volt nagyobb, Gian Gobbo della Scala, avagy Can Grande della Cicoria. De hát az ilyesmi csak asszonyoknak való. A kereskedők túlságosan ravaszok az ilyesmihez. A kereskedőknek, erre dr. Boomer már rég

rájött, semmi sem szerez akkora örömet, mint az, ha minden további nélkül, mint a világ legtermészetesebb dolgát, feltételezzük róluk, hogy tudnak latinul. Ez úgy hat rájuk, mint hogyha egy nagy tételt könyvelnének a javukra. Üzletbarátait dr. Boomer mindig harsány „terque quaterque beatus“-szal üdvözölte vagy az „O et praesidium et dulce decus meum“ hangjaira morzsolta össze a kezét. Ennek sosem tudtak ellenállni.

— Csak nem akar — kérdezte habozva a varázsló, amint az egyetem kertjének lágy pázsitját nézte — ide építtetni valamit?

— Nem, nem, — biztosította gyorsan az elnök — ez megmarad a sport számára. Sunt quos curriculo...

— Pulverem olympicum, — vágott közbe karként dr. Boyster.

Ez kedvenc citátumuk volt. Boomer elnöknek alkalmat adott, hogy részletekbe bocsátkozhassék a latin költészetben szereplő —m— végződésre vonatkozólag és kifejthesse azon véleményét, miszerint a végső —m— úgynevezett elisiója inkább csak a magánhangzó kiesését és a két végmássalhangzó összevonását jelenti. Állítását Ammianus Marcellinusból vett idézetekkel támogatta, mire dr. Boyster sietett kijelenteni, hogy Ammianus konyhalatinsággal írt.

Eme bölcseséghez Tomlinson természetesen

egy szót sem tudott hozzászólni, csak némán pislogott egyikről a másikra. Dr. Boomer később megállapította, hogy Tomlinson éleselméjűsége csakugyan páratlan és élvezet volt nézni, milyen hasztalanul kísérletezett Boyster, hogy Tomlinsont a maga álláspontjára hódítsa. Boyster szerint viszont az volt nagyszerű, mennyire nem hagyta magát Tomlinson, amikor Boomer lépre akarta csalni, és kár, hogy Aristophanés néhány ezer évvel előbb élt, különben kitűnő jelenetet írhatott volna ebből.

A Plutoria Egyetem homlokzata, amint ismeretes, a Plutoria Avenuere néz és a két legnagyobb épület, az ipari és a mechanikai fakultás épülete, közvetlen az utca mentén fekszik. Ezek a rendkívül szép épületek tizenöt emelet magasságba nyúlnak fel és a város legjobb áruházaival és gyáraival is minden tekintetben felveszik a versenyt. Este, amikor a technikai esti kollégiumok ablakai világosak, a kísérleti műszerek valamennyien működésben vannak és a hallgatók laboratóriumi fehér köpenyükben járnak ki-be, már gyakran nézték az egyetemnek ezt a részét gyárépületnek. De még sosem nézte gyárnak senki sem az egyetem másik, régebbi részét, amely nyugodtan és szerényen húzódik meg a fasor végén, a nagy szilfák lombjai alatt. Valamikor ez a rész volt az egész egyetem, már a gyarmati időkben is ott állt Concordia College néven.

Régimódi hosszú fehér szakállt és kopott fekete ruhát hordó, ezerötszáz dollár évi fizetést élvező professzorok és elnökök nemzedékei népesítették be valamikor.

De Boomer elnöknek köszönhető, hogy Concordia Collegeből Plutoria Universityvé, régimódi kollégiumból igazán modern egyetemmé alakult át. Most már mindent tanítanak Plutoriában. A Concordia Collegeben például nem volt külön szak a vallástudomány számára, csak éppen biblia-előadásokat tartottak. Most már lehetett kollégiumot hallgatni Konfucius-ról, Mohamedről és Buddháról is és a két utolsó szemeszter hallgatói számára ingyen kollégium volt az atheizmusról. A Concordia College-zsel ellentétben ide nőket is felvettek, csodálatos hajviseletű hölgyeket, akik tölgyfa-pultok mellett csillagászatot tanultak és üstökös-szemmel néztek az előadóra. Az egyetem mindent tanított és mindent tudott. Voltak fent gépezetei, amelyek megállapították a szél sebességét, a pincében pedig szeizmográf segítségével mérték a földrengést. Kollégiumok hangzottak el az erdészisme, a gyógyfogászat és a kéziápolás köréből. Tanulmányi csoportokat küldött ki a rosszhírű negyedekbe, hogy az életet és a városi halottnézőházba, hogy a halált megismerjék. Hallgatóinak olyan bőséges választékban nyújtotta a tanulmányi anyagot, tárgyat és témát, hogy nem kellett

egy dolog mellett megrögződniök, hanem egyszerre százféle dologgal is foglalkozhattak, aminek nagy pedagógiai jelentősége van. Ennek megfelelően az egyetem úgy ontotta magából éjjel-nappal a saját nyomdáján előállított jelentéseket, monográfiákat és disszertációkat, hogy élvezet volt nézni.

Ilymód dr. Boomer nyugodtan mondhatta a város pénzügyi köreiben, hogy intézete nemcsak egyetem, hanem valóságos kis világ-egyetem és csakugyan, ha a pénzemberek még néhány hálótermet építtetnének és megfelelő fundust, avagy fondatumot adnának a megfelelő célra, semmi sem állíthatná meg az egyetem végtelenbe lendülő fejlődését.

Amint hármásban végig haladtak a szilfasoron, diákok jöttek velük szembe könyvekkel a hónuk alatt, diáklányok diadalmas sapkákkal a fejükön és tanárok tavalyi felöltőben; közülük némelyik mosolyogva haladt el mellettük, míg mások összeborzongtak.

— Ez Withers professzor, — mondta az elnök részvétteljes hangon, amint az egyik alak reszketve elvonult mellettük. — Szerencsétlen flótás! — sóhajtott.

— Mi baja van? — Talán beteg? — kérdezte a varázsló.

— Nem, nem beteg, — felelte az elnök nyugodtan és szomorúan — csak hasznavehetetlen.

— Hasznavehetetlen?

— Az, sajnós. Természetesen nem úgy értem, mint ahogy általában értik a hasznavehetetlenséget. Szó sincs róla. Csak úgy áll a dolog, hogy Withers, aki egyébként kitűnő ember, nem tud nagyobb osztályokkal bánni. Kisebb osztályokban kitűnő. De nagyobb osztályokban csődöt mond. Nem tud fegyelmet tartani.

— Igazán nem?

— Nem bizony. De hát mit lehet ez ellen tenni? Éppen ez az. Elküldeni nem tudom, nyugdíjazni nem tudom, mert nincs hozzá pénzem.

Az elnök meglassította lépéseit és oldalról figyelmesen szemlélte a tervbe vett jótékony adakozót. De Tomlinson nem reagált. A másik oldalon egy másik tanári jelenség ment el mellettük.

— Ime, a hasznavehetetlenség egy másik esete, — mondta az elnök. — Ez prof. Shottat, az angol irodalom nyilvános rendes tanára.

— Hát vele mi a baj? — kérdezte a varázsló.

— Ő meg kis osztályokkal nem tud bánni, — felelte az elnök. — Nagy osztályokban kitűnő, de kis osztályokkal szemben teljesen felmondja a szolgálatot.

Ilymód Mr. Tomlinson még végig sem ment a fasoron és máris bőséges alkalma nyílt meggyőződnie a Plutoria Egyetemen uralkodó

szörnyű pénzhiányról és arról, micsoda kutya-szorítóban van az elnök.

Röviden, nyilvánvaló lett, aminthogy annak is szánták, hogy pillanatnyilag egy a szükséges, annyi pénz, hogy az elnök önmagán és Boysteren kívül mindenkit elbocsáthasson. Dr. Boyster, az más lapra tartozik. Boyster az elnököt negyvenöt év óta ismeri, azóta, amikor még csak kövér, kicsi, szemüveges kisfiú volt, aki az egyik gimnáziumban úgy teletömte magát görög rendhagyó igékkel, mintha azok osztrigák lettek volna.

De nemsokára kiderült, hogy a tanárok elbocsátásának szükségessége a nagy bajnak csak egy része még. Az épületekre is kell gondolni.

— Ez itt, szégyelem bevallani, — mondta dr. Boomer, amint áthaladtak a régi Concordia College görögös portáléja alatt — a mi eredeti otthonunk, tanulmányaink fons et origója, magas akadémiánk.

Valóban: az épület ugyan omlatagnak látszott, mégis volt benne valami tiszteletet parancsoló, különösen, ha meggondolja az ember, hogy ez az épület már itt állt akkor is, amikor tanítványai seregestül vonultak ki, hogy a rabszolgák felszabadításáért harcoljanak; és három nemzedékkel előbb be kellett csukni a colleget, mert diákjai fejükbe nyomták a háromszögletű kalapot és kovaköves puská-

jukkal elszaladtak, hogy mint önkéntesek vonuljanak be Washington tábornok seregébe.

De dr. Boomer arról ábrándozott, hogy lebontatja ezt az épületet és helyébe egy igazi tízemeletes fakultást állít, lifttel és minden egyéb kényelemmel ellátva.

Amikor a nagy előcsarnokban álltak, Tomlinson tisztelettel eltelve nézett körül. E hely légköre megfélemlítette. A falakon napi jelentések és órarendek függtek és tanúskodtak az itteni szorgos munkálkodásról. „Prof. Slithers mai előadását nem tartja meg“, állt az egyikén. „Prof. Withers előadásai ezen a héten elmaradnak“, mondta egy másik cédula; és a harmadik: „Prof. Shottat betegség miatt ebben a hónapban nem tart előadást“; míg a negyedik ezt hirdette: „Prof. Podge gyengélkedése miatt ebben a félévben nem lesznek növénytani előadások. De prof. Podge reméli, hogy szombaton mégis részt tud venni a Loone Lake mellett tartandó botanikus-pikniken“.

Az ilyen természetű hirdetések nagy száma és gyakorlott kézre valló megfogalmazásuk bizonyosságul szolgált arra, hogy mennyire felőrli az embereket az egyetemi munka. Aki tisztában van az egyetemek mibenlétével, nem rendül meg ezen túlságosan, de Tomlinson nagy elszomorította, hogy a professzorok ily gyakran roppannak össze a túlságos megerőltetés következtében.

Az előcsarnokban itt-ott félfülkékben bronzmellszobrok álltak: római arcélú és csupasznyakú férfiakat ábrázoltak, akik mindkét vállukon egy tóga csücskét hordták.

— Hát ezek kicsodák? — kérdezte Tomlinson rájuk mutatva.

— A fakultás fő-alapítói és jótevői, — mondta az elnök és Tomlinson szívében megint kihalt a rügyező reménység. Mert elképzelte, milyen osztályhoz kell tartoznia annak az embernek, akit felvesznek az egyetem jótevői közé.

— Mi az, ami a nevük mögött áll? — kérdezte Tomlinson.

— Litt. doc., — felelte az elnök — az irodalom doktora, ez egy tiszteletbeli egyetemi fokozat. Boldogok vagyunk, ha jótevőinket a fakultás döntése révén megajándékozhatjuk ezzel a címmel.

Ekkor dr. Boomer és dr. Boyster félfordulatot tettek és nyugodtan és rendületlenül rámeredtek a varázslóra. Mindketten elégedetten állapították meg magukban, hogy becsületes alku fog létrejönni.

— Bizony, Mr. Tomlinson, — mondta az elnök, amint ismét kiléptek a szabadba — most már kétségkívül ön is tisztában van azzal, milyen szerencsétlen helyzetben vagyunk. Pénz, pénz és még egyszer pénz, — ismételte, félig önmagának. — Ha volna pénzem, ez a

ház tizennégy nap alatt eltűnne a föld színéről.

A Concordia Collegeből átmentek a könyvtárba, ahol más alapítók és jótevők életnagyságú képei függtek a falakon. Hosszú vörös köpenybe burkolt férfiak, mindnyájuknak vagy pergamenttekeres volt a kezükben vagy írtak éppen valamit egy pergamenttekeresre és mindnyájuk mögött viharfelhők közül kiemelkedő görög templom állt háttérként.

Itt megint világos volt, mint a nap, hogy az egyetem minden köve egy férfiú után kiált, aki eljön és azt mondja: Uraim, mit tehetek önökért? Mire az egész nem modern könyvtárat (már húsz éves is lehetett) dinamittal a levegőbe röpítik és elvitetik.

Tomlinson azonban egyre jobban elcsüggedt. Vörös köpenyek és pergamenttekeresek magasan a rangja fölött álltak. A könyvtárból átmentek a roppant épületekbe, amelyekben ipari és mechanikai tudományok működtek. Itt is lépten-nyomon ugyanazzal a keserves pénzhíánnyal találkoztak.

A Fizikai Osztályon például rengeteg gép volt, amelyet nem lehetett megfelelően elhelyezni az egyetem épületeiben, a Vegytani Osztályon viszont nagy üres termek álltak, amelyek számára az egyetem nem tudott még megfelelő apparátusokról gondoskodni. Dr. Boomer módszere abban állt, hogy először helyiségeket létesített, amelyek túlságosan

nagyok voltak az apparátusok számára, azután a nyilvánossághoz fordult segítségért és a helyiségeket túltömte apparátusokkal, úgy-hogy újabb helyiségek váltak szükségessé. Ezzel az ötletes módszerrel az ipari tudományok a Plutoria Egyetemen szédületes fejlődést értek el.

A varázslót legjobban a Villamossági Intézet érdekelte. Olyannyira, hogy itt hangja el is vesztette félnétségét, egyenesen a szeme közé nézett dr. Boomernek és így kezdte:

— Van egy fiam...

— Ah, vagy úgy, — sóhajtott fel Boomer meglepődve és megkönnyebbülve. — Önnek fia van!

Hangja köteteket mondott. A sokatsejtető tekintet, amelyet a görög nyelv tanárára vetett, ezt fejezte ki: — Na végre, kicsi szívem, csak-hogy már itt tartunk.

Öt perc múlva az elnök, Tomlinson és dr. Boyster már komolyan tárgyaltak arról, hogy milyen feltételekkel és hogyan lehet Fredet az ipari fakultás hallgatójának felvenni. Amikor az elnök értesült arról, hogy Fred négy polgárit végzett Cahogában és számolásban mindig az első volt az osztályában, ünnepélyesen bólintott és kijelentette, az egész csak a pro tanto dolga és meggyőződése szerint Fredet ad eundem felveszik. De a valóságos feltételt,

amelynek ellenében hajlandóak lesznek felvenni, nem említette.

Elmentek az ipari és mechanikai fakultás egyik aijtaja előtt. Nagy tölgyfaajtó volt az egyik folyosó végén, ezzel a felírással: Geológiai és metallurgiai laboratórium. Az aijton egy cédula ezekkel a szavakkal, amelyeket a mechanikai tudományok csaknem üzletemberies udvariasságával fogalmaztak meg: „Foglalt, kint maradni!”

Dr. Boomer elolvasta a cédulát.

— Ja úgy, — mondta. — Gildas biztosan kísérletezik. Ne zavarjuk.

Az elnök mindig örült, ha valamelyik professzorát elfoglalva találta. Az jó benyomást tesz.

De ha véletlenül megtudja, mi megy végbe a geológiai és metallurgiai laboratórium tölgyfaajtaja mögött, bizonyára nagy nyugtalanságot érez szívében.

Mert ott ült Gildas, a geológia nyilvános rendes tanára és kék lángjai fölött most folytatta a végleges vizsgálódást, amelynek az Erie Arany Rt. aranya fölött kell döntenie.

Előtte feküdt és csillogott a kísérleti asztalon húsz vagy harminc kupac morzsolódó kő és szilánkokra hasított érc.

Ezeket a kupacokat az egész patak mentén szabályos húsz yardnyi távolságokra szedte össze az a szakértő, akit az igazgatóság Gildas

második jelentése után sürgősen leküldött és borsosan megfizetett azért, hogy tartsa a száját. Gildas professzor nagy komolysággal megvizsgálta a kőzeteket, analízis után kicsi fehér keménypapírdobozokba helyezte és mind-egyikre gondosan és olvashatóan felíratta: „Pyrit — értéktelen“.

A professzornak egy utolsó szemeszteres fiatal asszisztense segédkezett. Ő írta fel az udvarias címkéket.

— Tulajdonképpen mi ez? — kérdezte.

— Egy vasszulfurát, — magyarázta a professzor — vagy vaspyrit. Színében és külsejében csakugyan azonos az arannyal. A legrégibb idők óta — folytatta előadói hangján és professzorok szokása szerint húsz évszázaddal visszaugrott, hogy mindent a legpontosabban magyarázhasson el — újra meg újra aranynak nézik. A régiek macskaaranynak nevezték. Martin Frobisher négy hajórakománnyal szállíttatott el belőle Baffin Landból, abban a hiszemben, hogy felfedezte Eldorádót. Nagy mennyiségben található a cornwallisi bányákban is és könnyen lehet — a professzor itt úgy megmérte minden szavát, mintha esküt kellene tennie a mondottakra vonatkozólag —, hogy a feneciai telepek cassiteridái ugyanezt a szulfurátot tartalmazták. Szeretném látni azt az embert — szólt emeltebb hangon, mert tudományos hiúságát sértette a dolog —, aki ezt

a szulfurátot analízis nélkül meg tudná különböztetni az aranytól. Koncedálóm, hogy nagy mennyiség esetén könnyebb súlya révén elárulná magát az avatott előtt, de addig, amíg meg nem állapítják, hogy vajjon oldódik-e kén-savban, nem lehet bebizonyítani. Egy szóval, hogy rövid legyek: a dodekabronzban ki-kristályosodva...

— Van valami értéke? — szakította félbe az asszisztens.

— Értéke? Ja úgy, kereskedelmi szempontból. Nincs, egy fityinget sem ér. Sokkal kevesebbet, mint mondjuk a közönséges agyag. Egyszerűen nem ér semmit.

Egy pillanatra elhallgattak és a serpenyő alatt táncoló kékes lángot nézték.

— A különös az — kezdte ismét Gildas —, hogy az első próbák kétségkívül tiszta aranyat tartalmaztak. Ez kétségtelen és ez az eset igazán érdekes része. A vállalat részvényesei természetesen elvesztik pénzüket és a magam részéről éppen ezért kénytelen leszek visszatartani azt az igen kellemes honoráriumot, amellyel munkámat jutalmazni akarták. Kétségkívül arról van itt szó, hogy a későharmadkor devonkorszakbeli kőzetei közt sporadikusan arany található. A bányászok az ilyen kis telepet lencsének nevezik. Minthogy ez bebizonyított tény, revideálnunk kell az eruptív és üledékes kőzetek lerakódására vonatkozó min-

den elméletünket. Már gyűjtöm is a jegyzeteket egy értekezéshez, amelynek ez lesz a címe: „Devonkorszakbeli rétegek aranytartalmú lerakódásai.“ Remélem, a Páengeológiai Társaság legközelebbi kongresszusán már fel is olvashatom.

A fiatal asszisztens hunyorított a szemével és úgy nézett professzorára.

— Én bizony nem tenném az ön helyében.

A fiatal asszisztens nem értett semmit sem a geológiához vagy legalább is nagyon keveset. A város egyik leggazdagabb és legjobb családjából származott és nem is volt semmi szüksége geológiára. De elegáns és okos fiú volt és öt perc alatt többet értett meg a dolgok pénzügyi, tőzsdei és üzleti háttéréből, mint Gildas professzor egész életében.

— Hát már miért nem? — kérdezte a professzor.

— Hogy miért nem? Hát ön igazán nem érti, miről van itt szó?

— Ugyan miről?

— Nem érti, hogy hogyan volt az első próbákkal? Amikor a társaság meg akarta indítani az egész akciót? Hát nem látja, prof, hogy önt beugratták?

— Beugrattak? — kérdezte a professzor nyugtalanul.

— De mennyire. Valaki megneszelte, miről van szó, és a próbákat, amelyeket ön hozott,

kicserélte arannyal, hogy öntől írásban kapja, hogy a Tomlinson's Creekbén arany található.

— Most kezdem érteni, — mormogta a professzor. — Valaki kicserélte a próbákat. Kétségkívül olyasvalaki, aki azt az elméletet akarja felállítani, hogy a koraharmadkorban lehetséges a fém sporadikus fellépése. Értem, értem: kétségkívül értekezést akart írni erről és elméletét bizonyítékokkal akarta alátámasztani. Most már mindent értek.

Az asszisztens részvétellel nézett professzorára.

— Úgy, ahogy mondja — szólt magában mosolyogva.

— Nos, — kérdezte dr. Boomer kollégájától, dr. Boystertől, amint Tomlinson elhagyta az egyetemet — mi a véleménye?

Dr. Boomer magával vitte dr. Boystert az egyetem nagy pázsitja mellett elterülő otthonába, megkínálta egy hajókötélvastagságú szivarral és maga is rágyújtott. Ez volt a jeladás arra, hogy Boomer, Boyster véleményét egyszerű angol nyelven, minden latin cifrázat nélkül szeretné hallani.

— Jelentékeny ember, — mondta a görög nyelv professzora — csodálatos éleslátás, de

kevés ékesszólás. Nyílt kártyákkal játszik, mi?

— Tökéletesen, — felelte az elnök.

— Két feltétellel hajlandó pénzt adni.

— Úgy van.

— Először is azt akarja, hogy fiát vegyük fel a haladó villamossági tanfolyamra, amihez természetesen távolról sincs meg a képesítése. Másodszor pedig, hogy avassuk őt doktorrá. Ezek a feltételei.

— Vajjon teljesíthetjük ezeket?

— Hát hogyan! A fiú esetében egyáltalán nincs semmi nehézség. A doktorátussal pedig csak az a kérdés, sikerül-e megnyernünk a tervnek a fakultást. És ez majd már meglesz valahogy.

A fakultás még aznap délután megszavazta. Persze, ha a kar tagjai tudnak valamit azokról a dolgokról, amelyeket az egész városban suttogtak, sőt akkor már nem is suttogtak Tomlinsonra és vagyonára vonatkozólag, akkor nem tisztelik meg a doktori címmel. De történetesen az egész tanári kar éppen egy nagy nevelésügyi válsággal foglalkozott, egyikével azoknak a válságoknak, amelyek időnkint alapjaiban rendítenek meg egy egyetemet. A kari ülésnek aznap az izgalomtól alig állt módjában, hogy hidegvérének utolsó maradványát megőrizze. A probléma, amely szóban forgott, nem volt kisebb, mint ez: vajjon szabad-e az évi írásbeli vizsgálatok alkalmával ceruzát

használni tinta és toll helyett? Aki csak kicsit is tisztában van egy egyetem belső életével, az jól tudja, hogy ez az újítás a professzorok szemében nem jelenthetett kevesebbet, mint azt, hogy vad és felelőtlen forradalmi elemek támadják meg az emberi társadalom szilárd alapjait. Vagy visszautasítják vagy maguk is a falakon küzdve esnek el.

Ebben a pillanatban lépett a terembe Boomer elnök, aki világhírű szakértő volt abban, hogy hogyan kell egyetemi karokkal bánni. Nyugodtan belépett, letette cilinderét egy Demosthenés-kötetre és azt indítványozta, hogy Edward Tomlinsonnak adják meg a doctor literarum címet. Azt mondta, bizonyára nem is szükséges, hogy felsorolja Tomlinson nemzeti érdekeit, hiszen mindenki ismeri azokat. Egyesek azt hitték, arra a Tomlinsonra gondol, aki azt a híres tanulmányt írta a görög iota subscriptumról, míg mások feltételezték, hogy az ünnevelt filozófus Tomlinsonról van szó, akinek új könyve az Elválaszthatatlan Láthatatlanságról épp akkoriban keltett világfeltűnést. Akárhogy is, mindenki annyira kimerült eddigre a vitától, hogy hallgatólag beleegyezett a díszdoktori cím adományozásába.

Mialatt az egyetem doktori címet adományozott Tomlinsonnak, a város üzleti körei egészen más címeket és jellegeket adományoztak neki. „Hülye, csirkefogó, csaló“, a legendy-

hőbbek közé tartozott. Minden papír, minden részvény, amely nevével a legtávolabbi összefüggésben állt, zuhanni kezdett és a varázsló vagyona percenkint ezerdolláros sebességgel csökkent.

Ennek következtében az emberek most már nemcsak becsületességében, hanem üzleti tehetőségében is kételkedni kezdtek.

— Ez az ember egyszerűen tudatlan fráter, — jelentette ki Mr. Lucullus Fyshe, amikor, minekutána a lehető leggyorsabban túlادott Erie Arany részvényein, fellélegezve ült le a Mauzoleum Klubban. — A napokban csak úgy mellesleg egy egészen egyszerű üzleti kérdést adtam fel neki. A T. C. kötvények, mondtam, egy hét alatt huszonkét és fél ponttal emelkedtek. Maga épp olyan jól tudja, mint én, hogy ez csak mellékérték és a részvénytőke sosem fog pari osztalékot adni. Mit jelenthet ez, Mr. Tomlinson? Na és akár hiszik, akár nem, ez az alak csak bámul rám, olyan hóbortosan, ahogy szokott, és azt mondja: mit tudom én?

— Nahát ez az öreg hülye nem is tudta, — mondta Mr. Fyshe társa, megvetéssel.

Az történt ugyanis, hogy az Erie Arany Rt. igazgatói megsúgták egymásnak a professzor vizsgálatának eredményét és ennek következtében az igazgatók és a főrészvényesek hozzáláttak ahhoz, amit Amerikában „lerakódás”-nak neveznek. Cahogában sosem volt még far-

mer, aki vihar közeledtére olyan gyorsan le-
hordta a szénát szekeréről, mint amilyen
gyorsan megszabadultak a részvényesek érde-
keltségüktől. Mr. Lucullus Fyshenek sikerült
a maga részvényeinek negyedrésztét csak mint-
egy 30%-os veszteséggel eladnia a Mauzoleum
Klub egy szórakozott tagjának. Minthogy sok-
kal okosabb volt annál, semhogy egyet is meg-
tartson ezekből a részvényekből, gyorsan jóté-
konysági alapítványt létesített belőlük a pluto-
riai lelenc- és árvaház javára. Amikor az az
ember, aki megvette Mr. Fyshe részvényeinek
negyedrésztét, elkésve rájött arra, hogy milyen
butaságot csinált, gyorsan odaajándékozta
részvényeit a gyógyíthatatlan elmebetegek
intézetének.

Mr. Ashmodai Boulder a maga részét az
őrültek házának adományozta, Furlong senior
pedig olyan gyorsan, amint csak írni tudott,
az egészet a kínai missziós társaság javára
írta.

Skinyer & Beatem urak ügyvédi irodájában
olyan nagy volt a forgalom, hogy az alkalma-
zottaknak túlórázniuk kellett. Egymást érték az
adományozások, átírások, örökös alapítványok,
alig győzték legépelni. Huszonnégy órán belül
az egész részvénytőke örültek, árvák, protes-
tánsok, lelencek, beszámíthatatlanok, misszio-
náriusok, kínaiak és egyéb üzletenkívüli embe-
rek kezében volt — és ezeknek az élén állt

most Tomlinson, a magas pénzvilág egykori varázslója, mint főrésztvevényes. Nehéz volna eldönteni, hogy a jó varázsló, aki most éppen az egyetemi nagy ajándékozás ügyét beszélte meg Mamával, nem érezné-e jobban magát ez új résztvevényesek közt, mint ahogy a régi résztvevényesek közt érezte.

Ezenközben Skinyer és Beatem irodájában égett a munka az emberek körme alatt. Mert nemcsak adományozási okiratokat és alapítványleveleket kellett kiállítaniuk, hanem fel is kellett fegyverezniök az embereket a csalás címén megindítandó eljárás és a zár alá vétel ellen, az egész üteg ellen, amely minden pillanatban elkezdheti a tüzelést. Harci örömtől izzó arccal dolgoztak, mint katonai mérnökök, akik egy sáncot erősítenek meg.

A vihar minden percben kitörhetett. A Pénzügyi Alhang nyomdájában már nagyban szedték a különkiadást ezzel a háromhüvelyk nagyságú főcímmel:

AZ ERIE ARANY RT. ÖSSZEOMLÁSA

TOMLINSON LETARTÓZTATÁSA

DÉLELŐTTRE VÁRHATÓ

Skinyer és Beatem kétezer dollárral vesztegette meg a megvesztegethető szerkesztőt, hogy huszonnégy óráig visszatartsa ezt a hírt. És a szerkesztő a megvesztegethető riportereknek

fejenkint huszonöt dollár hallgatási díjat adott, a megvesztegethető szedőknek pedig fejenkint tizet, hogy másnapig fogják be a szájukat. Az eredmény az lett, hogy szerkesztők, segéd-szerkesztők, tudósítók és szedők lázas sietséggel hozták forgalomba a hírt, hogy az Erie Arany Rt. a legjobb úton van, hogy szétrobbanjon, mint egy bomba. A hír utcáról-utára járt, betöltötte a törvényszék folyosóit és a hivatalok előszobáit, míg minden részvényes alapjaiban meg nem rendült és természetesen rohant a részét eladni, elajándékozni vagy megsemmisíteni. Csak a szegény félkegyelműek, a hallgatóg süketnémák és az érzéketlen kínaiak ragaszkodtak ahhoz, amit ajándékba kaptak. Így gyűlt a város fölött a zivatar, míg végül is az egész várost, valamint a Nagy Paláver-Szálloda előcsarnokát egy vészujzó néma ordítás töltötte be: Tomlinson!

És mialatt mindez végbement és Skinyer & Beatem irodájában repülő tollal és kopogó írógéppel dolgoztak, valaki ott halkán és félénken bekopogtatott az ajtón és a megdöbbent irodaszemélyzet előtt ott állt hosszú fekete kabátjában maga Tomlinson, életnagyságban!

Amikor az idősebb társ, Skinyer, meghalotta, mi járatban van Tomlinson, izgatottságtól eltorzult hiénaarcával átrohant ifjabb társának szobájába és így kiáltott:

— Beatem, Beatem, jöjjön gyorsan át hoz-

zám. Ez az alak a legőrületesebb jelenség egész Amerikában. Ilyen idegek! Egyszerűen nem lehet megrendíteni. Tudja, mit akar?

— Na mit?

— Egész vagyonát az Egyetemnek ajándékozza!

— Szentséges Atyaúristen! — kiáltott fel Beatem. És mind a ketten lelkesülten bámultak Tomlinsonra, mint a szemtelenség géniuszára.

Pedig csak nagyon egyszerű dolog történt. Amikor Tomlinson hazajött, lelkében a remény harcolt a kétséggel. Az egyetemnek pénzre van szüksége. Ezt látta; és szívesen oda is adta volna egész vagyonát, hogy dr. Boomer végre abban a helyzetben legyen, hogy lebontassa az egészet és újra felépíthesse. De mint szerény emberek szokták, hiányzott belőle a bátorság, hogy őszintén megmondja. Úgy érezte, hogy az egyetem eddigi jótevői egészen más anyagból voltak gyúrva, mint ő.

Mamára bízta, hogy megoldja ezt a problémát.

— Tudod, papa — mondta az asszony —, valamit azért mégis megtanultam azóta, hogy pénzünk van. Ha azt akarod, hogy valami történjék, pénzért mindig kapsz embereket, akik elintézik neked. Menj el szépen az ügyvédekhez, akik a részvénytársaság számára mindent elintéznek és kérd meg őket, hogy hozzák rendbe a dolgot az egyetemmel.

Ennek a tanácsnak az alapján jelent meg Tomlinson, Skinyer & Beatem ügyvédi irodájában.

— Természetesen, Mr. Tomlinson, a dolog egészen egyszerű, — mondta Skinyer és már mártotta is tollát a tintába. — Itt mindjárt néhány tollvonással kiállíthatunk egy adományozási okiratot.

Úgy értette, ezt annál gyorsabban és könnyebben megteheti, mert amíg Tomlinsonnak pénze van, be tudja vasalni rajta az 500 dollár illetéket.

— Na jó, — mondta Tomlinson — hát akkor írja, kérem, hogy mindenemet odaadom az egyetemnek.

— Mindent? — kérdezte Beatem halk mosollyal.

— Mindent az utolsó centig, ügyvéd úr, — válaszolta a varázsló.

— Van valami különleges kívánsága arra vonatkozólag, hogy mire fordítsák az adományt?

Az ügyvéd egy pillanatra abbahagyta az írást.

Tomlinson tehetsége szerint mindent elmagyarázott és Skinyer száguldó tolla úgy rendelkezett, hogy az adomány összegét úgy kell egyenlő részekre osztani, hogy abból jusson az épületlebontásokra szolgáló rombolási alapra, a professzor-leépítésre szolgáló

nyugdíj alapra, az apparátusok megsemmisítésére szolgáló apparátusalapra és azonkívül az általános rombolási alapra, amelynek alapján le lehet rombolni mindazt, amiről említés még nem tétetett.

— És azonkívül személy szerint dr. Boomerért is szeretnék tenni valamit, ügyvéd úr.

— Hogyne, — mondta Beatem és alig tudta magábafojtani nevetését. — Adjon neki egy kötés részvényt, mondjuk félmillió dollár értékben.

— Nagyon szívesen, az az ember igazán megérdemli.

— Kétségekívül, — felelte Mr. Skinyer.

Néhány perc alatt elintéződött az egész tranzakció és Tomlinson boldogan rázott kezét Skinyerrel és Beatemmel és kérte, mondják meg, mennyivel tartozik nekik.

Amit meg is mondtak.

— De hát tulajdonképpen jogerős ez? — kérdezte Beatem társát, Skinyert. — És nem lehet belekötni?

— Dehogynem. Ha letartóztatják csalárd vagyonhárítás miatt, ez az adományozás még fegyházba juttathatja. De nem hiszem, hogy le tudják tartóztatni. Nem szabad elfelejteni,

milyen hihetetlenül ravasz ez az alak. Maga meg én tudjuk, hogy ezt a tranzakciót teljes rosszhiszeműséggel követte el, tudta, hogy csalás, amit tesz. Na jó, de mi ezt csak ösztönünkkel tudjuk, nem pedig bizonyítékok alapján. Ennek az alaknak sikerült a jóhiszeműségnek egy olyan légkörét megteremtenie maga körül, hogy nagyon nehéz lesz megfogni.

— Mihez kezd most vajjon? — kérdezte Beatem.

— Megmondom magának. Jegyezze jól meg, amit most mondok: huszonnégy órán belül túl van a határon és ha meg akarják fogni, előbb meg kell indítaniuk a nehézkes kiadatási eljárást. Ez a fiú olyan ravasz, hozzá képest mi mind jámbor farmerek vagyunk.

Amiben volt is valami.

— Nos, Mama, — mondta a magas pénzvilág varázslója, amikor örömtől sugárzó arccal visszatért ezerdolláros lakosztályába, — mostmár minden rendben van. Az ügyvédek azt mondják, az egyetemet olyan helyzetbe hozom, amilyenben egyetem még nem volt, amióta csak világ a világ.

— Ez szép, — mondta Mama.

— Ugye? Tudod, mégis csak jó, hogy nem

tudtunk eddig megszabadulni a pénzüinktől, akárhogy is szerettünk volna. Nem is tudtam, mennyi minden jót tehet a pénzzel az ember, ha nagyon akarja. Képzeld el, most lebontathatják az összes épületet, olyan gyorsan, ahogy csak akarják. Istenem, Istenem, mi mindenre fel nem lehet használni a pénzt! Igazán örülök, hogy mégsem vesztettük el.

Erről beszélgettek, míg késő éjszaka nem lett és azután boldogan aludtak el arany álmokkal gazdag Aladin-palotájukban.

Másnap reggel a palota az álmokkal együtt nagy égszakadás-földindulás közepette összeomlott. Amint Tomlinson lement reggel az előcsarnokba, kitört a katasztrófa.

Az egész előcsarnok zsúfolásig tele volt röplapokkal és újságokkal és a varázsló szeme mindenütt óriási betűket látott, amelyek ezt hirdették:

AZ ERIE ARANY RT. ÖSSZEOMLÁSA

A NAGY ARANY-SZÉLHÁMOSSÁG

TOMLINSON LETARTÓZTATÁSA

DÉLELŐTTRE VÁRHATÓ

A magas pénzvilág varázslója ott állt egy oszlopnak dőlve, kezében egy reszkető újságot tartott, mialatt ezer mohó és éles szem és sebes nyelv járta át vérző szívét.

Így talált rá fia, Fred, aki meglátva az izgatott tömeget és apjának meggyötört arcát, egyszerre felnőtté vált. Felébredt benne a lélek. Nem tudta, tulajdonképpen mi is történt, mit jelent apja zavara és összetörtsége, miért írják a lapok, hogy Tomlinsont letartóztatják — de mindenesetre karonfogta apját és felvezette.

A következő félórát Tomlinson, felesége és fia azzal töltötték, hogy ott ültek ezerdolláros lakosztályuk álragyogásában és várták a letartóztatást. Ezalatt a félóra alatt Fred többet tanult, mint amennyire a Plutoria Egyetem mechanikai fakultása tíz év alatt megtaníthatja. A szerencsétlenség, amely rájuk szakadt, szívét jobb anyaggá változtatta, mint amilyen az Erie Arany Rt. becsempészett aranya volt. Látt a lesújtott apját, aki megadással várta, hogy letartóztassák, látta anyja reszkető arcát és szíve nagy haraggal telt el.

— Ha a serif jön... — mondta Tomlinson és ajka megremegett. A letartóztatást nem tudta másképp elképzelni.

— Nem szabad letartóztatniuk, apa, — tört ki Fred. — Hiszen nem csináltál semmit. Nem csaltál meg senkit. Ha hozzád mernek nyúlni, hát én...

Zokogásba tört ki és keze ökölbe szorult.

— Te csak maradj itt Mamával. Add ide a pénzed, én meg lemegyek és kifizetem a számlát és azután hazautazunk. Nem tarthatnak

vissza bennünket. Nem tartóztathatnak le téged ok nélkül.

Így is történt. Fred kifizette a számlát, minden akadály nélkül, csak éppen a szállodai vendégek kíváncsi tekintete és egyre járó szája idegesítette egy kissé.

És néhány órával később, amikor a város még másról sem beszélt, mint a varázsló bukásáról, a sokat említett férfiú feleségével, fiával, bőröndjeivel és táskáival alászállt ezerdolláros lakosztályából. Egy félig szemtelen és félig szervilis vigyorgású pincér poggyásza után nyúlt, magában tünődve, hogy vajjon érdemes-e még.

— El a kezeket, az ördögbe is, — kiáltotta Fred, aki ismét cahogai ruháját hordta és széles válla és összeszorított állkapcsa olyan félelmetes látványt nyújtott, hogy a pincér visszahőkölt.

A Nagy Paláver kijáratánál egy cifra egyenruhás alkalmazott állt, akit csodálatos külföldi nevén chasseurnek vagy commissionairenek szólítottak.

A varázsló arcán, amint ezt az urat meglátta, megint régi zavara jelent meg.

— Vajjon mennyit kell adnom ennek a...
— morogta.

— Egy lyukas fityinget sem, — szólta Fred, amint válla a díszes chasseurét súrolta — erős ember, tud még dolgozni.

Így hagyta el a boszorkánymester és fia a Nagy Paláver-Szállodát.

Hiába várták a hotelvendégek, hiába jelentette be a Pénzügyi Alhang, Tomlinsont nem tartóztatták le sem akkor, amikor elhagyta felesége és fia kíséretében a szállodát, sem pedig akkor, amikor a pályaudvaron a cahogai vonatra várakoztak.

Nem is lett volna rá semmi ok és ez nem volt a legkevésbé különös dolog a nagy varázsló élettörténetében. Mert amikor mindent összeadtak és kivontak és beszoroztak és elosztottak, kiderült, hogy tulajdonképpen senki sem károsodott meg. Csak éppen a vállalati tőke tűnt el; de azok, akik a legtöbbet veszítették, jobbnak látták hallgatni a dologról. Egyébként az a kevés valódi arany, amit találtak, minden költséget fedezett. Ha Tomlinson számításba vette tőzsdei nyereségeit, amelyeket még a nagy vihar előtt zsebrevágott és levonta belőlük a hotelszámlát és az ezer dollárt, amelyet Skinyernek és Beatemnek küldött arra a célra, hogy a farm alsó részét visszavásárolják, és ehhez még hozzászámította a három vasútjegyet is Cahogába, akkor éppen pénzénél volt.

Így tűnt el egyik napról a másikra Tomlinson egész vagyona, nyomtalanul, akárcsak a puszták délibábja.

Az Erie Arany Rt. összeomlása után néhány hónappal összeült az egyetem, hogy Tomlinson-t in absentia doktorrá avassa. Egy egyetem kénytelen a szavát megtartani és Elderberry Foible, a rektor, aki maga volt a megtestesült becsületesség, makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy a fakultás jogerős és az egyetem jegyzőkönyvébe bevezetett döntése oly megtörhetetlen, mint egy devonkori sziklatömb.

Ennek értelmében Elderberry Foible rektor odaállt hosszú vörös talárban a kék talárban ülő dr. Boomer elé és ősi egyetemi szokás szerint felolvasta a latin okiratot, amelynek értelmében Eduardus Tomlinsonus, vir clarissimus, doctissimus és praestantissimus és rengeteg egyéb issimus doktorrá avul.

De a felavatott nem volt jelen. E pillanatban az Erie-tó mellett állt egy széljárta dombon, amely mellett újra háborítatlanul sietett le a tóba a Tomlinson's Creek. A táj sem változott semmit, mert Tomlinson és fia csákánnyal és feszítővassal már rég megfúrták a gátat és a megvadult patak napról-napra elsodort belőle

valamit, míg végre semmi sem maradt. A villanylámpák cédruspóznáit felhasogatták sövénycölöpnek, az olasz aranybányászok kunyhóit pedig tüzelőfának. Egykori helyükön most bogáncs és kutyafű szövetkezett, hogy eltakarja a gyalázat nyomát. A természet zöld takarójával borította az elsüllyedt Eldorádót.

A boszorkánymester és fia a dombról nem látott semmi mást, mint a tó felé lejtő földeket és a fűzfák közt szelíden tovafolyó patakot, mialatt a szárazföld felől jövő szél halkán ringatta a sekély vízben növő nádast.

*MRS. RASSELYER-BROWN
ÉS AZ INDIAI YAHI-BAHI TÁRSASÁG*

Országos Széchényi Könyvtár

Mrs. Rasselyer-Brown a Plutoria Avenue egyik óriási homokkő-palotájában lakott. Itt rendezte azokat a fashionable ünnepélyeket, amelyek folytán a Rasselyer-Brown név azzá lett, ami. Ugyanebben a házban lakott férje, Mr. Rasselyer-Brown is.

A homlokzati rész többé-kevésbé ügyesen utánozta a XVI. század valamelyik olasz palazzóját. Ha valaki erre vonatkozólag dîner közben kérdést intézett Mrs. Rasselyer-Brown-hoz (mert hát valamivel viszonzni kellett az ötdolláros pezsgőt) a hölgy azt felelte, hogy a homlokzat cinquecento jellegű, de a moreszk ablakpillérek a sienai trecentóból valók. Ha azután ugyanez a vendég az estély további folyamán azt találta mondani Mr. Rasselyer-Brownnak, hogy hallotta, hogy háza cinquecento jellegű, a ház ura vállvonogatva azt felelte: — Könnyen lehet. — E megjegyzés és egy pillanatnyi szünet után pedig a ház ura

rendszerint megkérdezte a vendéget, hogy nem innának-e valamit. Amiből is látható, miféle emberek voltak Rasselyer-Brownék.

Más szóval: Mr. Rasselyer-Brown nagy tehertétel volt Mrs. Rasselyer-Brown számára. Sőt több. Mr. Rasselyer-Brown, amint Mrs. Rasselyer-Brown háromszáz legközelebbi barátjának és barátnőjének négyszemközt bevallotta, valóságos kerékkötő volt. Azonkívül kölönc, béklyó, mázsás súly, rákfene és Mrs. Rasselyer-Brown vallásos pillanataiban valóságos kereszt. Már házasságuk első idején, tehát huszonöt évvel ezelőtt is kölöncnek érezte férjét, mert az fával és szénnel kereskedett. Nehéz sor egy asszonynak, ha férje vagyonát mint fa- és szénkereskedő szerezte és még hozzá az egész város tudja ezt a szégyent. Az ilyesmi nagyon lehúzza az asszonyt.

Mert mire van egy asszonynak szüksége? Mrs. Rasselyer-Brown kijelentését idézem, amelyet háromszáz legközelebbi barátjának és barátnőjének tett: térre, térre, hogy kifejtse önmagát, térre, hogy fejlődhessék, mondhatnám élettérre. A legszomorúbb sors e világon, saját dugánkba dőlni, elfojtódni és mi fojtja el annyira az asszonyt, mint egy férj, aki nem tud megkülönböztetni egy Giottót egy Carlo Dolcitól, jóllehet tisztában van a legkisebb különbséggel is, ami a diószén és a tojásbrikett között forog fenn, és nem megy társa-

ságba a nélkül, hogy ne beszélne szénaknákról.

Mindez a kezdeti idők megpróbáltatása volt. Idővel enyhültek e szenvedések vagy legalább is az idő kisebb rózsákat fakasztott köréjük. De a teher megmaradt. A fa- és szénkereskedés-nagyban-és-kicsinyben-korszakon ugyan szerencsésen túljutottak, de, sajnos, még akkor is be kellett érni egy férjjel, aki szénbányát és papírgyártás céljaira való erdőket vásárolt, XII. századi illuminált misekönyvek helyett. Nincs szörnyűbb beszéd tárgy egy szénbányánál.

Mindez csak félig ilyen rossz, ezt Mrs. Rasselyer-Brown is beismerte, ha férje csinál valamit; például ha gyűjt. Itt van Mr. Lucullus Fyshe; szikvizet gyárt ugyan, de viszont mindenki tudja róla, hogy egész Amerikában neki van a legszebb gyűjteménye törött olasz bútorokból. Egyetlen egy ép darab nincs közöttük.

Vagy itt van például az öreg Mr. Feathertop. Tulajdonképpen nem gyűjt semmit. Tiltakozik a „gyűjteni“ kifejezés ellen. Azt szokta mondani: — Ne hívjon engem gyűjtőnek. Nem vagyok az. Csak éppen felszedek mindenfélét ott, ahol éppen megfordulok, teszem azt Rómában, Varsóban vagy Budapesten.

Amikor is senkinek a figyelmét nem kerülheti el, milyen előkelő helyeken fordul meg. Mrs. Rasselyer-Brown csaknem elájult a két-

ségbeeséstől, ha eszébe jutott, milyen jelentéktelen ember a férje, aki még sosem hagyta el az Egyesült Államok területét, míg Mr. Feathertop mindig éppen visszajött egy-egy európai „kirándulásáról“ és egy héten belül már mindenki értesült arról, hogy Drezdában felfedezte egy hegedű hátát (egy hegedűüzletben) és egész véletlenül hozzájutott egy etruszk üst fedeléhez (véletlenül bukkant rá egy üstkereskedésben).

Ilymódon felmérhetjük, mekkora súlyt kellett Mrs. Rasselyer-Brownnak hordoznia az életen keresztül.

— Édes szívem, — mondta gyakran kebelbarátnőjének, Miss Snaggnek — nem szenvednék ennyire ezektől a dolgoktól — (ezek a dolgok elsősorban a kétmillió dollár értékű épületfa, amelyet ebben az évben vásárolt a Brown & Co., mert ezen a szörnyű néven ment Mr. Rasselyer-Brown cége) — nem szenvednék ennyire, ha férjem csinálna valamit. De nem csinál semmit. Minden reggel reggeli után mindjárt elrohan abba a rettenetes irodájába és vacsoráig haza sem jön. És este? Vagy a klubja vagy valami üzleti megbeszélés. Nincs benne semmi magasabb becsvágy. Istenem, ha férfi lennék!

Hát ez igazán gyalázat volt. Így történt, hogy Mrs. Rasselyer-Brown kénytelen volt úgyszólván minden vállalkozásában férje segít-

sége nélkül meglenni. Egyedül kellett például minden terhet viselnie, amikor szerdánként házában ülésezett a Dante-Klub. Minden héten kikerestek ugyanis négy sort Dantéból, hogy gondolkozzanak rajta és azután étkezés után közöljék egymással gondolataikat. Már pedig aki egyszer végighurcolt négy Dante-sort egy moseli borral öntözött villásreggelin, az tudja, micsoda súly ez.

Ilyen dolgokra férjét nem lehetett használni. Nem szép dolog, ha valaki szégyeli a férjét, és ha igazságosak akarunk lenni, Mrs. Rasselyer-Brown nem is szégyelte. Ellenkezőleg: háromszáz bizalmasának állandóan azt magyarázta, hogy ő nem szégyeli a férjét, visszautasít minden ilyen gyanusítást. De igaz, ami igaz, Mr. Rasselyer-Brown nem állja ki a versenyt Mrs. Rasselyer-Brown asztalának egyik vendégével sem. Hasonlítsuk össze például Mr. Snooppal, a női lélek nagy költőjével, mi marad akkor Mr. Rasselyer-Brownból? semmi. Meg sem érti azt, amit Mr. Snoop mond és ha Mr. Snoop teáscsészével kezében a kandallónak dől és arról beszél, hogy vajjon a szépnem uralkodik-e Botticelli képein vagy sem, Mr. Rasselyer-Brown rosszul szabott szmókingjában elbújik a szalon egyik sarkába. Felesége azonban borzadva hall ilyen beszédfoszlányokat, amelyek a férj ajkát elhagyják: — Régebben, amikor még megvolt a fa- és szénkeres-

kedésem... — vagy: — a barnaszén gyorsabban ég, mint a diószén, de nincs akkora fűtőereje, — vagy, halkán, suttogva: — Ha a sok felolvasástól kiszáradna a torka... — És mindezt abban az órában mondja, amikor minden jelenlévőnek Mr. Snoop ajkain kellene éppen csüggenie.

De ezzel még nem merítettük ki Mrs. Rasselyer-Brown bánatát. Van még egy bánata, amely talán kevésbé csinált jellegű. De erről a bánatáról Mrs. Rasselyer-Brown nem beszél, még kebelbarátnőjének, Miss Snaggnek sem. Nem társalog erről még a Dante-Klub hölgytagjaival sem és nem teszi szóvá hétfőnkint a bridge-szalonban és nem tárgyalja meg a Művészetkedvelő Hölgyek összejeövetelén sem.

De annál többet beszélnek erről maguk közt a Művészetkedvelő Hölgyek, a bridzs-szalon látogatói és a Dante-Klub tagjai. A helyzet ez: Mr. Rasselyer-Brown iszik.

Amivel nem akarom azt mondani, hogy iszákos, hogy túlságosan sokat iszik vagy valami hasonlót. Iszik. That's all. Ennyi az egész.

Nem olyan rémes a dolog. Reggel természetesen egy szemkinyitó itókával kezdi — és melyik szorgalmas ember nem iparkodik reggel a szemét rendesen kinyitni? Ezután reggeli előtt rendszerint lerak egy kis alapkövet és lehet-e egy üzletembernek bölcsebben eljárnia,

mint úgy, hogy reggelijét jól megalapozza? Irodájába menet útközben megáll a Nagy Palávernél. Ha esős idő van, magához vesz valamit a nedvesség ellen; ha hideg van, a hideg ellen; azokon a derűs, napsütéses napokon pedig, amelyek a szervezet számára közismerten oly ártalmasok, megissza azt, amit a barkeeper, a híres szakember ajánl neki, hogy szervezetét megerősítse. Azután beül az irodájába és ott két óra alatt több és nagyobb üzletet köt szénben, barnaszénben, fában, cellulózéban, facellulózában és cellulózezában, mint más üzletember egy hét alatt. Amit nem is lehet csodálni: mert megalapozta, felfrissítette és alátámasztotta magát és kinyitotta a szemét és kitisztította az agyát, úgyhogy vajmi kevesen vehetik fel vele a versenyt üzleti dolgokban, a világnagyságokat nem számítva.

Tulajdonképpen az üzlet nevelte rá az ivásra. Egy gyakornok, aki húsz dollárt kap hetente, megélhet rakott kenyéren és malátakivonattal gazdagított tejen. De nagy üzleteket így nem lehet csinálni. Amikor egy ember kezd beérkezni, mint Mr. Rasselyer-Brown huszonöt évvel ezelőtt, rá kell jönnie, hogy a tejet és a malátakivonatot törölnie kell életéből, ha sikert akar elérni. Az embernek minden jelentékeny és felelősségteljes állásban innia kell. Alkohol nélkül nem lehet keresztülverekednie egy nagy vállalkozást. Amikor két minden hájjal meg-

kent üzletember egymásra talál és mindketten azt nézik, hol húzhatják be a másikat a csőbe, akkor minden út a Mauzoleum Klub éttermébe vezet, ahol kölcsönösen leitatják egymást. Ezt nevezik személyes mozzanatnak az üzleti életben. Ahol ez a mozzanat hiányzik, nem is lehet szó komoly ügybuzgalomról.

Ez alaptétel igazsága különösen az olyan férfias, Isten szabad ege alatt lejátszódó vállalkozásoknál nyilvánvaló, mint amilyen a fákkal és erdőkkel való kereskedés. Itt az embernek mindegyre főerdészekkel, erdőkerülőkkel és vadászokkal van dolga, és ha csak hall róluk az ember, máris nem juthat más az eszébe, mint egy viszkivel töltött szaru egy óriási fenyőfa alatt.

De minden félreértés elkerülése végett hadd ismételjem meg: Mr. Rasselyer-Brown nem iszákos. Ha napközben és este a Mauzoleum Klubban kénytelen is felhörpíteni valamit, megdönthetetlen elve az, hogy miután hazatért a klubból, nem iszik egy kortyot sem. Legfeljebb bemegy az ebédlőbe és ott felhajt egy kupicával. De ez még a hazamentelhez tartozik, nem az otthonléthez. Na és nem mondom, olykor-olykor, hébe-hóba előfordul, hogy éjnek évadján, amikor már mindenki alszik, pizsamában és hálóköntösben lemegy és megnyugtatja idegeit egy kis viszki-szódával vagy valamivel, ami illik e csendes óra hangulatához.

De hát ez nem igazi ivás. Mr. Rasselyer-Brown ezt szippantásnak nevezi és persze olyankor, amikor az embernek már semmi kedve sincs inni, még mindig kedve támadhat szippantani egy keveset.

De azért ne sirassuk el Mrs. Rasselyer-Brownt. Vigasztalást talál leányában, aki, erről Mrs. Rasselyer-Brown gyakran biztosít mindenkit, olyan, mintha az ő tulajdon tükörképe volna. Természetesen vannak némi eltérések köztük, eltérések arcbán és az egész megjelenésben. Mr. Snoop kitűnően jellemezte ezt az eltérést, amikor megállapította, hogy annyi a különbség közöttük, mint egy Rossetti- és egy Burne-Jones-kép között. Mindazonáltal annyira hasonlítanak egymásra, hogy az emberek, már mint egyes emberek az utcán állandóan összetévesztik őket. Minthogy az ilyen embereket pezsgős vacsorára hívják meg, a kísértés elég erős.

Nincs kétség afelől, hogy Miss Dulphemia ritka értelemmel és jellemerővel rendelkezik. Mint minden lány, akinek gyönyörű arany haja és az olasz égbolt kékjére emlékeztető szeme van. És ezért, csupán csak ezért özönlenek a fiatal emberek a Rasselyer-Brown-palo-

tába. Jönnek testhez álló fekete cutawaybe bújtatva minden vasárnap a five-o'clock-teára, leülnek egyenes testtartással és megpróbálnak egy kézzel teát inni. Az egyetemi futballcsapat fiatal atlétái igyekeznek olasz zenéről beszélni, az olasz zenészek pedig görcsösen igyekeznek az egyetemi futballcsapatról beszélni. Fiatal kereskedők művészetéről nyilatkoznak, fiatal művészek vallásról és fiatal lelkészek üzletről. Mert a Rasselyer-Brown-palota természetesen a kultúrának ama menedékhelye, ahol jólnevelt és jóízű emberek szabadon beszélhetnek mindenről, amihez nem értenek és kicserélhetik mindamaz eszméiket, amelyeknek híjával vannak. Csak olykor-olykor, amikor egy profeszszor vetődik be a szembenlévő egyetemről, hull szét az egész társalgás a szaktudomány pörölycsapásai alatt.

A szakértők ezt szalonnak neveznék és sokan mondják is, hogy Mrs. Rasselyer-Brown teái olyanok, mint a XVIII. század csodálatos szalonjai és nincs kétség, hogy Mr. Rasselyer-Brown, akinek vezetése mellett sok kiváltságos vendég tűnt el hang nélkül a bár-szobában, minden tőle telhetőt elkövetett, hogy a XX. század „saloon“-jaihoz is hasonlítsanak. Az tudniillik kocsmát jelent amerikaiul.

Plutoria társadalmi élete pillanatnyilag éppen holtpontra jutott. A nagy opera hihetetlen decifitbe dalolta magát és ennek okából be

is csukták. Nem maradt más hátra, mint az, hogy egy hölgybizottság kétségbeesett erőfeszítéssel összegyűjtsön annyi pénzt, amennyi szükséges, hogy Signor Buffi elhagyhassa a várost, míg egy másik hölgybizottság annyi pénz összegyűjtésén fáradozott, amennyi ahhoz szükséges, hogy Signor Basti ott maradhasson. De ettől eltekintve az opera mégis kimúlt és rendkívül unalmas idők következtek. Ahhoz még korán volt, hogy az ember Európába menjen, ahhoz pedig már késő, hogy a Bermuda-szigetekre. Délen most már nagyon meleg van, északon pedig most még nagyon hideg. Az ember ilyenkor kénytelen otthon maradni és ez a legborzasztóbb dolog a világon.

Ezért bolyongott Mrs. Rasselyer-Brown és számos barátnője kárhozott lélekként fel és alá a Plutoria Avenuen, hasztalan keresve valami változatosságot. Suhogó selyemfelhőkbe burkolódzva vonszolták magukat tánc-délutánokról bridzs-estélyekre. Színes lavinaként árasztották el az előadótermeket és hosszúlélekzetű beszédeket hallgattak a nő-kérdésre vonatkozólag. Mindez hiábavalónak bizonyult, a vigasztalan szélcsend csak nem szűnt meg.

Ekkor történt, véletlenül-e vagy a sors rendelése folytán, ki tudja, hogy Mrs. Rasselyer-Brown és háromszáz barátja és ismerőse először hallott arról, hogy Mr. Yahi-Bahi, a híres keleti misztikus a városban tartózkodik.

Olyan híres ember volt ez a Yahi-Bahi, hogy gondolni sem lehetett arra, hogy az ember megkérdezze tőle, miről is olyan híres és mit akar és honnan jön! Az egyik ember mesélt róla a másiknak és sosem felejtette el hozzátenni, hogy ez az a híres Yahi-Bahi. A tudatlanoknak esetleg azt is megmagyarázták, hogy nevét Jahhi-Bahhinak kell ejteni és hogy ő találta fel a bohoizmust. A legtudósabbak azt is meg tudták mondani, hogy a bohoizmus a sodoizmusnak egy fejlettebb formája. Mindez nagyon homályos és titokzatos volt. Az az ember, aki a fentiekről értesült, rendszerint azt morogta, hogy hát igen, a keletiek sokkal messzebbre jutottak már nálunknál.

Minthogy pedig mindabban, ami Plutoria legjobb köreiben történt, Mrs. Rasselyer-Brown szokta a vezérszerepet vinni, természetesen most is az elsők között volt, akik Mr. Yahi-Bahit felkeresték.

— Édes szívem, — mondta később kebelbarátnőjének, Miss Snaggnek — határozottan rendkívül hihetetlen érdekes volt. Keresztülmentünk a város legfurcsább részén, amíg el nem érkeztünk a legkülönösebb kicsi házhoz, amelyet csak el lehet képzelni és aztán felmentünk a legkeskenyebb lépcsőn, amelyet valaha láttam — igazán olyan keleties volt az egész, mint egy Korán-részlet.

— Csodás! — kiáltott fel Miss Snagg. De az

igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, ha Yahi-Bahi házában történetesen egy villamoskalauz vagy vasúti őr lakik, ami könnyen megtörténhetett volna, akkor Mrs. Rasselyer-Brown félig sem találta volna olyan érdekesnek.

— Bent mindent kígyókkal, meg indiai istenekkel beszótt szőnyegek borítottak. Csodásan kísérteties volt.

— És Mr. Yahi-Bahi ott volt?

— Dehogyan; csak az asszisztense, Mr. Ram Spudd. Olyan furcsa, kövér, kicsi ember! Azt hiszem, bengáli lehet. Odaállt egy függöny mögé és kinyújtotta a karját és nem akart továbbereszteni. Azt mondta, Mr. Yahi-Bahi éppen a legmélyebb elmélkedésben van, ilyenkor nem szabad zavarni.

— Elragadó! — mondta Miss Snagg.

A valóság az, hogy Mr. Yahi-Bahi ott ült a függöny mögött és tízcentes konzerv-disznóhúst fogyasztott babbal.

— Azt szeretem legjobban a keletiekben, hogy olyan finomak az érzékeik, — folytatta Mrs. Rasselyer-Brown. — Elmagyaráztam neki, hogy azért jöttem, hogy Mr. Yahi-Bahit meghívjam, tartson nekünk előadást a bohoizmusról, és amikor már menni készültem, elővettem egy egydollárost és letettem az asztalra. Csak látta volna, hogyan vette el Mr. Ram Spudd. A legmélyebb salaamot csinálta és így

szólt: — Isis védelmezzen, ó szépséges hölgy! — Tökéletes udvariasság és még hozzá a pénz megvetése is benne van. Amint kimentem, nem tudtam ellenállni és még egy dollárt csúsztatam a kezébe. Úgy vette el, mintha észre sem venné és csak ennyit mormolt: — Osiris óvjon, ó asszonyiság virága. — És amikor beszálltam az autóba, még egy dollárt adtam neki, mire ezt mondta: — Isis és Osiris hosszabbítsa meg életedet, ó rizsföldek lilioma! — És miután ezt elmondta, ott állt a kocsi mellett, amíg csak el nem indultam. Közben olyan különösen merengő tekintettel nézett rám, mintha még várna valamit.

— Egészen rendkívüli, — morogta Miss Snagg. Életfeladata ugyanis abból állt, hogy ehhez hasonló kijelentéseket mormolt, ha Mrs. Rasselyer-Brown mondott valamit. És ha az ember összeszámolja a vacsorákat és az operajegyeket, határozottan megtalálta a számításait.

— Ugye? — kérdezte Mrs. Rasselyer-Brown. — Hát még ha az ember összehasonlítja a mieinkkel! Tudja, úgy szégyelem magam, az új sofőrünk miatt. Milyen más, mint Mr. Spudd! Milyen gorombán nyitotta ki az ajtót és milyen udvariatlanul ült be az ülésére és milyen szentelenül indította el a kocsit! És bizonyára akarattal úgy csinálta, hogy a kocsi elinduláskor Mr. Spuddot nyakig befröccskölte sárral.

Sajátságosképpen mások, így pl. Miss Dulphemia, akinek a szolgálatára szerződtek tulajdonképpen a sofőrt, egészen máskép vélekedtek felőle. Mert az új sofőr arcát mintha bronzból öntötték volna, szeme pedig villogott. És amikor felhúzta libériás köpenyét, úgy állt az rajta, mint egy katonatiszti egyenruha és még a sofőrsapka is tisztai csákóvá változott a fején. És Miss Dulphemia és barátnői azt terjesztették róla, hogy a Philippi-szigeteken szolgált, ami egyúttal megmagyarázta a homlokán látható forradást is, amelyet nyilván Iliolánál vagy Huila-Huilánál vagy más megfelelő alkalomkor szerzett be. De Miss Dulphemiát mégis elsősorban nagyszerű gorombasága ragadta el. Hiába, egészen más ember volt, mint azok, akik az ő szalonjukban forgozódtak. Ha Mr. Sikleigh Snoop ültette a Miss autójába, akkor mindegyre ott táncolt körülötte, és egyre azt pötyögte: Parancsoljon, vagy engedje meg, és mélyen lehajolt, hogy megigazítsa a ruháját. A sofőr meg csak felrántotta az ajtót, rákiáltott: Beszállni — és becsapta az ajtót. Ez természetesen kéjes borzongást idézett elő Miss Dulphemia hátgerincén és képzeletében, mert kétségkívüli bizonyítéka volt annak, hogy a sofőr egy álruhás gentleman. Bizonyára angol nemesember, egy szökevény, egy hercegi család ifjabb sarja. Miss Dulphemiának mindenesetre megvolt az

elgondolása arra vonatkozólag, hogy miért állt ez a sofőr a szolgálatukba. Őszintén megvallva bizonyosra vette, hogy a philippini sofőr meg akarja szöktetni; és valahányszor egy táncmulatságról vagy estélyről hazahajtottak, boldogan dőlt hátra ülésén és azt kívánta, bár csak már elkezdődnék a szöktetés.

De ezidőszerint Dulphemia gondolatai is, éppúgy mint mindenki másé, Mr. Yahi-Bahi és a bohoizmus, az új tan körül repdestek.

Mrs. Rasselyer-Brown látogatása után számos hölgy ment el hozzá, természetesen autón. És valamennyien elragadtatva jöttek vissza, akár látták Mr. Yahi-Bahit magát, akár csak bengál asszisztensével, Mr. Ram Spuddal találkoztak.

— Milyen csodálatos tapintat, milyen gyengédség! — mondta az egyik. — Amikor az öt-dollárost letettem az asztal szélére, Mr. Spudd alig nézett oda. Csak annyit mormolt: — Osiris oltalmazzon! — és felmutatott a mennyezetre. Ősztönösen felnéztem oda és mire újra lenéztem, a pénz már el is tűnt. Azt hiszem, elvarázsolta.

— Persze, hogy persze, — mondták a hallgatók.

Mások híreket hoztak Mr. Yahi-Bahi csodálatos képességeiről, különösen jövőbelátó tehetségéről.

Mrs. Bumconhearst, aki éppen a harmadik férjét veszítette el (válás útján) Mr. Yahi-Bahitól olyan jóslatot kapott, amelynek pontossága már csaknem hátborzongató volt. A hölgy próféciát kért és Mr. Yahi-Bahi teljesítette kívánságát. A hindu felszólította, tegyen le az asztalra hat százdollárost egy misztikus kígyó alakjában kirakva, azután e misztikus kígyó fölé hajolt és mélyen elgondolkozott, mint aki az ábra jelentésén tündök, és végül is ezt nyilatkoztatta ki:

— Sok minden fog még történni, mielőtt sok minden más elkezdődik.

— Vajjon honnan tudta? — kérdezte mindenki.

Mindennek az lett az eredménye, hogy Mr. Yahi-Bahit és Mr. Ram Spuddot meghívták Mrs. Rasselyer-Brown házába és azonkívül lépések tétettek egy külön társaság létesítésére, amely ezt a keleti nevet fogja viselni: a Yahi-Bahi Társaság. Mr. Siklegh Snoop, a szerelem költője, volt e szervezkedés főmozgatója. Annál is alkalmasabb erre a szerepre, mert járt már Indiában. Befizetett 6350 dollárt egy világkörüli út céljaira és ez alkalommal hat hetet töltött Indiában. Ismerte az egész országot a bhootali Jehumbaporetól a carnatici Jehumbalabadig és mindent, ami közben volt. Éppen ezért a Plutoria Avenue hölgyei szemében elsőrangú tekintélynek számított Kínára,

Indiára, Mongóliára és minden hasonló jellegű vidékre vonatkozólag.

Rasselyer-Brownék nagy ebédlőjét kiürítették és átalakították előadóteremmé, amelyben mintegy ötven-hatvan intímebb ismerősük gyűlt egybe. Egy-két kivételtől eltekintve az egész közönség hölgyekből állt. Megjelent természetesen Mr. Spillikins, teljesen kifejezéstelen arcával és futball-labda alakú fejével, de ő, amint mindenki tudta, csak Dulphemia kedvéért jött. Továbbá Longerstill, az agg bíró is, botjára támaszkodva, hogy félrehajtott fejjel elcsípjen egy-két szót a társalgásból. Azért jött, hogy szükség esetén egy-két keresetlen köszönő szót mondjon valamiért és azután rövid, esetleg csak félóra hosszát tartó beszédet mondjon az Egyesült Államok alkotmányáról. Ha ez nem volna lehetséges, beéri azzal is, ha mint jelentékeny öreg urat ünneplik; még mindig jobb, mint otthon ülni.

De minthogy a hallgatóság nagy része hölgyekből állt, hát csak ültek, ültek és hangoosan zümmögve politikamentes társalgást folytattak és Mr. Yahi-Bahi megjelenésére vártak. Végül mikor már egy félóra elmúlt és mindenki úgy érezte, hogy most már történnie

kell valaminek, Mrs. Bumconhearst felemelkedett és így szólt:

— Hölgyeim, amint méltóztatnak tudni, egy igen jelentékeny férfiú időzik körünkben, aki talán hajlandó lenne az alkotmányról . . .

Minden szem azonnal Longerstill bíróra szegeződött. De a sors úgy akarta, hogy éppen ebben a pillanatban lépett be Mr. Sikleigh Snoop Mr. Yahi-Bahival és Mr. Ram Spuddal.

Mr. Yahi-Bahi magastermetű ember volt. Lebegő keleti öltözete még magasabbnak láttatta. Hosszú, barnaszínű arcában oly koromfekete és tüzes szem égett, hogy azt a hölgyet, akire ránézett, kellemes borzadály futotta át.

— Édes szívem, — mondta később Miss Spagg — úgy éreztem, mintha teljesen keresztüllátna rajtunk. — Amiben a hölgynek igaza is volt.

Mr. Ram Spudd viszont urának tökéletes ellentéte. Kicsi és kerek és gödröcskéekkel díszített mahagóniarcában úgy csillog a szeme, mint két kis sziruppocsolya. Fejére turbánt tekert, úgyhogy csaknem teljesen golyóbisalakú lett. Mindkettőjük öltözetét tetőtől-talpig Buddha misztikus jele és Visnu hét kígyója borította.

Mr. Yahi-Bahi és Mr. Ram Spudd természetesen nem tudtak a gyülekezethez beszélni, mert ahhoz nem bírták eléggé az angol nyelvet.

Kizárólag Mr. Snoop közvetítésével érintkezhettek a közönséggel és Mr. Snoop is bevalotta később, hogy a dolog nagyon nehezen ment. Mert ő csak két indiai tájszólást beszélt többé-kevésbé folyékonyan, a garmazánit és a gurmezónit, ez mind a kettő ősi dravida nyelv, egyenkint kettőszázhárom-kettőszázhárom szóval rendelkeznek. Ez erősen megnehezítette a társalgást. Mr. Yahi-Bahi olyan tájszólásban felelt, amely Mr. Snoop véleménye szerint a Veda-iratok szent nyelve lehetett és szavakban igen gazdag nyelv volt, csak-hogy, sajnos, ezt ő nem értette. De hát ezeket a nehézségeket mindenki ismeri, aki keleti nyelvekkel foglalkozott.

Mr. Snoop mindezt kifejtette megnyitó beszédében, azután a hallgatóság nagy érdeklődésének közepette elmagyarázta, miben is áll valaképpen a bohoista vallás. A legjobban nyilván akkor értik meg, úgymond, ha közli a hallgatósággal, hogy legfőbb tantétele a Bahi. Tulajdonképpen minden hívőnek az a legfőbb célja, hogy a Bahit elérje. Mindenki, aki napjában bizonyos számú órát, mondjuk például tizenhatot a bohoizmusba való hallgatag elmerüléssel tud eltölteni, rá kell hogy eszméljen, hogyan jut el lelke fokról-fokra a Bahi állapotába. Magának a Bahinak legfőbb célja az áldozat: egy igazi hívőnek készen kell lennie arra, hogy feláldozza barátait vagy rokonait vagy

akár idegeneket is, ha a Bahi úgy kívánja. Ilymódon válunk képesekké arra, hogy teljesen elszakadjunk az anyagtól és elérjük a magasabbrendű közömbösséget. Ennek az elérése után pedig magábaszállás és bőjtölés útján — amin az értendő, hogy az ember csak halból, gyümölcsből, borból és húsból él — éi lehet érni a tökéletes swarajt vagy önuralmat és végül is bizonyos idő múltán a nirvánát, a bohoizmus legmagasabb célkitűzését.

Az első lépés mindehhez, fejtette ki Mr. Snoop, az, hogy minden újonc és olyan lény, aki el akar indulni a megigazulás ösvényén, vizsgálja meg a lelkét és küldjön száz dollárt Mr. Yahi-Bahinak, mégpedig aranyban. A bohoista vallás szerint ugyanis az aranyat tekintik annak a fémnek, amely a három főerényt jelképezi; ezüst- vagy papírpénz nem jelképez. A bankjegyek csak „do“-nak, vagyis fele vigasztalásnak tekintetnek, míg külföldi fizetési eszközök, mint például kanadai vagy mexicói bankjegyek egyenesen „boo“-nak, vagyis megvetésre méltónak számítanak.

Eme fejtegetés után Mr. Snoop felolvasott egy igen szép hindu költeményt, amelyet szóról-szóra fordított le. Így kezdődött: — Ó Tehén, aki a Ganges partján állsz és látszólag minden elfogadható foglalkozás nélkül...“ és mindenkinek nagyon tetszett. Minthogy nem rímelt és ment volt mindattól, amit gondolat-

nak lehetne minősíteni, felette állt a nyugati kultúra valamennyi termékének.

Miután Mr. Snoop befejezte, felkérték Mr. Longerstill bírót, mondjon néhány keresetlen köszönő szót, amelyet azután az Egyesült Államok alkotmányáról szóló előadása követte. Majd felszólította a jelenlevőket, kezük feltartásával jelezzék, vajjon belépnek-e a most megalapítandó Yahi-Bahi Társaságba. És miután minden jelenlévő lelkesen vállalta ezt a kis megerőltetést, a bíró megállapította, hogy a Társaság megalakult. Mr. Yahi-Bahi négy mély salaamot hajolt, minden világtáj felé egyet-egyet és az összejövetel végétért.

Aznap este ötven ebédlőasztal fölött beszéltek meg a Bahi mibenlétét és ötven férjnek hiába magyarázták, mert a férjek általában buták ahhoz, hogy az ilyesmit megértsék.

Ugyanaznap délután, amikor ez az összejövetel végbement, a philippini sofőr megkérte Mr. Rasselyer-Brownt, adjon neki néhány óra kimenőt, mert szeretne anyósa temetésén részt venni. Ezt a kérést Mr. Rasselyer-Brown már csak elvből sem tagadta meg soha egyetlen férfi-alkalmazottjától sem.

Mire a philippini sofőr, de immár nem philippini sofőrnek öltözve, felkereste Mr. Yahi-Bahi lakását. Egy kis varázskulcs segítségével sikerült is behatolnia; a varázskulcsot egy egész köteg hasonló furcsa kis kulcs közül

kereste ki. Csaknem egy óra hosszat tartózkodott a lakásban. Ha egy szem olvashat a jegyzőkönyvben, amelyet belső zsebébe sülylyesztett, még érdekesebb részleteket tudhat meg a keleti miszticizmusról, mint amilyeneket Mr. Yahi-Bahi nyilvánosságra hozott. Oly különösek voltak ezek a részletek, hogy a sofőr, mielőtt visszatért volna Rasselyer-Brownékhoz, bizonyos igen érdekes töredékeket megsürgönyözött belőlük New Yorkba.

Nem szándékozom most egyenkint feljegyezni az indiai Yahi-Bahi Társaság haladásának minden lépését, amelyet rövid, de dicső létezése folyamán tett. Az általános sikerben nem lehetett kételkedni. Tanai erejükkel meghódítottak minden művelt hölgyet a Plutoria Avenuen. Volt valami ebben a keleti miszticizmusban, amihez képest laposnak és gyermekiesnek tűnt minden addigi vallás és hiedelem. Szent ritusainak gyakorlása azonnal el is kezdődött. A plutoriai bankok pénztárát megostromolták a hölgyek, hogy bankjegyeiket százdollárosokra váltassák be. A legfinomabb házakban nem adtak mást vacsorára, mint először egy híg levest, azután halat, harmadszor húst vagy vadat vagy szárnyast, így fácánt, szalonkát, foglyot, amely utóbbi madarat Buddha különösen kedvelte, végül pedig gyümölcsöt és bort. Egyébként mindenki szigorúan gyakorolta az önmegtartóztatás

erényét. Rendeztek néhány keleti vacsorát is, amikor is először keleti költeményeket olvastak fel, hogy a lelkeket előkészítsék a Stoy, a gondolatoktól való teljes elfordulás állapotára.

Ilymód a bohoizmus tanai sosem sejtett gyorsasággal terjedtek. A társaság tagjai közül nemsokára igen sokan elérték a Bahi, vagyis magasabbrendű közömb állapotát. Hőzájuk hasonlókat másutt, mint Linkporeban vagy Jurumbababadban nehéz lett volna találni. Mikor például Mrs. Bumconhearst azt hallotta, hogy második férje újra megnősült (három éve veszítette el a nőemancipáció kérdésében felmerült véleménykülönbségük miatt) — a hölgy a hírt tökéletes Bahival fogadta, annyit se mondott, hogy nicsak. És amikor Miss Snagg megtudta, hogy fivére meghalt Venezuelában — egészen váratlanul, hétévi szakadatlan rum-ivás után — és tízezer dollárt hagyott rá, magatartása már nem is a Bahi, hanem a Nirvána határát súrolta.

És valóban: a keleti eszmék diadalmenete hétről-hétre erősebben volt észlelhető. Egyes tagokra annyira rájött a Bahi, vagyis a magasabbrendű közömb, hogy már el sem jártak a Társaság gyűléseire. Mások pedig oly nagyfokú swarajt, vagyis önuralmat értek el, hogy nem is olvasták már a bohoista röpiratokat. És némelyek olyan mélyen behatoltak a nirvánába, vagyis a mindenről való

megfeledkezésbe, hogy már tagdíjukat is el-
felejtették megfizetni.

Ilyen állapotok természetesen mindig fellép-
nek olyankor, amikor egy kicsiny, rejtett él-
csapat hadakozik a tömeg előítéletei ellen.

Az egész kísérlet legnevezetesebb mozza-
nata a titkos erőknek amá csodálatos meg-
megnyilvánulása volt, amely egyúttal a Társa-
ság utolsó gyűlése is lett s amelynek lefolyását
mindmáig sűrű köd és homály borítja.

Már néhány hete rebesgették, hogy Mr. Yahi-
Bahi a titkos erőknek különösen ünnepélyes
kinyilatkoztatására készül. Szükségessé tette
ezt az a körülmény, hogy a swaraj vagy a
nirvána nagyon is rohamosan elharapózott a
tagok között. Egy ideig haboztak, vajjon
milyen formában történjék meg a kinyilatkoz-
tatás. Először azt suttogták, hogy Mr. Yahi-
Bahi merész lesz megpróbálni az ősi keleti
ritust és elássa Mr. Ram Spuddot Rasselyer-
Brownék kertjében és otthagyja nyolc napig
a Stoy, a felfüggesztett életműködés állapotá-
ban. Ezt a tervet azonban mégis elejtették,
mert Mr. Ram Spuddban kételyek támadtak,
vajjon lelke eléggé előkészült-e már arra, hogy
a Stoy állapotába kerüljön.

Végül is közölték a Poosh, vagyis a belső
kör tagjaival, a legnagyobb titoktartás pecsétje
alatt, hogy Mr. Yahi-Bahi a keleti okkultizmus
legmagasztosabb cselekedetét fogja meg-

kísérelni, magának Buddhának reinkarnációját vagy helyesebben reasztralizációját.

A belső kör tagjait kellemes borzadály fogta el, amikor ezt hallották.

— Megpróbálták ezt már máskor is? — kérdezték Mr. Snoopot.

— Csak egyszer-kétszer, — felelte a költő.
— Egyszer, azt hiszem, Yambum, a híres carnatici yoghi és azután egyszer vagy talán kétszer is Boho, a szekta alapítója. Mr. Yahi-Bahi mesélte nekem, hogy ha a ráolvasásnak csak a legkisebb részét nem végzik pontosan, az a veszély fenyeget, hogy az illető, aki megkísérli az asztralizációt, a teljes semmibe tűnik. Mindazonáltal kész arra, hogy megkísérelje.

Úgy volt, hogy a séance Rasselyer-Brownénál lesz, mégpedig éjfélkor.

— Éjfélkor? — kérdezte csodálkozva minden tag.

— Persze, hogy éjfélkor, mert hiszen köztudomású, hogy amikor itt éjfél van, dél van Allahabadban.

Ez a válasz mindenkit meggyőzött.

— Éjfélkor dél van Allahabadban, — ismételte mindenki mindenkinek, ez mindent megmagyaráz. Természetesen egész más volna a

helyzet, ha éjfélkor mondjuk Timbuktuban volna dél.

Minden hölgyet felkértek, hozzon magával valami arany ékszert az ülésre.

Bizonyára emlékeznek még rá olvasóink, hogy a bohoista tan értelmében az arany, a tiszta arany a három erény székhelye: úgymint a Szépségé, a Bölcseségé és a Bájé. Ennek értelmében azon egyén, aki az aranynak birtokában van, a fentnevezett három erényt is birtokolja. Csak arra van szükség, hogy kellő mennyiségű tiszta aranya legyen — az erények akkor maguktól jönnek.

De a nagy kísérlethez egészen tiszta, drágakővel nem ékesített arany kell; legfeljebb még rubinról lehet szó, mert a rubin a hinduk által tisztelt három tulajdonság hordozója: az erkölcsösségé, a bőbeszédűségé és az iszákos-ságé.

A mi esetünkben kiderült, hogy a hölgyek egy részének, sajnos, csak gyémántokkal ellátott arany ékszerei voltak. De szerencsére Mr. Yahi-Bahi, amikor erre vonatkozólag megkérdezték, kijelentette, hogy jöllehet a gyémánt sokkal kevésbé kedves Buddhának a rubinnál, mindazonáltal a gyémánt is rendelkezik a másodrendű hindu erényekkel, úgymint a láthatatlanná levés, mozgékony-ság és eladhatóság erényével.

Aznap éjfélkor mély sötétség borult a Rasse-

lyer-Brown palazzóra. Csak egy szál gyertya égett egy kis asztalon az óriási ebédlőben; ezt a gyertyát Mr. Ram Spudd hozta a Taj Mahalból; kissé hasonlított azokra a gyertyákra, amelyeket Mr. Yahi-Bahi lakhelye közelében árúsítanak egy tizenötcentes bazárban. A személyzetet felküldték szobáikba és a leghatározottabban meghagyták, hogy már fél tízkor vonuljanak vissza. Mr. Rasselyer-Brownnak aznap este a S. Asaph-egyházközség presbyteriumának gyűlésén kellett résztvennie és tizenegy óra felé oly kimerülten érkezett haza, mint mindig, ha egyházközségi összejövetelel vett részt. Olyannyira kimerült, hogy egy mellélépcsőn tántorgott fel reszkető térdekkal szobájába. Az egyházi élet úgy elcsigázta, hogy számára mindaz, ami aznap este házában történt, teljesen bahi, vagyis magasabbrendű közömb volt.

A megbeszélés értelmében a résztvevők zaj nélkül és gyalog érkeztek. A kocsikat legalább egy sarokkal odébb leállították. Sötétben mentek fel a ház lépcsőjén és egy zajtalanul nyíló ajtón bocsáttattak be, a nélkül, hogy csöngetniök kellett volna. Mr. Yahi-Bahi és Mr. Ram Spudd, aki egy nagy csomaggal érkezett, gyalog, már ott tartózkodott egy függöny mögött az elsötétített teremben, amint hírlett, a legmélyebb elmélkedésbe mélyedve.

Mr. Snoop fogadta a vendégeket az ajtóban

és suttogva adott utasítására mindenki levetette a bundáját és kabátját az előcsarnokban, ahol egy halomba rakták azokat, azután hallgatva bevonult az ebédlőbe. Ott a halványfényű gyertyán kívül nem volt semmi világosság. Az asztalra, amelyen a gyertya állt, minden vendég, utasítás szerint, lerakta aranyékszerét és közben halkán azt mondta: — Ksvoo. Ez annyit jelent:

— Ó Buddha, ezennel lerakom lábad elé méltatlan adományomat. Vedd és tartsd meg mindörökké.

Megmagyarázták a vendégeknek, hogy ez csak pusztaság.

— Mit csinál most? — suttogták az egybegyűlt vendégek, amikor azt látták, hogy Mr. Yahi-Bahi végigmegy az elsötétített termen és megáll a büffé előtt.

— Csend, — szólott Mr. Snoop — most mutatja be az engesztelő áldozatot Buddhának.

— Indiai szertartás, — suttogta Mrs. Rassel-lyer-Brown. Homályosan ki lehetett venni, hogy Mr. Yahi-Bahi fel és alá jár a pohárszék előtt. Egy pohár halkán csengett.

— Egy pohár mogyoróliszttel és fűszerekkel kevert burmai pálinkát áldoz fel, — sut-

togta Mrs. Rasselyer-Brown. — Istenem, mennyit kellett szaladgálnom, amíg mindent össze tudtam szedni. Feltétlenül ragaszkodott a burmai pálinkához, mert a hindu vallás szerint csak ezzel lehet az Istent megidézni. Minthogy pedig ezt lehetetlen volt szerezni, hát legalább háromcsillagos Hennessynek kellett lennie, mert az a konyak nem egészen ellen-szenves Buddha előtt. A fűszerekre azért van szükség, hogy illatuk az istenek orrikaiba hatoljon. Már a Visnu-Buddhayat is említi a kiengesztelő italáldozatot és a fűszerek illatát.

Mr. Yahi-Bahi befejezván előkészületeit, megállt a pohárszék előtt és négy keleti meghajlást tett a négy világtáj felé. Az egy szál gyertya eddigre már annyira leégett, hogy mozdulatait alig lehetett látni. Alakja nagy imbolygó árnyat vetett a szemben lévő falra. Nyakából hosszú fátyol függött le, amelyen el lehetett olvasni a ráhímzett Wah Wah szavakat.

Az izgalom nőttön-nőtt.

— Mit jelent az, hogy Wah? — kérdezte Mr. Spillikins.

— Pszt, — szólt Mr. Snoop. — Wah annyit jelent: Ó Buddha, bárhol is tartózkodol szellős nirvánádban, szállj le hozzánk és nyilatkozz meg előttünk asztrális alakodban.

Mr. Yahi-Bahi felemelkedett. Látták, amint egyik ujját ajka elé tartja, halkán átmegy a

szobán és eltűnik a spanyolfal mögött. Arról, hogy mit csinált ezalatt Mr. Ram Spudd, nincs semmi híradásunk. De feltételezhető, hogy még mindig imádkozott.

Mély csend uralkodott.

— Tökéletes nyugalomban kell várakoznunk, — suttogta Mr. Snoop.

Mindenki feszült várakozással meredt a pohárszék homályos körvonalaira. Múltak a percek. Senki sem mozdult.

A várakozás mintha mindenkit megbabonázott volna.

Az idő még mindig egyre múlt. A gyertya már annyira leégett, hogy a nagy terem csaknem teljes sötétségbe borult.

Talán elmulasztottak valamit az előkészületek alkalmából? Talán mert nem a megfelelő pálinkát használták, a jelenés el fog maradni?

De nem! Hirtelen úgy látszik mindenki a tudatára ébredt annak, hogy egy „présence“, egy jelenlét van jelen. Présence — ez az a szó, amelyet később ezer bizalmas beszélgetésben hangoztattak. Présence! Mert testnek nem lehetett nevezni. Mert nem volt test. Jelenés volt, asztrális alak, szóval présence.

— Buddha! — hördült fel mindenki, aki látta.

Később nem lehetett egyértelműleg megállapítani, hogyan jött a jelenés a szobába. Némelyek úgy vélték, hogy a falon át jött és mialatt át-

hatolt a téglákon, asztralizálódott. Mások úgy látták, hogy az ajtón lebegett be, amikor is kint az előcsarnokban kellett asztralizálnia.

De akárhogy is történt, most ott állt előttük az indiai istenség asztralizált alakja és mindenkinek ajkáról a félig artikulált Buddha szó röppent fel. Kivéve Mrs. Rasselyer-Brown ajkát. Ő nem hallatott egy szót sem.

Az alak, amint később leírták, egy nagy shirákba burkolódzott, olyanba, amilyent a nagy Dalai Láma hord Tibetben és ha szabad ilyen hasonlatot mondani, bizonyos tekintetben egy modern hálóköntösre emlékeztetett. A lábak, ha szabad ezt a kifejezést használunk, szóval az, ami a lábnak felel meg, bő punjamában leledzett, amely szó a mi pizsama szavunk ősalakja. És a lábfejen, amennyiben lábfejről lehet beszélni ilyen esetben, könnyű papucs.

Buddha lassan végigment a termen. Amikor az asztráljelenés a pohárszékhez ért, megállt és a bizonytalan világosságban ki lehetett venni, hogy Buddha felegyenesedik és megissza az engesztelő áldozatot. Ez kétségtelen — ezzel szemben kétséges, hogy szólt-e valamit vagy sem. Némelyek azt állítják, hogy így szólt: — Esmar De Fi — ami hindusztáni nyelven van és annyit jelent: — Áldott legyen eme ház.

De Mrs. Rasselyer-Brown megdöbbsent lelke

úgy hallotta, mintha Buddha azt mondta volna :
— Ez már döfi.

Erről a vad képzeletszüleményről azonban nem szólt soha senkinek egy árva szót sem.

Buddha hallgatagon visszament abba az irányba, ahonnan jött, miközben egyik karjával lassan végigsimította ajkát, mint ahogy azt Hindusztánban szokták, amikor búcsút mondanak.

Buddha eltűnése után egy percig senki sem mozdult meg. Akkor Mrs. Rasselyer-Brown nem tudott tovább ellenállni a kísértésnek, felcsavarta a villanyt és az egész terem kivilágosodott.

A rémült látogatók sápadt arccal meredtek egymásra. De legnagyobb meglepetésükre és rémületükre a kis áldozati asztal a szoba közepén teljesen üres volt — nem látszott rajta egyetlen egy ékszer, semmiféle arany sem. Mind eltűnt.

Az igazság villámfényszerűen derengett fel egyszerre mindenkiben : nincs kétség, az arany és az ékszerek asztralizálódtak. A jelenés titkos ereje következtében felszívódtak az asztrális síkokba, ahová Buddha eltűnt. Rossz sejtelmekkel tele húzta félre valaki a függönyt. Mindnyájan azt várták, hogy Mr. Yahi-Bahi és Mr. Ram Spudd élettelen tetemére fognak meredni. Csakugyan ott feküdt a két Buddha-rajongó keleties öltözete a földön egymás

mellett, Yahi-Bahi hosszú sálja és Ram Spudd vastag turbánja. És az emberek lélekzete elszorult, olyan valóságízű volt a hívő vastag fekete üstöke, amelyet nyilván a villám sodort le a fejről és most kísértetiesen emlékeztetett egy színész eldobott parókájára.

Az igazság nagyon is egyszerű: — Elnyelte őket az örvény! — kiáltotta egy tucat hang egyszerre. Hirtelen és villanásszerűen nyilvánvalóvá lett, hogy Yahi-Bahi és Ram Spudd halállal lakolt merészségéért. Valami részletet elmulaszthattak és most mindkét keleti férfiút test szerint elragadták az asztrális síkokra. És még ők óvták szegények ettől a többieket!

— Mily szörnyű! — mormolta Mr. Snoop. — Valami borzalmas tévedést követhettek el.

— Vajjon asztralizálódtak? — kérdezte Mrs. Bumconhearst.

— Kétségkívül, — felelte Mr. Snoop.

Valaki megszólalt:

— Ezt el kell tussolni. Végtére is mi nem tudhattuk előre.

Mire a hangok kórusa szólalt meg és mindenki azt ajánlotta, hogy tussolják el az egészet.

— Nem próbálhatná meg esetleg, hogy visszamaterializálja őket? — kérdezték Mr. Snoopot.

— Nem, nem, dehogy, — felelte ez, még mindig remegve. — Legjobb lesz eltussolni.

És az e tárgyban való általános egyetértés azt bizonyította, hogy minden látszat ellenére mégis mélyen beléhatoltak a Bahi, vagyis a mások iránt való tökéletes közömb szellemébe.

— Eltussolni! — kiáltotta mindenki és a kijárat felé tolongott.

— Szent Isten! — kiáltotta Mrs. Bumconhearst. — A kabátok!

— Elasztralizálódtak! — kiáltották a vendégek.

Újabb megrökönyödés, miközben mindenki arra a helyre bámult, ahol a kabátokat felhalmozták.

— Most már hiába, — mondták végül is — hazamegyünk kabát nélkül. Csak nem ittmaradni. Ha az ember arra gondol, hogy esetleg a rendőrség...

A rendőrség szóra hirtelen hallani lehetett egy csengő szavát és a rendőrautó fékjének vad csikorgását.

— A rendőrség! — kiáltották mindnyájan. — Szent Isten! Egy szót sem! Eltussolni!

Mert a rendőrség természetesen nem ismerhette a Bahi alapelvét, vagyis a magasabbrendű közömböt.

Ebben a pillanatban hosszasan és végzetesen megszólalt a csengő odakint és az egész előcsarnok egy másodperc alatt megtelt tagbaszakadt, kék egyenruhás alakokkal.

— Minden rendben van, Mrs. Rasselyer-

Brown, — kiáltotta be egy harsány, határozott hang a folyosóról. — Elcsíptük mind a kettőt. Minden megvan. Megfogtuk őket már a legközelebbi sarkon. De ha nincs kifogásuk ellene, néhányuk nevét fel kell írunk, hogy tanúskodjanak a tárgyaláson.

A philippini sofőr volt. De most nem sofőrnek öltözött, hanem rendőrfelügyelői egyenruhát hordott és kabátján feltűnő helyen hordta a bűnügyi rendőrség bádogjelvényét.

Mellette állt, jobbról és balról, Yahi-Bahi és Ram Spudd materializált alakja. Mindkettőjük nagy felöltőt hordott, nyilván ez lehetett a hatalmas csomag tartalma. A philippini sofőr mindkettőt vasmarokkal tartotta a nyakánál fogva. Mr. Ram Spudd elvesztette keleties hajkoronáját és Mr. Yahi-Bahi arca, talán egy közelharcban, igen élethűen ható fehér csíkokat kapott.

Nem is tettek kísérletet, hogy kiszabadítsák magukat és elszökjenek. Mr. Spudd még dohányzott is, tökéletes bahival, vagyis közömbel sorsával szemben, azzal a nyugalommal, amelyet csak bizonyos állami intézményekben való hosszas üldögélés után lehet elsajátítani.

— Már csak önökre vártunk, — mondta egy magas rendőrtiszt két vagy három hölgynek, aki visszanyerte bátorságát és hozzája lépett. — Ezek mindent beletettek egy kézikocsiba és éppen el akartak indulni. A főnök elcsípte

őket a saroknál és jelt adott az őrzőnek. Remélem, mindent meg fognak találni, hölgyeim, — tette hozzá és egy kövér rendőrre mutatott, aki éppen ekkor jött fel a lépcsőn karjában hozva a bundákat.

Sokan élték e pillanatban át, milyen derék, megbízható emberek ezek a kékruhás rendőrök és milyen barátságos, otthonias oltalmat nyújtanak keleti titkos tanítások cselvetéseivel szemben.

— Vajjon már rovottmultú betörők? — kérdezte valaki.

— Ó, hogyne, ugyanezt a viccet már négy városban megcsinálták. Mind a kettő már iksszer ült. Alig hat hónapja, hogy kijöttek. Miattuk ne repedjen meg a szívük, — fejezte be a rendőr vállat vonva.

Akkor mindenkinek odaadták a bundáját és az ékszerét is mindenki visszakapta. Majd Mr. Yahi-Bahit és Mr. Ram Spuddot bedugták a tolonckocsiba; a két férfiú ezt olyan nyugalommal tűrte, hogy igazán díszére vált volna Bimbulabad és Linkapore legszebb hagyományainak is. Sőt Mr. Spudd öreg fiúknak becézte a rendőröket és elismerését fejezte ki ügyességük iránt.

Így végződött a séance, a vendégek eltűntek és a Yahi-Bahi Társaság szó nélkül feloszlott alkatrészeire.

De a későbbi, bizalmas beszélgetésekben

mindig újra és újra felmerült egy misztikus mozzanat, amelyre sehogyan sem letek magyarázatot. Amikor a tagoknak már nem kellett rendőrségtől és letartóztatástól félniök és idejük volt gondolkozni a történeteken, rájöttek, hogy van egy pont, amelyre vonatkozólag a rendőrség nagyon is távoljár az igazságtól. Mert Mr. Yahi-Bahi — akár tolvaj, akár nem, akár keletről jött, akár, amint a rendőrség állítja, Missouriból — mégis csak megtette, amit ígért, és Buddhát odaasztralizálta az ebédlőbe.

Ezt az álláspontot senki sem képviselte nagyobb nyomatékkal, mint maga Mrs. Rassel-lyer-Brown.

— Mert — mondta —, ha nem Buddha volt az illető, hát akkor ki más lehetett volna?

Erre a kérdésre sosem kapott választ.

Orvosi Szaklatvi Könyvtár

MR. PETER SPILLIKINS SZERELME

Országos Széchényi Könyvtár

A Plutoria Avenuen vagy annak közelében naponta lehetett látni a kis Spillikins urat, amint négy nagy fiával sétál, akik éppen annyi idősek mint ő.

Illetve, hogy pontosak legyünk: Mr. Spillikins huszonnégy éves és legidősebb fia legalább is húsz. Életkorukat nem lehet határozottan megállapítani, mert anyjuk egy szörnyű szerencsétlenség következtében elvesztette erre vonatkozó emlékezetét. Ez még akkor történt, amikor a fiúk Mr. Wachem iskolájában, Tenesseyben, rendkívül tehetséges tanulóknak számítottak és anyjuk, Mrs. Everleigh, a telet a Rivierán töltötte. Egészségi szempontokból, sajnos, nem engedhette meg magának, hogy fiai vele legyenek. De most már, hogy Mrs. Everleigh ismét férjhezment és Mrs. Everleigh-Spillikins lett, nem kell a fiúkat Mr. Wachemnél hagynia. Most már Mr. Spillikins is vigyázhat rájuk és elviheti őket sétálni.

Mr. Spillikins többnyire kis fekete kalapot és cutawayt hord. A fiúk viszont Eton-kabátot és fekete nadrágot, amely anyai kívánságra mindig kissé rövid. Mrs. Everleigh-Spillikins ugyanis tisztában van azzal, hogy eljön majd egyszer a nap — majd úgy tizenöt év múlva —, amikor fiai már nem lesznek gyermekek. De addig olyan jó tudni, hogy még mindig az ő kis fiai. Bob a legidősebb, de Sib, a legfiatalabb, a legnagyobb, ezzel szemben Willi, a harmadik, a legunalmasabb, bár erre vonatkozólag eltérnek a vélemények, vannak, akik azt állítják, hogy Gibb, a második, egy kissé még tompább eszű. De annyi biztos, hogy mind a négyen kitűnően megértik egymást és jó pajtások.

Mrs. Everleigh-Spillikins maga sosem vesz részt ezeken a sétákon. Valószínűleg Cormorant tengerészkapitány magával vitte a lóversenyre, amit Mr. Spillikins nagyon jónéven vesz a kapitánytól. A kapitány, tekintettel arra, hogy tengerészkapitány, időnkint szükségét érzi annak, hogy egy egész délutánt vagy akár néhány napot is a tengeren töltsön. Ilyenkor Hawk hadnagy kíséri el Mrs. Everleigh-Spillikinet a Vadász- vagy a Golfklubba, amit Mr. Spillikins igen kedves figyelmességnek tekint. Ha pedig Hawk hadnagynak is a városon kívül kell töltenie a napot — lévén az Egyesült Államok hadseregének tagja —, akkor Shale

ezredes kíséri el Mrs. Everleigh-Spillikinset, mert az ezredes a miliciánál van és mindig ráér.

Amint a Plutoria Avenuen sétálnak, a fiúk Mr. Spillikinset mély ökörbéka-hangjukon Tatának vagy Papának szólítják.

— Mondd, Papa, — brummog Bob — nem nézhetjük meg a baseball-mérkőzést?

— Nem, Tata, menjünk inkább haza és játszunk biliárdot ötcentes alapon.

— Na jó, fiúkák, — mondja Mr. Spillikins és öt perc múlva már szaladnak is fel a Spillikins-ház lépcsőjén és a játék miatt érzett izgalmukban mindnyájan egyszerre beszélnek.

Ez a naponta megisméltlődő színjáték a hozzáértő szemében nem más, mint Mr. Peter Spillikins rendkívül bonyolult szerelmi történetének következménye. Ez a szerelmi regény Castell Casteggióban, Mr. és Mrs. Newberry nyaralójában és árnyas buen retirójában játszódott le Mr. Spillikins ottani látogatása alkalmával.

De hogy jól megértsük az esetet, vissza kell mennünk egy évvel régebbre, abba az időbe, amikor Mr. Spillikins még egyedül sétált fel és alá a Plutoria Avenuen vagy a Mauzoleum

Klubban ült és hallgatta az embereket, akik azt tanácsolták neki, hogy most már azután igazán nősüljön meg. A kívülálló szemlélőnek első pillanatra fel kellett hogy tűnjön, milyen túlzó véleménnyel viseltetik Mr. Spillikins a női nem iránt. Ha az utcán egy csinos nő jött szembe, mindjárt azt mormolta: — De jó nő! — De akkor is, ha csak egy nagyon szerényen kivitelezett szépséggel találkozott, már így kiáltott fel: — Hű, de klassz! — Ha egy új kalap lebegett el előtte vagy egy csomó érdekes napszemüveg állt az egyik sarokban, mindjárt azt sóhajtott: — Remek! — és az operában és a táncos teaestélyeken kiálló kék szeme majd kiugrott a csodálattól.

De szeme, bár nagy és kiálló, mégis rövidlátó volt, ami nem utolsó dolog. Ennek következtében abban a tudatban élt, hogy a világ tele van gyönyörű nőkkel. És minthogy lelke sem volt sokkal tágabb tekintetű, e hölgyeket felruházta minden erénnyel és keccsel, amit csak rá lehet aggatni egy új kalapra és egy érdekes napszemüvegre. De legyünk igazságosak: Mr. Spillikins nemcsak a nőkkel volt ilyen nagylelkű, hanem általában rajongó természetű volt. Az operából például mindig lelkesedve jött ki:

— Ejnye-bejnye, hát ez, ez egyszerűen pokolian nagyszerű volt. Nem értek persze hozzá, nincs tudniillik semmi érzékem a zené-

hez, de azért mégis egészen nagyszerű volt, valósággal elaltatott.

Minden új regényről, amelyet megvett, azt mondta:

— Hát ez igen. Ez könyv. Így kell írni. Persze, ahhoz buta vagyok, hogy megértsem, nem is olvastam egészen végig. De csodás, az tény.

Pályafutása eddig nem bizonyult kielégítőnek, legalább is Mr. Bouldernek, nagybátyjának és vagyongondnokának véleménye szerint. Boulder eleinte azt kívánta, hogy Mr. Spillikins az egyetemre járjon. Járt is és tanulmányai elbűvölték. Úgy csodálta a professzorokat, mint megannyi mesébeli lényt.

— Hű, hanem ez a mennyiségtan-professzor, — mondta — ilyen nincs is. Csak hallanak, amint a trigonometriát magyarázza. Csodás! Az ember egy szót sem ért belőle.

Nem is tudta, melyiket szereti legjobban a tantárgyak közül.

— Hát a fizika, — mondta — az igen, az isteni. Öt százalékat már be is vágtam. De mit kellett magolnom! Ha hagynának, egészen a fizikára vetném magam.

De, sajnos, nem hagyták. És így Mr. Spillikins akadémiai okokból kénytelen volt búcsút mondani életfeladatának.

Ekkor Mr. Boulder bedugta az üzletbe. Természetesen Mr. Spillikins saját üzletébe,

egyikébe azoknak a vállalatoknak, amelyek számára huszonegy éves kora óta már sok iratot és csekket írt alá. Egy szép nap tehát ott ült klubszékében egy mahagóni íróasztal előtt, ahonnan petróleumot adott el nagyban. A dolog tetszett neki. Úgy találta, hogy az üzleti élet határozottan felvidítja.

— Attól félek, Mr. Spillikins, — mondta például egy látogatója —, hogy öt dollárban nem tudunk megegyezni. A piac mai helyzetében a legnagyobb jóakarattal sem adhatunk többet négy dollár hetvennél.

— Rendben van, barátom, semmi baj — felelte Mr. Spillikins. — Végre is harminc cent igazán nem nagy pénz, mi? Marhaság, öregem, csak nem fogunk harminc cent miatt veszekedni? Mennyit akar?

— Hát négy dollár hetvenért húszezer hordóval rendelek.

— Hű barátom, — mondta Mr. Spillikins — húszezer hordó? De sok kell maguknak! Egy ilyen kezdő számára, mint amilyen én vagyok, egész szép üzlet, mi? Nagybátyám megőrül majd örömében.

Mr. Boulder annyira örült, hogy unokaöccsét néhány heti ilyen természetű petróleumkereskedés után arra kényszerítette, hogy vonuljon vissza az üzleti élettől, és Mr. Spillikins tőkét több ezer dollárral megterhelte.

Nem maradt tehát Mr. Spillikins számára

más hátra, mint az, hogy megnősüljön. Ezt lelkére is kötötte mindenki.

— Spillikins, — mondták barátai a kártyasztalnál, miután minden pénzét elnyerték — meg kell már nősnöd.

— Igazán? — kérdezte Mr. Spillikins szomorúan. Hiszen, ami azt illeti, szívesen megnősült volna. Valójában soha semmi mást nem is tett, mint azt, hogy buzgón epekedett a házaseset örömei után.

Rövid diáksága alatt félénk tekintetét ellenállhatatlan erővel vonzotta a jobboldali pad-sor, ahol a kezdő lányok görnyedtek trigonometriai feladatuk fölé. Bármelyiket feleségül vette volna, kapásból. De hát érdekelhet-e egy olyan lányt a házasság, aki trigonometriai példákat tud megoldani? Spillikins tudta, hogy nem, és ezért néma maradt.

Később, amikor belépett az üzleti életbe és sokat forgolódott társaságban, ugyanez a balsors üldözte. Legalább egy félévig szerette Georgiana McTeaguet, S. Asaph presbiteriánus lelkészének unokahúgát. Olyannyira szerette, hogy ideiglenesen el is hagyta érette székét az epizkopális S. Osoph templomban és tizennégyszer egymás után hallgatta meg az örök kárhozatról szóló hitszónoklatot. Mindent elolvasott, amit csak tudott, a pokolra és a kárhozatra vonatkozólag, hogy legyen miről csevegnie Miss Georgianával, de végered-

ményben ez sem használt semmit. Jött egy fiatal lelkész-kandidátus, azon frissiben, ahogy kibújt az egyetemről, mondott hat különprédikációt az örök boldogtalanság feltétlen bizonyosságáról és ezzel elhalászta Miss McTeaguet Spillikinsünk orra elől.

Azután Adelina Lightleighvel járt jegyben vagy legalább is úgyszólván jegyben. Nem mintha ezt közölte volna a leányszóval, de ő mindenesetre lekötve érezte magát. Kedvéért lemondott az egész pokolról, áttáncolta az éjszakákat és napközben az auction bridzsre vonatkozó szakirodalmat tanulmányozta. Egy idő múlva már olyan biztosan érezte magát a nyeregben, hogy Lightleighékhez magával vitte legjobb barátját, Edward Ruffot, az egyetemi futballcsapat szemefényét. Szíve vágya az volt, hogy Edward és Adelina megkedveljék egymást és ennek következtében Edwardot gyakran meghívhassa leendő otthonába. Edward és Adelina olyan jól össze is melegedtek, hogy ősszel New Yorkban megesküdtek egymással. Úgyhogy ezután Edward és Adelina hívta meg mindig Spillikinset. Mindketten biztosították, mennyire hálásak neki, és kórusban ezt dalolták a fülébe:

— Peter, szörnyű hülye vagy, hogy nem nősz meg.

Ebben az időben ismerkedett meg Mr. Spillikins Miss Dulphemia Rasselyer-Brownnal.

Csak meglátta a hölgyet és már el is kezdett olvasni egy könyvet Buddha életéről és neki látott az Upanishadok fordításának, hogy méltó élettársa legyen Dulphemiának. Amikor megtudta, hogy Mr. és Mrs. Rasselyer-Brown nyárára elmegy és Dulphemia Newberryéknél marad, csak egy kívánatos hely volt már számára e földön: Castell Casteggio, Newberryék szerény nyári menedékhelye.

Így hát természetesen a hetedik mennyországban érezte magát, amikor egy idő múlva a következő sorok érkeztek hozzá:

„Nagyon örülnénk, ha nálunk tölthetne egy-két hetet. Csütörtökön elküldjük Önért a kocsit a vasúthoz. Itt a lehető legegyszerűbben élünk. Mr. Newbery azt mondja, hogy úgy élünk mint a parasztok — de talán nem lesz kellemetlen Önnek a változosság kedvéért. Dulphemia nálunk van, egyébként egészen magunk közt vagyunk.“

Margarete Newberry aláírása díszítette a levelet, amelyet nehéz ezüst monogrammal ellátott vastag elefántcsontszínű merített papírosra írtak, mint ahogy egyszerű falusi népek szokták.

Newberryék is, mint mindenki más, elhagyták nyáron a várost. Minthogy Mr. Newberry ráadásul kereskedő volt, üzleti szempontból sem lett volna helyes, ha az egész esztendőt a városban tölti. A tőzsdén jövedelmét kevesebbre becsülték volna. Mert hiszen a nyár kezdetén mindenki elutazott vagy falura ment. Azok a kevesek, akik augusztusban visszajöttek, azt mesélték, hogy nem láttak az utcán egy lelket sem.

Mindnyájukat elfogta a vágy az egyszerű élet, a természet után. Némelyek a tengerparton keresték a természetet, ahol már várták őket a széles strandsétányok, a hosszú mólók és a kis strandkosarak. Mások viszont a vidéken nyomoztak a természet után, ezeket kátrányozott autóutak és félreeső völgyekben fekvő luxushotelek fogadták. Ismét mások, mint például Newberryék, falusi lakukban hódoltak az egyszerű falusi életnek.

Némelyikük, amint már láttuk, üzleti okokból utazott el, nehogy azzal gyanúsíthassák, hogy egész évben dolgoznia kell. Mások Európába utaztak, nehogy azt vethessék a szemükre, hogy mindig csak Amerikában élnek. Ismét másokat, és talán ez a többség, az orvos küldött el egészségi okokból. Nem mintha betegek lettek volna, de a Plutoria Avenue orvosai, mint például dr. Slyder, igyekeztek, hogy pácienseik ne legyenek idehaza a nyári hó-

napokban. Tisztességes orvos nem szeret ilyenkor is betegeivel bajlódni. És a páciensek, akik amúgy is elutaztak volna, jobban szerették, ha orvosuk küldi őket valahová.

Miután dr. Slyder és kartársai ilymódon megszabadultak betegeiktől, maguk is egy vagy két hónapra villámgyorsan Párizsba vagy Bécsbe szöktek. Azt mondták, ezáltal tudnak állandóan lépést tartani az európai orvostudomány fejlődésével.

Ők küldték el Miss Dulphemia Rasselyer-Brown szüleit is. Mrs. Rasselyer-Brownt a Yahi-Bahi Társasággal kapcsolatos szörnyű élménye olyan állapotban hagyta, hogy egyáltalán nem volt képes semmi másra, mint arra, hogy nyolcvan ismerősével, akik szintén nem voltak képesek semmi másra, földközi-tengeri útra indult.

Mr. Rasselyer-Brown ugyan nem betegedett meg, mégis be kellett ismernie, hogy a nagy Yahi-Bahi-hűhó után rászorul egy kis üdülésre, valahogy újra formába kell jönnie, és ezért dr. Slyderhez fordult tanácsért. A doktor megvizsgálta és megkérdezte, mit iszik, és azzal fejezte be, hogy a lelkére kötötte, este sose habozzék, hanem igyék portói bort, napközben pedig, ha hirtelen rájönne a kimerültség érzete, rögtön vegyen magához egy kevés vichy-i vízzel kevert rumot vagy viszkít, hogy kissé összeszedje magát. Majd hozzáfűzte,

hogy melegen ajánlja Mr. Rasselyer-Brownnak, hagyja el egyidőre a várost.

— Mit szólna Nagahakethez, az Atlanti-óceán partján? — kérdezte.

— Csak nincs az Maine államban? — kérdezte rémülten Mr. Rasselyer-Brown, mert ez az állam híres volt akkoriban az alkoholtilalom szigorú betartásáról.

— Ugyan, dehogy, hová gondol? New Brunswickban van, Canadában. Kitűnő hely, nincs alkoholtilalom, a konyha elsőrendű, bár van a szállodában. Nincsenek kirándulók, nincs golf, a víz túlságosan hideg ahhoz, hogy fürödni lehessen — szóval igazán az a hely, ahol az ember rendbejöhet.

Ilymód Mr. Rasselyer-Brown is elutazott és ennek következményeképpen abban a bizonyos pillanatban, amelyről beszélünk, a plutoriai Napi Dollár című lap társadalmi és hálószoarovata azt jelenthette, hogy Miss Dulphemia Rasselyer-Brown ezidőszerint Mr. és Mrs. Newberry elbűvölő nyárilakában tartózkodik

Newberrék azok közé az emberek közé tartoztak, akiknek az a becsvágyuk, hogy nyaranta visszatérjenek a természethez, az egyszerűséghez. Mr. Newberry kijelentette, hogy nyári szabadságát csak akkor élvezi igazán, ha az erdők legmélyére húzódik vissza, legócskább ruháit hordja és azt eszi, amihez éppen kedve támad.

E célból építtette Castel Casteggiót. A várostól mintegy negyven mérföldnyire feküdt egy tó dombos és erdős partján. A közvetlen szomszédságában lévő tizenöt-húsz villától eltekintve tökéletes magányosságban állt a tóparton. Csak egy ösvény vezetett hozzá: az autósztráda, amely lombos halmokon át kanyargott ide a tizenöt mérföldre fekvő vasúti állomástól. Ez útvonal minden lépése magántulajdon, ami nagyon helyes is, ha természetéről van szó. Castel Casteggio környéke még a legteljesebb természeti állapotában van, vagyis olyan természetes, amilyenné csak varázsolhatta skót és francia kert- és tájművészek buzgalma. A tó úgy fekszik előtte, mint egy ragyogó drágakő, amely most került ki a természet műhelyéből — csak éppen a tükrét tíz méterrel feljebb emelték, partvonalát körülfalazták, megtisztították a bozótól és egy autósztrádát vezettek körül.

Castel Casteggio gyönyörű épület, csillogó üvegtetejű melegházakkal és tisztára söprött piazzákkal, magas fák és nyírott gyepágycsokrok között fekszik, talán a legszebb ház az egész környéken. Mindenesetre eszményi hely arra a célra, hogy az ember ócska ruhákat hordjon, korán vacsorázzék és a motorcsónak-kirándulásoktól, teniszpartiktól és a golftól eltekintve egészen egyedül, önmagának élhessen.

A házat nem azért hívták Castel Casteggió-

nak, mintha Newberryék olaszok lettek volna — Isten ments! — vagy mintha Itáliában birtokuk lett volna — sajnos nincs — vagy mintha egyáltalán lettek volna valaha Itáliában — szó sincs róla. Egy ideig tulajdonképpen arra gondoltak, hogy skót vagy walesi nevet adnak villájuknak, de minthogy a szemközti kastélyka már Pwnny-gw-rydd névre hallgatott, a rézsút szembelevő pedig a szép Strarythan-na-Clee névre, míg a szomszéd vadászlakot amúgy skótosan Yodel-Dudelnak becézték, Newberryék mégis előkelőbbnek találták, ha olasz nevet adnak.

— Hű, nahát, Miss Furlong, hát ez igazán bővöletes, hogy értem jött.

A kis helyiérdekű, amelynek csak két kocsija volt, az is elsőosztályos, minthogy csak ide az őserdőbe jött, befutott az állomásra. Mr. Spillikins kiszállt és Miss Furlongot látta meg a kocsiban Newberryék sofőrje mögött. Oly csinos volt e hölgy, amilyen csak egy episzkopálista lelkész ifjabb húga lehet, kiváltképpen ha fehérbe, a szentség színébe öltözött, ami nagyon illik a szép júliusi reggelhez. Philippa Furlong szépségét nem lehetett kétségbevonni. Abból a ritka és már majdnem

szent típusból való volt, amely csak az anglikán egyház tőszomszédságában található. Amikor Mr. Spillikins meglátta őt nyári ruhájában és megfelelő kalapjában, belátta, hogy a világban vezető helyet kell elfoglalnia annak a felekezetnek, amelynek lelkészei ilyen hűgokat tudnak felmutatni.

— Hű, nahát, — ismételte — maga igazán angyal.

— Ugyan, szóra sem érdemes, — mondta Philippa. — Ugorjon csak be. Tulajdonképpen Dulphemia akart eljönni, de azután mégsem jöhetett. Ez az egész poggyásza?

Ez a kérdés gúnyos természetű volt. Mr. Spillikins két hajóbőröndjére vonatkozott, amelyek suitvase-ével, teniszütőjével és golf-felszerelésével együtt elfoglalták az automobil elülső részét. Mert Mr. Spillikins, mint társaságbeli ember, nem először jött üdülni a szabad természet lágy ölére. Tudta, hogy ehhez igen sok ruha kell.

Az autó elviharzott és hangtalanul siklott a kátrányos úton, felfelé, befordult a sarkokon, hogy a benne ülőknek csaknem arcába csaptak a nagy fák zöld ágai, merész kanyarokban emelkedett fel a dombra és Mr. Spillikinset és Philippát a közönséges farmok és mezők alacsony világából felvitte a magántulajdon és a Castel Casteggio és Pwnny-gw-rydd csodakastélyok meseországába.

Mr. Spillikins útközben legalább egy tucat-szor biztosította Philippát, mennyire angyal, hogy értejt. Annyira fellelkesült ezen, hogy Philippának nem nyílt alkalma felvilágosítani az igazságról: hogy t. i. valaki mást várt. Egy fiatal lány, aki az anglikán egyház elvei szerint nevelkedett, az igazságot szent dolog-nak tekinti. Éppen ezért megtartja magának.

Természetesen egy ilyen megértő lélek olda-lán nem tartott hosszú ideig, és Mr. Spillikins már Dulphemiáról és reményeiről kezdett beszélni.

— Tulajdonképpen nem is tudom, — mondta — vajjon igazán tetszem-e neki, de azt hiszem, egészen jó kilátásaim vannak. Hiszen nemrég, amikor a „Buddha és én“ klubban találkoztunk, megkérdeztem tőle, vajjon hívhatom-e Dulphemiának.

— És mit felelt?

— Azt, hogy neki igazán mindegy, hogy hogy hívom. Ez nagyon kedves, ugye?

— Rendkívül.

— És kevéssel azután megengedte nekem, hogy utánavigyem a hócsizmáját a jótékony-sági bálon. Igaz, hogy őt magát Archie Jones vitte haza, de én vittem a hócsizmáját. Ugye-bár, maga nem engedné meg valakinek, hogy a hócsizmáját vigye, ha nem ismerné nagyon jól az illetőt?

— Nem, senki sem engedné meg.

Az ilyen válasz tökéletesen megfelelt az anglikán egyház szellemének.

— És kevéssel azután Dulpemia és Charlie Mostyn és én Mrs. Bumconhearst zenei soiréjára mentünk és Dulphemia visszaküldött engem a kottájáért; engem, és nem Charliet. Hát ez mégis csak jelent valamit, nem igaz?

— Rengeteget, — felelte Philippa.

— Na ugye? De ugyebár nem veszi tőlem rossznéven, hogy mindezt magának mesélem el, Miss Philippa?

Hirtelen eszébe jutott, hogy Miss Philippának fogja szólítani, először is azért, mert hiszen Philippa idősebb nővérét illeti meg angolszáz fogalmak szerint a Miss Furlong megszólítás, másrészt mert úgy érezte, hogy ez a bizalmasabban hangzó megszólítás jobban illik a szép nyári délelőthöz.

— Egyáltalán nem. Sőt nagyon kedves magától, hogy éppen nekem mondja el mindezt.

De elhallgatta, hogy mindezt úgyis már rég tudja.

— Tudja, — mondta Mr. Spillikins — maga nekem örülten rokonszenves. Olyan könnyen lehet magával beszélgetni. Más fiatal hölgyekkel szemben, akik okosak, különösen Dulpemiával szemben, egyenesen számárnak érzem magam. De magával szemben egyáltalán nem.

— Igazán nem? — kérdezte Philippa. De Mr. Spillikins kiálló kék szeme annyi őszinte

rajongást tükrözött, hogy semmiféle gúnyos szándékot nem lehetett róla feltételezni.

— Hű, nahát, — kiáltotta hirtelen, minden átmenet nélkül — remélem, nem veszi rossz néven tőlem, de meg kell mondanom, hogy a fehér csodásan áll magának; csuda klassz fehérben!

Érezte, hogy egy vőlegénynek vagy majdnem-vőlegénynek is jogában áll ennyi szabadság, hogy tisztességes bókokat mondjon.

— Ugyan, ez az öreg rongy, — mosolygott Philippa és lekicsinylően simította végig ruháját. — Dehát itt kint akármit felvehet az ember.

Elhallgatta, hogy az öreg rongy mindössze kéthetes és kétszáz dollárba került, annyiba, mint amennyiért félévre lehet széket bérelni a S. Osoph templomban.

Ezek után már csak egy-két megjegyzés számára maradt idejük és Mr. Spillikins alig ért rá meggondolni, milyen bűbajos leány lett Philippából, amióta a Bermuda-szigeteken volt — nyilván az ottani éghajlat hatása —, amikor egy hirtelen kanyarral zúgó fasorba értek és felemelkedett előttük Castel Casteggio széles pázsitjával, nagy piazzáival és melegházaival.

— Meg is jöttünk, és Mr. Newberry ott áll a gyepágyon — mondta Philippa.

Nemsokára így szólt Mr. Newberry Mr. Spillikinshez:

— Innen van, azt hiszem, a legszebb kilátás.

A pázsit egy sarkában álltak, ott, ahol nagy fákkal tarkítva lehúzódik a kis tó partjára; Mr. Spillikinsnek megmutatták Castel Casteggio szépségeit.

Mr. Newberry kicsi, kerek ember volt és úgy öltözött, mint aki szünidei utazáson van és nem törődik egy csöppet sem a ruházkodásával: a fehér flannadrág nem ért többet hatvan dollárnál, az egészen közönséges selyeming biztosan nem került többre százötvennél, fehér vaddisznóbőr cipőjét összesen mintegy száz dollárra lehetett becsülni és fején egy legfeljebb kétszáz dolláros panamakalap.

— Hű, nahát, — mondta Mr. Spillikins, amikor megpillantotta a házat a pázsitok és a magas fák között — ez aztán a ház!

— Ugye? — mosolygott a bajúsa alatt Mr. Newberry. — De látta volna, amikor megvettem! Az autóútért legalább száz méter sziklát kellett robbantanom, azután cementet hoztam fel, sok-sok tonna cementet és terméskövet, hogy a parti utat beszegélyezzem. És azután ki kellett robbantanom az egész házhelyet és újra felépítenem, mondhatom, jó kis munka volt.

Mr. Newberry mindezt úgy mutogatta két kézzel, mintha maga csinálta volna.

— Nem lehet! — kiáltott fel Mr. Spillikins, elcsodálkozva Mr. Newberry testi erején.

— Bocsásson meg egy pillanatra, — mondta Mr. Newberry — csak rendbehozom a kavicst. Sajnos, egy kicsit feltúrta.

— Őszintén sajnálom; igazán nem szándékkal tettem, — szólt Mr. Spillikins.

— Ó, nem tesz semmit, nem tesz semmit, — udvariaskodott a házigazda. — Nekem egészen mindegy volna, hanem a skót kertészem, McAlister, nem szereti, ha rálépnek a kavicsos utakra. Nagyon feltúrja a kavicsot. Dehát néha elfeledkezik róla az ember.

Itt a könnyebb érthetőség kedvéért közbe kell iktatnunk, hogy Castel Casteggio főerősége a személyzetből állt. Magátólértetődő módon az egészszet Nagybritanniából hozták be; a személyzet Mr. és Mrs. Newberryt végtelen elégedettséggel töltötte el, nem is tagadták, hogy ilyen személyzet nincs több egész Amerikában.

— A mi skót kertészünk, — magyarázta gyakran Mrs. Newberry — igazi jellem. Pótolhatatlan ember. Képzelve el, drágám, egyáltalán nem engedi meg, hogy rózsát szedjünk és ha valaki rálép a fűre, dührohamot kap. És határozottan megtiltotta, hogy a saját főzelékünket együk. Kijelentette, hogy azonnal elmegy, ha hozzányúlunk az újborsóihoz vagy

uborkáihoz. Csak akkor szabad ennünk belőle, ha megállapította, hogy már teljesen érettek.

— Milyen csodálatos lehet, hogy az embernek ilyen személyzete van, — feleli ilyenkor a hölgy, akivel Mrs. Newberry éppen társalog. — Ilyen engedelmes, ennyire más, mint az itteniek. Képzeld, drágám, multkor amikor Colombóban voltam, a sofőröm ott akart hagyni, mert le akartuk szállítani a bérét. Azt hiszem, ennek azok a szörnyű szakszervezetek az okai.

— Biztosan. Néha azért nekünk is van bosszúságunk McAlister miatt, de ha megmagyarázzuk neki, hogy miről van szó, akkor belátja. Mult héten például már attól féltünk, hogy nagyon messzire mentünk. Megszokta, hogy minden délelőtt fél tizenegykor kap egy korsó sört (az egyik lánynak utasítása van, hogy vigye ki neki), azután lefekszik a lugasban a tulipánágy mellett és alszik egyet. De multkor, amikor odament, hát azt látja, hogy egy vendég ül a lugasban és olvas. Természetesen dührohamot kapott. Azt hittem, hogy azon menten felmond.

— Istenem, mit csináltak volna, ha felmond?

— Hát azt igazán nem tudom. De természetesen megmagyaráztuk neki, hogy tévedés az egész, a vendég nem tudott semmiről semmit és máskor nem fog előfordulni. Ez kissé megnyugtatta, elment, a szakállába dörögve és

este kiásta mind a fiatal tulipánokat és kidobta. Láttuk, amint ezzel foglalkozott, de hát persze nem mertünk szólani.

— Na persze — visszhangozta a hölgy. — Még elment volna.

— Hogyne. És azt hiszem, teljesen lehetetlenység lenne másikat kapni, legalább is az óceánnak ezen az oldalán.

— Most jöjjön velem, — mondta Mr. Newberry, amikor már rendbehozta a kavicsot. — Mrs. Newberry és a lányok ott ülnek a verandán.

Egy pillanattal később Mr. Spillikins már Mrs. Newberryvel és Dulphemia Rasselyer-Brownnal társalgott és Mrs. Newberrynek hízelgő dolgokat mondott házára vonatkozólag. Mellettük állt Philippa Furlong és karját Dulphemia vállára tette. Ez a kép, a két lány egymás felé hajló feje, az aranszőke Dulphemiáé és a gesztenyebarna Philippáé olyan volt, hogy Mr. Spillikins nem látta többé sem Mrs. Newberryt, sem Castel Casteggiót. Oly kevésbé, hogy észre sem vette azt a zöldruhás leányt, aki szerényen álldogált Mrs. Newberry másik oldalán. Bár a bemutatkozás alkalmával természetesen elmorogták ennek a lánynak a nevét is, Mr. Spillikins két perc múlva már nem emlékezett rá. Tekintete és gondolatai egész máshol jártak.

De nem úgy a leányka gondolatai. Mert ez

a zöldruhás kislány nagy szemeket meresztett Mr. Spillikinsre és egy csomó olyan csodálatos dolgot vett rajta észre, amelyet eddig még senki sem. Nagy fejről rögtön látta, hogy milyen okos lehet, és abból a mozdulatból, ahogy kezét nadrágzsebébe süllyesztette, rögtön tudta, hogy milyen bátor és férfias. És persze egész fellépése csupa erő és határozottság. Szóval: egy olyan Peter Spillikinset látott maga előtt, amilyen a valóságban sosem létezett; vagy legalább is egy olyan Peter Spillikinset, amilyent a világ addig nem tartott lehetségesnek.

A kislány nagyon boldognak érezte magát, hogy elfogadta Mrs. Newberry meghívását és nem félt eljönni. Mert a kis zöldruhás hölgy, névszerint Nora, az volt, akit szegény rokonnak szokás nevezni. Papája egyáltalán nem számított, nem volt tagja sem a Mauzoleum, sem más klubnak és Norával egy olyan utcában lakott, ahol rendes ember nem lakik. Newberryék, mielőtt leköltöztek nyárilakukba, meghívták Norát, hogy egy kis levegőt szívjon, — ismeretes dolog, hogy a levegő az egyetlen dolog, amit az emberek szívesen adnak szegény rokonaiknak. Így érkezett meg Castel Casteggióba egyetlen bőröndjével, amely oly kopott volt, hogy az inas szégyelte magát, amikor felvitte. A bőröndben egy pár vadonatúj teniszcipő rejlett, egy fehér ruha abból a fajtából,

amelyet „majdnem estélyi ruhának“ lehet mondani és még néhány hasonló dolog, azok a tárgyak, amelyeket a szegény rokonok reszketve és csüggedten hoznak magukkal, hogy résztvehessenek a gazdagok egyszerű életében a természet lágy ölén.

A kis Nora hát ott állt és felnézett Peter Spillikinsre és Mr. Spillikins egyáltalán nem is vette észre, mert ilyen az élet.

— Micsoda bábajos házuk van, — mondta Mr. Spillikins. Ilyen esetekben mindig ezt szokta mondani, de a kislány úgy találta, hogy Mr. Spillikins igazán nagyvilági könnyedséggel társalog.

— Örülök, hogy tetszik magának, — felelte Mrs. Newberry, mint mindig hasonló esetben. — De nem is képzelem, mennyi nehézségbe került. Idén például a melegházakba a keleti oldalon mindenhová új ablakot kellett tennünk, ezer ablaktáblát. Iszonyú munka volt.

— Épp most meséltem Mr. Spillikinsnek, — szólt Mr. Newberry — milyen nehéz volt az autóutat kirobbantani. Innen jobban látja a szakadékot, amelyet a sziklába hasítottunk. Legalább másfél tonna dinamitot kellett a levegőbe röpítenem.

— Hü, nahát! Az nagyon veszedelmes lehetett. Csodálom, hogy nem félt.

— Az ember idővel megszokja, — szólt Mr. Newberry vállát vonva. — De hát igaz, ami

igaz: nagyon veszedelmes. Utoljára két olaszt is felrobbantottam. Ezek az olaszok nagyon bátrak. Robbantani őket használok a legszívesebben.

— Szóval maga robbantotta az egészet?

— Nem, nem voltam éppen ott. Tulajdonképpen nem is szeretek itt lenni, amikor robbantanak. Olyankor mindig a városban vagyok. De hát egyre megy: fizetni nekem kellett értük. Ami helyes is. Az én kockázatom, nem az övék. Húszezer dolláromba kerültek fejenként.

— Bizony. De azt hiszem, most már be kell mennünk, — szólta Mrs. Newberry. — Franklin még mérges lesz. Franklin ugyanis a házvezetőnk, és minthogy Angliából hozattuk, nagyon óvatosan kell vele bánnunk. Ilyen jó személyzetet nem szívesen veszít el az ember. Tegnap este már úgyis nagyon dühös volt, hogy Mr. Newberry még egyszer kért a rajnai borból. Ha ma elkésünk, biztosan felmond. Már félhét, legfeljebb még egy óra időnk van.

Ebben a kongeniális környezetben töltötte el Mr. Spillikins a legközelebbi három napot.

Newberryék többször kinyilatkoztatták, hogy Castel Casteggióban a lehető legegyszerűbb életmódot folytatják. Paraszti szokás szerint

igen korán reggeliztek, kilenc órakor. Azután, hacsak nem hozatott az ember véletlenül egy pohár limonádét vagy sört a teniszpályára, néhány szendviccsel vagy keksszel, hát délig nem evett már semmit. A löncs igen egyszerű étkezés volt és csak félkettőig tartott. Nem állt másból, mint (négyfajta) hideg húsból, salátából és egy-két édességből, és ha valaki éppen akart, hát kaphatott még egy bifszteket vagy kotlettet. Azután a piazza árnyékos részében várták meg fekete és cigaretta mellett a délutáni tea óráját. A teát a kertnek ama részében tálalták, ahol a kertész éppen nem szerepelt. Tea után az ember kipihente magát vagy sétált addig, amíg nem jött el az ideje, hogy vacsorához öltözködjék. Ezt az egyszerű napi-
rendet legfeljebb a látogatók zavarták meg, akik autón vagy motorcsónakon érkeztek a Pwnny-gw-rydd vagy a Jodel-Dudel kastélyból.

Mr. Spillikins, Dulphemia és Philippa ebben a falusi élet netovábbját látták. A zöldruhás kislány viszont olyan csodálatosnak és ragyogónak látott mindent, mintha a király udvarában volna. Különösen a vacsorák, amelyek a többiek szemében amolyan egyszerű házias étkezések voltak, bűvölték el: négy különböző pohár állt előtte és olyasfajta problémákon kellett állandóan a fejét törnie, mint pl. hogy szabad-e azt mondania Franklinnak: elég, amikor bort tölt be, avagy inkább meg kell-e

várnia, amíg magától abba nem hagyja. Ilyen és hasonló misztériumok dúlták fel lelki világot; sok ember tűnődött már ezeken és sok is fog még.

Mr. Spillikins pedig ez alatt az idő alatt erőt és bátorságot gyűjtött, hogy szerelmet valljon Dulphemiának. A nap egy részét azzal töltötte, hogy fel és alá sétált Philippával a fák alatt, megbeszélte vele, hogyan fog szerelmet vallani, továbbá, hogy mi a házasság, ő mennyire méltatlan Dulphemia kezére stb., stb.

Ki tudja, még meddig habozik, ha a harmadik nap meg nem tudja, hogy Dulphemia másnap reggel elutazik.

— Hú, nahát, — mondta Mr. Spillikins másnap, amikor Philippának beszámolt a történetéről — nahát, milyen klassz volt Dulphemia! Azt hiszem, kitalálta, mit akarok mondani. Mindenesetre nagyon, de nagyon aranyos volt; hagyta, hogy végigmondjam a mondókámat és amikor elmagyaráztam neki, hogy milyen iszonyú számár vagyok, azt felelte, ő a maga részéről sem tart annyira butának, mint a többiek. És azonkívül kiderült, hogy egyáltalán semmi kedve sincs férjhezmenni. Megkérdeztem, vajjon szabad-e mégis mindazonáltal gondolnom rá, mire azt mondta, hogy a maga részéről semmi kifogása sincs ez ellen.

Attól a reggeltől kezdve, hogy az autó elvitte Dulphemiát az állomásra, Mr. Spillikins, maga

sem tudta miért, de egyre jobban vonzódott Philippához.

— Hát nem elbűvölő, mondja? — kérdezte naponta legalább tízszer Norától, a kis zöldruhás lánytól. És Nora mindenben egyetértett vele, mert Philippát csakugyan csodálatos lénynek tartotta.

Ha a dolgok csak egy kevésbé másképp alakulnak, Mr. Spillikins bizonyára megkéri Philippa kezét. A nap tekintélyes részét azzal töltötte, hogy kicsiny beszédekkel elmézett, amelyek nagyobbára így valahogy kezdődtek: — Természetesen tökéletesen tisztában vagyok azzal, hogy milyen iszonyú számár vagyok, — avagy: — Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy egyáltalán nem tartozom azok közé a fiúk közé, akik tetszenek a lányoknak stb., stb.

De egyik beszédet sem mondta el. Mert egy szép csütörtöki napon, éppen egy héttel Mr. Spillikins megérkezése után, Philippa megint kiment a kocsival az állomásra. És visszajövet egy új vendéget hozott magával, egy homespunba öltözött magas fiatalembert és mind a ketten legalább ötszáz méter távolságról intettek és kiabáltak Newberryéknek. És Newberryék egyhangúan azt kiáltották: — Hiszen ez Tom, — és eléjük siettek. És olyan kacarászás és ujjongás következett, amint kiszálltak a kocsiból és Tom bőröndjét felvitték a veran-

dára, hogy Mr. Spillikins hirtelen épp olyan outsidernek érezte magát, mint a kis zöldruhás lány — annál is inkább, mert az első mondat, amely megütötte a fülét, így hangzott:

— Tessék gratulálni, Mrs. Newberry, mert eljegyeztük magunkat.

És szegény Spillikinsnek a veranda egyik nádszékében gubbasztva végig kellett hallgatnia, a többiekkel együtt, hogy már milyen ősidők óta jegyben járnak — két hete — és hogy megfogadták, senkinek sem szólnak egy szót sem, amíg Tom el nem megy a szüleihez Carolinába és vissza nem jön; és Philippának fogalma sem volt arról, hogy Tom ismeri Newberryéket; és így következett egyik örvendetes meglepetés a másik után, mint az már szokásos ilyen alkalmakkor. Mr. Spillikins életében alig volt még pillanat, amely ennyire megerősítette volna önmagáról táplált titkos meggyőződésében, mint ez.

Másnap Philippa és Tom együtt elutazott.

— Most egészen magunk közt maradunk, — mondta Mrs. Newberry — csak négyesben, amíg Mrs. Everleigh meg nem jön, az pedig nem jön meg, legfeljebb két hét múlva.

Ez a hír megörvendeztette a kis zöldruhás lány szívét, mert már attól félt, hogy újabb fiatal lányok jönnek; Mrs. Everleighről viszont tudta, hogy özvegyasszony négy felnőtt fiúval és iszonyú öreg, legalább negyven éves már.

A következő néhány napot Mr. Spillikins úgyszólván kizárólag Nora társaságában töltötte. Egész jól mulatott, csak egy kicsit unatkozott. De Nora úgy érezte magát, mint egy megszakítatlan boldog álomban.

Newberryék magukra hagyták a fiatalokat. Teljesen igénybe vette őket az, hogy állandóan be kellett járniuk birtokukat, egyes dolgokat fel kellett robbantaniuk dinamittal, acélhidakat kellett verniük hegyipatakok fölé és nehéz fatörzseket kellett emelődaruval kimozdítaniuk. Amit nem is lehet rossznéven venni tőlük. Hiszen nem mindig állt abból életfeladatuk, hogy dinamitrobbantásokat vezényeljenek és a természet erőit eltérítsék eredeti irányukból. Nemrégiben még olyan idők jártak rájuk, hogy mindkettőjüknek heti ötven dollárból kellett megélniük. Mrs. Newberry maga varrta a ruháit és Mr. Newberry estéit a szív- és izomerősítő szórakozással töltötte, hogy maga gyalulta a deszkát lakószobájuk számára. De mindez most már nagyon messze volt. Mint annyi mindenki a régi jó időkben, Mr. Newberry is meggazdagodott és Castel Casteggio ura lett, míg mások, mint például Nora atyja, megmaradtak ott, ahol voltak.

Még vacsora után, sötétedéskor is jónak látta Mr. Newberry, hogy odakiáltson nejének a park valamelyik távoli sarkából:

— Margaret, gyere csak ide és mondd meg,

nem gondolod-e te is, hogy itt ki kellene vágni a szilfákat, kiemelni a tönköket és a szakadékba dobni?

Mire Mrs. Newberry azt felelte:

— Várj egy pillanatig, Edward, amíg idehozatok valamit, amit magamra vehetek.

És mire visszajöttek, már egészen besötétedett és fél birtokukat felrobbantották és újra felépítették.

Mr. Spillikins ezalatt kettesben ült Norával. Mr. Spillikins beszélt és Nora hallgatta. Például elmesélte gyászos emlékű petróleumüzleteit és egyetemi pályafutását. Vagy hirtelen bementek, Nora zongorázott és Mr. Spillikins mellette ült és cigarettázott. Egy ilyen házban, ahol a dinamit és más robbanóanyag mindennapi használati cikknek számított, igazán nem bánták, ha valaki dohányzik a szobákban. Ami pedig a zenét illeti, Mr. Spillikins azt mondta:

— Csak rajta, bátorság. Tudja, nem vagyok muzikális, de ha maga játszik, az nem zavar.

Napközben teniszezték. A pálya a nagy gyepágý végén feküdt, magas fák között, a nap áttört fényt vetett a lombok között. Nora a pálya fekvését nagyon szépnek találta, de Mr. Spillikins megmagyarázta, hogy az egyenetlen világosság zavarja az igazán jó játékot. Valóban csak a rossz megvilágításnak tulajdonítható, hogy erős forehand drivejei, bár-

mily szépek is voltak elméletben, mindig kimentek a pályáról.

Nora persze kitűnő játékosnak tartotta Mr. Spillikinset. Boldog volt (és Mr. Spillikins sem bánta), ha 6:0-ra kikapott. Nora nem tudta és nem is akarta tudni, hogy valószínűleg az egész világon nincs még egy élőlény, akit Mr. Spillikins így meg tudna verni. Egyízben azt mondta Mr. Spillikins:

— Hű, nahát, tudja, maga nem is játszik olyan rosszul? Ha egy kicsit gyakorolna, egész szépen haladna.

Ezután magától értetődő, hogy játékuk mindinkább az edzés jellegét öltötte; Mr. Spillikins így a kellő fölény magaslatára helyezkedett és rossz ütései és balfogásai mind olyan színezetet öltöttek, mintha csak Nora iránt való jóindulatból és udvariasságból történtek volna.

Miután a teniszjáték ebbe a megvilágításba került, Norának hovatovább az lett a főfeladata, hogy felemelje a labdákat a hálónál és visszadobja Mr. Spillikinsnek. Az pedig hagyta, nem neveletlenségből — mert ez igazán távol állt tőle — hanem azért, mert az ilyen természetlágý-ölén, mint Castel Casteggio, helyreáll az ősi viszonylat a két nem között.

De szerelemre nem is gondolt Peter Spillikins. Olyan sokszor futott már távolból csalogató kép után, hogy észre sem vette, amikor ott állt szerényen mellette. Megszokta, hogy a

szerellem valami izgalmas és szenzációs dologgal van kapcsolatban: kalapokkal, nagy toalettal, és az elérhetetlenség kéjes és megnyugtató érzésével. Mégis mindazonáltal nem lehet határozottan tudni, mi minden történhetett volna. Váltakozva napfényben és a szilfák lehulló árnyában teniszezni veszedelmes játék. Eljött a nap, amikor mindegyikük a háló egy-egy oldalán állt és Mr. Spillikins azt mutatta Norának, hogyan kell tartani az ütőt, hogy a backhand megkapja azt a lendületet, amely Mr. Spillikins backhandját oly csodálatosan jellemezte, azt a lendületet, amelynek segítségével Mr. Spillikins a labdákat általában a tóba hajította. Ez az oktatás megkövetelte, hogy Mr. Spillikins jobbkezét Norára tegye, amellyel Nora az ütőt fogta, úgyhogy egy fél másodpercig Mr. Spillikins kezében tartotta Nora kezét. Ha ez a fél másodperc egy egész másodpercig tarthat, könnyen megtörténhet, hogy az, ami öntudatlanul már ott szunnyadt Peter Spillikins lelkében, hirtelen diadalmasan a felszínre tör és Nora keze — ó, mily szívesen! — egy egész életen át a kezében marad.

De Mr. Spillikins éppen ebben a pillanatban hátrafordult és egészen elváltozott hangon így szólt:

— Hű, nahát, micsoda elegáns nő száll ki a kocsiból!

És elengedte Nora kezét. Nora is a ház felé fordult és így szólt:

— Ja, ez Mrs. Everleigh. Azt hittem, csak jövő héten jön.

— Hű, nahát, — mondta Mr. Spillikins és kimeresztette rövidlátó szemét, amennyire csak módjában állt: — micsoda gyönyörű arany haja van, ugye?

— Ugyan, hiszen... — kezdte Nora, de abbahagyta. Tisztességtelen versenynek érezte, hogy elárulja, hogy Mrs. Everleigh festi a haját.

— És ki ez az óriási alak mellette?

— Azt hiszem, Cormorant kapitány. De az nem marad itt. Csak elhozta a kocsiján.

— Hű, nahát, ez igazán szép tőle, — mondta Mr. Spillikins, és ez az érzés Cormorant kapitány iránt, bár ezt ekkor még nem sejtette, leendő életének alaphangjává lett.

— Nem tudtam, hogy ilyen hamar eljön, — mondta Nora, akinek szívébe tompa szomorúság költözött. Igazán nem tudta és még kevésbé sejtette akár ő, akár más, hogy Mrs. Everleigh korábban való érkezésének az oka Mr. Spillikins. Mrs. Everleigh határozott szándékkal jött és a kapitányt mindjárt vissza is küldte a városba, mert tervének véghezvitelében nem sok hasznát vehette.

— Nem kellene bemennünk a házba? — kérdezte Nora.

— De, hogyne, persze, — mondta mohón Mr. Spillikins — gyerünk, gyerünk.

Minthogy történetünket azzal kezdtük, hogy Mrs. Everleight most már Mrs. Everleigh-Spillikinsnek hívják, nem szükséges, hogy Mr. Spillikins megnősülésének minden lépését nyomon kövessük. Peter Spillikinsnek elég volt hátulról látni Mrs. Everleigh fejét, máris tudta, hogy ez a legszebb nő a világon és ezt a benyomást nem lehetett könnyen helyesbíteni, mert a szalonban a nyárra való tekintettel félhomály uralkodott, az ebédlőben gyertyafény vetett vörös világosságot vacsora közben és Mrs. Everleigh napközben fátylat hordott. De a tisztesség okából le kell szögeznünk mindenestre a következőt: bár Mrs. Everleigh nem valami különösen szép nő, soha életében nem volt az, Mr. Spillikins ezt még most sem tudja. Ami pedig a hölgy vonzóerejét illeti, arról elég jó bizonyítványt nyújt az olyan szakértőnek, mint amilyen Cormorant kapitány és Hawk hadnagy, kitartó figyelmessége.

Spillikins szerelme, mert hiszen szerelem volt, igen hamar célt ért. És Nora az út minden egyes részletéről hűséges értesítést kapott.

— Nagyszerű asszony, irtó rokonszenves. Mintha mindig előre tudná, hogy mit akarok mondani. — Hogyne, hiszen az asszony adta a szájába, hogy mit mondjon.

— Hű, nahát, — mondta másnap — Mrs.

Everleigh igazán csuda egy nő, nem igaz? Meséltem neki, hogyan dolgoztam egy ideig petróleumban és azt mondja, nagyon sok üzleti érzék lehet bennem. Szeretné, ha én kezelném a vagyonát.

Ez való igaz is volt, csak Mrs. Everleigh elfelejtette közölni, hogy vagyona e pillanatban csak a tartozik oldalán szerepel. Ilymód kezelése igazán nagy ügyességet igényelt.

Egy-két nappal később azt mesélte Mr. Spillikins:

— Azt hiszem, Mrs. Everleighnek sok gondja lehetett életében, nem igaz? Tegnap megmutatta kisfiának a fényképét. Biztosan tudja, hogy van egy kisfia...

— Hogyne, tudom... — felelte Nora és nem tette hozzá, hogy csekély négy kisfiáról tud.

És nemsokára ezt mondta Mr. Spillikins enyhén reszkető hangon:

— Hú, nahát, hogy én milyen boldog vagyok! Egy pillanatig sem hittem volna, hogy hajlandó lesz hozzámjönni... egy ilyen asszony, mint ő, akinek mindenki a lábánál heverészik! Nem is képzelhetem, mit evett rajtam.

Itt félbeszakította szavait, mert észrevette — kora délelőtt volt és a verandán ültek —, hogy Nora kalapban-kabátban van és az autó útra-készen prüsszöl a kapu előtt.

— Mi az? — kérdezte. — Csak nem utazik el?

— De igen, hát nem hallotta, amikor tegnap vacsora közben arról beszéltünk? Haza kell mennem. Apám egyedül van.

— Nahát, igazán borzasztóan sajnálom. Akkor nem teniszezhetünk többet...

— Isten vele, — mondta Nora és amikor kezet nyújtott, könnyek szöktek a szemébe. De ezt Mr. Spillikins nem látta, mert nagyon rövidlátó volt.

Csak annyit mondott:

— Hát a viszontlátásra.

És amikor a kocsi elindult, egy pillanatig még merengve utánanézett. Talán valami ködös, kialakulatlan kép szállt fel a szívében. De máris utánakiáltott egy kicirkalmazott, energikus hang a szalonból:

— Péterkém, kicsi szívem, hát hol vagy?

— Jövök már, — kiáltotta Mr. Spillikins, és jött.

Eljegyzésük második napján Mrs. Everleigh megmutatott Peternek egy melltűbe foglalt fényképet.

— Ez Gib, a második fiacskám.

Mr. Spillikins majdnem azt mondta:

— Nem is tudtam...

De még idejében abbahagyta és inkább így szólt:

— Hű, na hát, csodálatos kis alak. Nagyon szeretem a kisfiúkat.

— Kedves, mi? — szólt Mrs. Everleigh. — Most már valamivel nagyobb. A fénykép egy pár éve készült.

Másnap ezt mondta:

— Ez itt Willy, a harmadik fiacskám.

És harmadnap:

— Ez itt Sib, a legfiatalabb. Biztosan nagyon fogod szeretni.

— Hogyne, persze, — mondta Mr. Spillikins, és már szerette is, már csak azért is, mert a legkisebb, tehát nincs több.

Bizonyos idő múlva — nem sok idő, mindössze öt hét múlva — Peter Spillikins és Mrs. Everleigh ünnepélyesen egybekeltek a S. Asaph templomban a Plutoria Avenuen. A szeptemberi évad legszebb, legpompásabb esküvője volt ez. Virágok, hosszúfátylas nyoszolyólányok, óriási frakkos ajtónállók, hordozható mennyezetek a templom előtt, rengeteg automobil, rozettás, külföldi sofőrökkel, és mindaz a fény és ragyogvány, amely oly feledhetetlenné teszi a Plutoria Avenue esküvőit. Mr. Fareforth Furlongnak, az ifjú lelkésznek arca fénylett attól az átszellemültségtől, amelyet 1000 dollár honorárium szokott előidézni. Ott

volt az egész város vagy legalább is mindenki, aki számít valamit. És ha valaki netán távol is maradt, mondjuk egy kislány, aki kicsi, unalmas házának elsötétített szobájában üldögélt egy olyan utcában, ahol rendes ember nem lakik — ki törődött avval, kinek is jutott volna az eszébe?

Az ünnepély lezajlása után a boldog pár New Yorkba utazott, hogy ott töltsse a mézes-heteket. Arra is gondoltak — legalább is Mr. Spillikins —, hogy Mainebe, a tengerpartra utazzanak. De Mrs. Everleigh-Spillikins úgy vélte, hogy inkább menjenek New Yorkba, ott olyan szép és nyugodt minden, míg a tengerparton mindig olyan nagy a lárma és a forgalom.

Érdekes véletlen, hogy alig voltak Spillikinsék négy-öt napja New Yorkban, hát Cormorant kapitány hajója horgonyt vetett a Hudson-öbölben. Így legalább alkalma nyílt a kapitánynak, hogy a fiatal párnak megmutathasson mindent és teát adjon hajóján Mrs. Everleigh-Spillikins tiszteletére, hogy újra találkozassék tisztjeivel, továbbá egy másik teát a Fifth Avenue egy vendéglőjének különszobájában, hogy övele magával találkozassék még-egyszer, ezúttal négyszemközt.

E tea alkalmával Cormorant kapitány többek közt azt kérdezte:

— Összeomlott, amikor a pénzügyeidet elmondta neki?

— Ellenkezőleg, — felelte Mrs. Everleigh, illetve most már Mrs. Everleigh-Spillikins. — Azt hiszem, még örül is, hogy nincs pénzem. Mert tudod, Arthur, Peter hihetetlenül jó ember.

És el is húzta a kezét, amely Cormorant kapitány keze alatt nyugodott a teásasztalon.

— Nana, — mondta a kapitány, azért ne légy szentimentális!

Hát így történt, hogy Everleigh-Spillikinsék most a Plutoria Avenuen laknak a nagy homokkő-házban, ahol a biliárdterem elfoglalja az egész második emeletet. Az ablakokon át kihallatszik a biliárdgolyók csattogása és egy mély hang, amint azt mondja:

— Ugyan, Tata, hiszen éppen most volt rajtad a sor.

S. ASAPH ÉS S. OSOPH,
A KÉT SZOMSZÉDTEMPLOM

S. Asaph, illetve pontosabban S. Asaph in the Fields, a Plutoria Avenue szilfái között fekszik, az egyetemmel szemközt; magas tornya karcsún emelkedik a kéklő ég felé. A lelkész gyakran mondja, hogy mint egy intő ujj emelkedik fel az üzleties szellemű kor bűnei között. Ezt a Nagyhéten részletesebben ki szokta fejteni, amikor az üzletemberek ott ülnek előtte sorban a templom hajójában. Kopasz fejük fedetlen és arcuk gyötrötten vonaglik, mert eszükbé jutnak a fúziók, amelyeket elmulasztottak, és a birtokvételek, amelyekről hitel hiánya miatt le kellett mondaniuk.

S. Asaph földjének minden lábnyi területe ötven dollárt ér. Ha a jelzálogkötvények tulajdonosai imádkozni térdelnek le, úgy érzik, hogy sziklára építettek. A templom berendezése csodálatraméltó. Ablakait Normandiából hozták, üvegfestményei felbecsülhetetlen értékűek.

A karzaton ötvenezer dollár értékű orgona áll. Azok a hívők, akik részvénytársasági alapon összeadták a pénzt, amelyen megvásárolták, himnuszéneklésük közben örömmel állapíthatják meg, hogy még majdnem egészen új. Közvetlenül a templom mögött fekszik S. Asaph vasárnapi iskolája, amelynek saját százezer dolláros jelzálaga van. És emögött, egy mellékutcában fekszik a legényegylet háza, tekepályával és uszodával, amelynek olyan mély a medencéje, hogy két egymáson álló fiatalember belefulladásra bírható; biliárdtermében hét asztal áll. A lelkész büszke arra, hogy a legényegylet tagjainak nincs semmi szükségük arra, hogy kocsmába járjanak. Nem is járnak.

Vasárnap reggel, amikor a templomi jelzalogkötvények, kötelezvények és adóslevelek tulajdonosai és a vasárnapi iskola részvényesei és a biliárdbajnokok mind együtt énekelni kezdenek, akkor S. Asaph templomában olyan ének dicséri az Urat, amely igazán van olyan szép és hatásos, mint egy fizetett, hivatásos énekes dalolása.

S. Asaph episzkopális. Éppen ezért van is benne és körülötte minden, ami hozzátartozik egy episzkopális templomhoz: ércablák a falakban, rigók fütyülnek a szilfákon és a lelkész kicsi feszületet hord és kitűnően táncol.

Ugyanannak az utcának a másik oldalán, alig száz yardnyira, áll S. Osoph, a vetélytárs-

templom. Presbiteriánus, az alapkövéig, amely harminc lábnyira az Avenue alatt fekszik. Alacsony, zömök tornya van, alacsony teteje és keskeny ablaka tejüvegből. Sötét fenyőfák veszik körül szilfák helyett és a fákon varjak kárognak rigók helyett, és zordon lelkesze széleskarimájú nemezkalapot hord és hétköznap filozófiai előadásokat tart az egyetemen. Kedvenc gondolata, hogy az ő gyülekezetébe az alázatos és szelíd szívek tartoznak, pedig vannak közöttük olyanok, akik alázatos és szelíd szívük ellenére zsebrevághatnák S. Asaph fél gyülekezetét.

S. Osoph már csak bizonyos tekintetben presbiteriánus. Valójában odáig ment már a presbiteriánus függetlenségben, hogy nem tartozik többé semmiféle közösséghez. Kb. negyven évvel ezelőtt különvált attól a csoporttól, amelyhez eredetileg tartozott, majd három más templommal egyetemben különvált a különvált közösségtől is. Majd a másik három templommal is viszályba keveredett az örök kárhozat kérdésével kapcsolatban, mert S. Osoph atyái úgy találták, hogy az „örök“ szó nem fejez ki eléggé hosszú időtartamot. A vita azzal végződött, hogy S. Osoph különvált és azóta egészen egyedül áll a bűnnel telt világban, amelynek közeledő pusztulását sem nem tagadja, sem nem sajnálja.

Egy tekintetben mégis hasonlított egymásra :

a Plutoria Avenue két vetélkedő templomának életrajza. Mindkettő fokról-fokra emelkedett ki a város alacsonyabb és szegényebb részeiből. Negyven évvel ezelőtt S. Asaph még csak egy kicsi egykori műhely volt, amelyet vékonyka toronnyal láttak el, messze nyugaton állt a slumban, a rossz hírű negyedben, S. Osoph pedig egy csöppnyi négyszögletes épület messze keleten. De S. Asaph telkét megvette egy sörfőzde, és az egyházközség meghatalmazottai, ravasz üzletemberek, akik maguk is akkoriban gazdagodtak meg, éppen odaépítették az új templomot, amerre a városnak terjeszkednie kellett, úgyhogy az új telek ára nemsokára rohamosan felment.

S. Osoph atyái nyugodt emberek voltak, de ezúttal belső világosság költözött beléjük; követték S. Asaph példáját és templomukat egy fejlődésben lévő pálinkafőző mellé telepítették. Így emelkedett évről-évre a két templom vagyoni értéke, míg végül is S. Asaph diadalmasan megélte, hogy a közúti vasút kisajátította és tornyát most már a Plutoria Avenuen emelhetette fel. De S. Osoph nyomon követte. Valahányszor telket cserélt, mindig közelebb került S. Asaphhoz. Atyái ravasz férfiak voltak. Templomuk minden helyváltoztatásánál már arra gondoltak, hogy mit lehet csinálni az épületből, ha ismét helyet változtatnak. Gyárnegyedben úgy építették a templomot, hogy

tizenhat ablaka legyen minden oldalán; azután idővel óriási haszonnal kerékpárgyárrá alakították át. A lakónegyedben hosszú, mély épületet emeltek és eladták idővel egy film-részvénytársaságnak, és még csak egy templomi széket sem kellett a helyéről elmozdítani. És végül is egy szindikátus, amely a gyülekezet egyes tagjaiból alakult, megvett egy telket a Plutoria Avenuen, bérbeadta önmagának templomépítés céljaira, a forma kedvéért öt százalék évi kamat fejében, amelyet a forma kedvéért három havonként kellett fizetni és amelyet kizárólag a forma kedvéért jelzáloggal biztosítottak.

De nemcsak a templomok fejlődtek, hanem a hozzájuk tartozó gyülekezetek is, vagy legalább is azok legértékesebb tagjai — azok ugyanis, akiknek kezében volt a város növekvő vagyona — és a két templom és gyülekezet most már öt-hat éve néz egymással farkasszemet az Avenue szilfái alatt, az egyetemmel szemközt.

De most íme elválnak sorsvonalaik. S. Asaphnak minden sikerül, S. Osoph pedig maga előtt sem tagadhatja, hogy rosszul megy neki. S. Asaph nemcsak a telekbért fizeti rendszeren, hanem minden vállalkozásával csinos fölöslegre is tesz szert; S. Osoph temploma pedig mindegyre hanyatlik.

Az ok nem kétséges. Mindenki ismeri. Személyi jellegű. Csak össze kell hasonlítani

a két férfiút, aki a gyülekezet élén áll, és mindjárt látja az ember, miért sikerül az egyiknek minden, a másiknak semmi.

Rev. Edward Fareforth Furlong, S. Asaph papja, olyan ember, aki minden energiáját a gyülekezetéért való munkába fekteti. A teológiai viták szörszálhasogatásait kevésbé tevékeny elmékre hagyja. Olyan ember, aki inkább hisz a tettekben, mintsem a szavakban, és amit tesz, szívvel-lélekkel teszi. Akár a Mauzoleum Klubban reggelizik egy egyházi előljáróval, akár fuvoláján játszik — mert úgy fuvolázik, ahogy csak az episzkopális egyház lelkészei tudnak — vagy az idősebb gyülekezeti tagok valamelyikének ifjabb lányaival táncol: mindent szívvel-lélekkel tesz. Kecsesebben issza a teáját és jobban teniszezik, mint akármelyik lelkész az óceánnak amerikai oldalán. Ha ott állt hosszú fehér karingében a fehér kőből való keresztelőmedence mellett és egy fehérbeöltözött ötmillió dollár értékű csecsemőt tartott a karján, akkor olyan ártatlanul tudott nézni, mint maga a csecsemő, és gyülekezetének minden matrónája, akinek eladó lányai voltak, így sóhajtott fel:

— Milyen kár, hogy nincsenek saját gyermekei!

Teológiája éppily egészséges alapokon nyugodott. Senki sem tudott nála rövidebben prédikálni vagy a Genesis könyvét kellemesebben

magyarázni. Az olyan emberek, akik összeborzadnának a régimódi, Isten haragjával fenyegető, brutális prédikációtól, jólnevelt érdeklődéssel hallgatják, amikor Isten személyes jellemvonásairól értekeznek. Az ördögöt sem nevezi Sátánnak, hanem csak Sunak vagy Swanak, ami erősen elveszi a dolgok életét. Belzebubot eredeti feníciai nevén Behel-Zawbabnak nevezi, amitől az egészen ártalmatlan lesz. Az édenkertről csak mint Paradeisosról beszél, ami által a dolog tökéletesen megmagyarázódik; az özönvizet diluviumnak hívja, mire az értelem számára teljesen megközelíthetővé válik; Jónást eredeti nevén Honahnak szólítja, mire az egész történet (amelyben Baloo vagy a nagy gyík elnyeli) teljesen kielégítő befejezést nyer. A poklot pedig csak Séolnak mondja, és így nyilvánvalóvá válik, hogy az nem olyan hely, ahol elevenen pörkölik az embert, hanem a bűnöket lelki gyötrelmekkel büntetik. Ez tökéletesen megnyugtat mindenkit a séolra vonatkozólag: mert lelki gyötrelmekkel a kutya sem törődik. Szóval: Mr. Furlong hittudományi rendszerében nem volt semmi, ami egy pillanatnyi kellemetlen érzést válthatott volna ki nyájából.

Nehéz nagyobb ellentétet elképzelni, mint Mr. Furlongot és S. Osoph lelkészét, Rev. dr. McTeaguet, aki egyúttal a filozófia tanára az egyetemen. Az egyik fiatal, a másik öreg; az

egyik tud táncolni, a másik nem; az egyik kék és piros pántlikás tanítványainak társaságában siet egyházi kirándulásról partykra, a másik mogorván lopakodik az egyetemi udvar fái alatt, villámló szemmel, amely nem lát meg semmit, szórakozott elmével, amelyet ötven év óta lefoglal az, hogy Szent Pált összeegyeztesse Hegellel. Mr. Furlong lépést tart a korrall; dr. McTeague észrevétlenül évszázadokkal megy vissza.

Dr. McTeague nagyon rossz beszerzés volt, ezzel egész gyülekezete tisztában van. „Nem modern“, mondják. Ez a fő bűne. „Nem halad semmit“, mondják a gyülekezet üzletemberei. „Ez az öreg ember ma is ugyanazt hiszi, amit negyven évvel ezelőtt. És ami rosszabb: ugyanazt prédikálja. Így nem lehet egyház-községet vezetni.“

A presbitérium igazán mindent megtett, hogy ezt a nehézséget elhárítsa az útból. Felajánlották dr. McTeaguenek, menjen kétévi szabadságra a Szentföldre; de visszautasította, azt mondta, úgyis el tudja képzelni. Fizetését ötven százalékkal csökkentették; észre sem vette. Felajánlottak neki egy segédlelkészt; de csak a fejét rázta és azt felelte, nem tudja, hol találna egy embert, aki alkalmas lenné az ő munkája elvégzésére. Közben pedig céltalanul bolyongott a fák között és hétfői előadásai

számára összekotyvasztotta Szent Pált Hegellel, három az egyhez arányban.

Bizonyára kettős elfoglaltsága volt az oka annak, hogy nem vált be. És ebben talán dr. Boomer, az egyetem elnöke a hibás. Dr. Boomer, mint minden egyetemi vezérférfiú, presbiteriánus volt. Természetesen tagja volt S. Osoph intézőbizottságának és minden tekintélyét latbavetette, hogy McTeaguet, aki akkor az egyetem nyilvános rendes filozófiaprofesszora volt, lelkésznek válasszák meg.

— McTeague szent ember, — mondta — ez a megfelelő férfi a megfelelő helyen. Ha persze azt kérdeznék tőlem, hogy mint filozófiatanár teljesen odahaza van-e a mi tantestületünkben, kénytelen volnék azt mondani, hogy nem. Sajnos, el kell ismernünk, hogy mint tanerő nem egészen olyan, mint amilyennek szeretnők. Úgy látszik, nehezebbre esik a vallást kihagyni a játékból. Ilymód előadásai meglehetősen veszedelmesek hallgatóink erkölcsére nézve. De a templomban, úgy képzem, határozottan előnyös, ha valaki a vallásról is beszél. Úgy-hogy az a helyzet, ha önök eljönnének és azt mondanák nekem, „Boomer, mit szólna, ha McTeague elvinnők magától, hogy pap legyen“, én bizony azt mondanám, vigyék Isten hírével.

Így választották meg McTeaguet. Csakhogy McTeague, általános megdöbbenésre, nem

volt hajlandó feladni filozófiai kollégiumait. Azt mondta, hivatása van ezeknek megtartására. A fizetéssel nem törődik. Levelet írt Mr. Furlong seniornak (az episzkopális lelkész atyjának és az egyetem honoris causa kincstárnokának) és közölte vele, hogy ezentúl ingyen tartja meg előadásait. Az egyetem intézőbizottsága tiltakozott. Azzal a megokolással, hogy az eset veszélyes precedens lehetne, esetleg más professzorok is utánoznák. Bár szívesen elismerték, hogy McTeague előadásai megérik, hogy ingyen tarttassanak, mégis arra kérték a professzort, fontolja meg még egyszer ajánlatát. És ettől a naptól kezdve hiába ajánlották fel megannyiszor McTeague-nek, hogy vonuljon dupla fizetéssel nyugdíjba, vagy pedig látogassa meg a Szentföldet, Szíriát, Arméniát vagy bármely országot, ahol nagyszámban gyilkolják a keresztényeket, oly szívósan ragaszkodott tanszékéhez, mint ahogy azt a legnemesebb skót hagyomány megköveteli. Csak egy dolog aggasztotta: hogyan fogják őt pótolni, ha húsz-harminc év múlva földi vándorságának ideje véget ér?

Így állt a dolog a két vetélytemplommal azon a szép júliusi délelőttön, amikor egy előre nem látható esemény sorsuk folyását teljesen megváltoztatta.

— Köszönöm, nem kérek, Juliana, — mondta az ifjú lelkész a reggelizőasztalnál idősebb nővérének. Tekintetében keserűség ül, ha kegyes és borotvált arca képes keserűséget kifejezni. — Köszönöm, nem kérek több zabkását. Nem, igazán nem kérek. Tulajdonképpen nem is szeretem túlságosan. Egyébként a löncsöm miatt ne aggódj. Rengeteg elintézni valóm van, vagyis a gyülekezet ügyei nagyon igénybe vesznek, és majd megebédelek valahol, ha éppen akad rá időm.

Magában úgy döntött, hogy a valahol a Mauzoleum Klub lesz, az időpont pedig az, amikor a főpincér kiszolgálja.

Majd egy pillanatra lehajtotta fejét és elmondta azt a csendes imát, amelyet az episzkopális egyház Amerikában előír zabkásából és aszalt szilvából álló reggeli utánra.

Ez volt első közös reggelijük és már ez sem ígért semmi jót. A lelkész jól tudta, mit jelent. Ismerte Juliana nővérének felfogását, amelynek értelmében a személyesen hozott áldozat az egyedüli út, amely a kegyelemhez vezet. A lelkész sóhajtvá kelt fel. Fiatalabb nővére, Philippa, aki férjhezment és elhagyta házáat, sosem hiányzott neki ennyire, mint most.

Philippa felfogása szerint semmi sem üdíti a lelket annyira, mint a ham-and-eggs és a borjúkotlett watercress-szel. Juliana viszont egészen más. A lelkész most már jól értette, miért mondta atyja olyannyira habozás nélkül, amikor hírül vette Philippa eljegyzését:

— Hát akkor persze Julianának nálad kell laknia. Szóra sem érdemes, fiam, szóra sem érdemes. Csak természetes, hogy átengedem neked. Én ehetem a klubban is; majd csak kapok ott valamit. Az én koromban, Edward, az evés már nagyon mellékes. Nem, nem! Julianának azonnal át kell költöznie a lelkészlakba.

A lelkész idősebb nővére felkelt. Hosszú és sápadt nő volt, igen rosszul állt rajta a józan fekete ruha, amely oly szomorú ellentétet képezett Philippa bájos kék és fehér ruháival és pikáns kalapjaival, amelyeket a gyülekezet érdekében kifejtett reggeli működése alkalmával magára öltött.

— Mikorra akarod a vacsorát? — kérdezte.
— Te és Philippa félnyelckor vacsoráztatok. Nem késő az egy kicsit?

— Igen, talán, — felelte a lelkész kedvetlenül. Nem merte Julianának megmagyarázni, hogy a teadélutánokról nem igen lehet előbb hazajönni. — De ne aggódj a vacsora miatt. Lehet, hogy nagyon sokáig el leszek foglalva. Ha éppen kedvem jönne enni valamit, hát majd

eszem egy kétszersültet és egy kis teát a legényegylet házában, vagy pedig...

Nem fejezte be a mondatot, csak magában tette hozzá:

— Vagy pedig egy igazi, jó dinert a Mauzoleum Klubban vagy Newberryéknél vagy Rasselyer-Brownéknál vagy akárhol, csak nem itt.

Kiment a hallba, vette kalapját és kesztyűjét és kilépett az Avenuere, hogy elkezdje napi munkáját a gyülekezet érdekében. Földi szempontból tekintve egyházközsége nagyon szépen feküdt. Beléje tartozik a Plutoria Avenue, ahol a legszélesebb az úttest, a legsűrűbb a szilfák lombja és az automobiloc a legálmatabban surrannak tova. Beléje tartoznak a lakónegyed árnyas utcái, a nagy gesztenyefák homályában, ahol a csend már csaknem vallásos jellegű. Az egyházközségben nincs egy ház sem, amely ne érne meg 250.000 dollárt és közepében áll a Mauzoleum Klub; síma, fehér kőből épült görög stílusban, az embert visszavarázsolja az antik világba és Athénre és az Areopagoson prédikáló Szent Pálra emlékeztet. Ha az ember meggondolja, igazán nagyszerű egy ilyen egyházközségben hadakozni a bűn ellen és távol tartani magunktól. Távol is tartották. Az Avenuen szélteben-hosszában bárhová fordult az ember, a bűnnek nyomát sem találhatta. Sem a sofőrök símára borotvált arcán, amint

álmös autójukat vezették; a költséges gyermekekén még kevésbé, akiket külföldről hozott gyermeklány sétáltatott az árnyas utca fákön keresztülszűrt napfényében; de legeslegkevesbé a tőzsdések arcán, amint egymás mellett mentek reggelizni a Mauzoleum Klubba és az elsőbbségi részvényekre és osztatlan nyereségre vonatkozó komoly beszélgetésbe mélyedtek. Maguk az egyházatyák sem lépkedhettek nagyobb komolysággal.

Ami bűn akadt a városban, az mind összesúfolódott a zajos üzleti utcákön, ahol a magasvasút zúgott a levegőben, és főkép lent a slumokban, a nyomornegyedekben. Az a bűn igazi tanyája. S. Asaph lelkészének nincs mitől tartania. Az egyházközség több gazdagabb tagja késő éjszaka lement, hogy megnézze a bűnt és a gyülekezet hölgytagjai egyesületekbe, szövetségekbe és társaságokba tömörültek, hogy a bűnt kiirtsák, kiűzzék vagy bebörtönözzék, amíg meg nem adja magát.

De hát a slumok kívül állnak Mr. Furlong hatáskörén, nem is szabad ügyeikbe beavatkoznia. Egy külön misszió működik ott, a régebbi S. Asaph maradványa, egy teológiai egyetemi hallgató vezeti évi négyszáz dollárért. Ő alája tartozik valamennyi slum, három rendőrbíróság, két music hall és a börtön. Háromhavonta egy vasárnap délután elmegy

oda a lelkész több hölgy kíséretében és himnuszokat énekelnek a missziósházban.

De ott viszont nagyon könnyű a munka. A temetés például a missziónál egészen egyszerű ügy: csak egy dísztelen koporsóról és halottaskocsiról kell gondoskodni és néhány művirágot kell kiosztani az asszonyok közt, akik kötényükbe törlik könnyeiket. Ez nem nehéz; ezzel szemben a S. Asaph-egyházközségben, amely magába foglal minden fontosabb lelket, a temetés eseményszámba megy, tapintat és ízlés kell hozzá, érteni kell a részvétnyilvánítás finom árnyalati különbségeihez és tökéletesen meg kell különböztetni tudni egymástól a koporsóvivőket, az alamizsnát kérőket, a magángyászolókat és az üzleti megbizottakat. Mi egy egyszerű koporsóval és halottaskocsival való temetés ahhoz képest, amikor a szarkofágon melegházi virágok tornyosulnak, díszhintó hozza ki a temetőbe és a Pénzügyi Alhang riportere kíséri.

A lelkész később jelentőségteljesnek és megrendítőnek találta, hogy az első ember, akivel aznap az Avenuen találkozott, maga Rev. dr. McTeague volt. Rev. Fareforth Furlong olyan

barátságosan üdvözölte, mint ahogy az episzkopális egyház üdvözli azokat, akik a sötétben tévelyegnek. De dr. McTeague észre sem vette. A lelkipásztor lehajtott fejjel, a semmibe meredő szemmel ment és mozgó ajkai és a hóna alá szorított aktatáska elárulták, hogy éppen útban van filozófiai előadása felé. De Rev. Furlongnak nem volt ideje, hogy szórakozott vetélytársának megjelenésén gondolkozzék. Alig lépett ki az utcára, amikor, mint mindig, már meg is kezdődött a gyülekezet érdekében kifejtett működése. Még egy tucat lépést sem tett McTeague-gel való találkozására, amikor már egyházközségének két szép leánya állotta útját.

— Ó, Mr. Furlong, — kiáltotta egyikük — remek, hogy így összetalálkoztunk. Most akartunk éppen a lelkészlakba menni, hogy tanácsot kérjünk öntől. Mondja, mit gondol, vajjon vegyenek fel a lányok (a lányklub garden partyján, pénteken) mind fehér ruhát világoskék szalaggal vagy megengedhetjük, hogy olyan színű szalagot kössenek, amilyenhez éppen kedvük van? Mit gondol?

Ez súlyos probléma. Igen, ennek a megoldása alapos munka a gyülekezet érdekében és Rev. Fareforth Furlong egy félóráját rászánta, hogy alaposan meghányja-vesse ott a szilfák árnyékában. Egy lelkésznek nem szabad az idejével fukarkodnia.

— Hát a viszontlátásra, — mondták végül is a hölgyek. — Eljön ma délelőtt a Browning-olvasó Klubba? Kár, hogy nem jön. De délután találkozunk ugye a Zenei Klubban?

— Azt hiszem, ott leszek, — felelte a lelkész.

— Milyen szörnyű sok dolga van mindig, — mondták a hölgyek egymásnak és továbbmentek.

Így ment végig a lelkész, lassan és útját meg-megszakítva az Avenuen. Időnkint megállt, hogy egy pirospozsgás csecsemőnek, akit kocsiban toltak, alkalma legyen ráütnie a csörgőjével, mialatt ő megkérdezte az episzkopális gyermeklányt, hogy mennyi idős a kicsike. Kalapot emelt a lelképásztorkodása alá tartozó ragyogó hölgyek előtt, akik fényes kocsijukban arra jöttek, az episzkopálisak előtt meghajolt, de a presbiteriánusoknak is barátságosan intett és üdvözlő kézmozdulattal vette tudomásul még az olyan lények létezését is, akik még súlyosabb tévtanok áldozatai voltak.

Így ment végig az Avenuen, majd bekanyarodott egy utcába, amely az üzleti negyedbe vezetett. Végül is azon a sarkon, ahol a fák éppen megszűntek és az üzletek éppen elkezdődtek, az Imakönyv-Terjesztő Kft. ajtajánál találta magát. Kívülről nézve, a helyiségnek üzleties és mégis egyúttal egyházas jellege is volt; az ajtó olyan, mint egy sekrestye vagy

kórus bejárata; a nagy kirakatüvegek mögött rengeteg biblia és testámentom, mind kinyitva, és lapjaikon csodálatos összevisszaságban minden nyelv; az egyiken az áll: „arab“, a másikon „szíriai“, a harmadikon kopt, ojiway, ir, stb., stb. Az ablaküvegen kicsi, fehér betűkkel: Imakönyvterjesztő Kft., alatta Hozsánna Síp- és Gőzorgona Szövetkezet és még lejjebb: Bibliatársaság a Jó Pásztorhoz Kft.

Nincs kétség, szent a hely, amelyen állunk.

Itt dolgozott Mr. Furlong senior, Rev. Edward Furlong atyja. Nagyon elfoglalt ember, a fenti három vállalat elnöke és vezérigazgatója, azonkívül S. Asaph egyházközségének titkára, az egyetem honoris causa kincstárnoka, és így tovább. Valamennyi foglalkozásában van valami földöntúli, valami magasabb hatalom bélyegét hordja, mint a közönséges üzletek. Különböző tisztségei természetesen egymás hatáskörébe vágnak és révükön állandóan önmagával kell érintkezésbe lépnie. Így például elad magának imakönyveket és ilyenkor kedvező árat szab önmagának, a régi barátságra való tekintettel, megvásárol önmagától rendkívül kedvezményes áron egy tízezer dolláros orgonát és mint az egyetem kincstárnoka, megkérdi önmagát, vajjon nem tudná-e gyümölcsözően kihelyezni az egyetem feleslegét, amely évente mintegy százezer dollárra rúg és ennek következtében nagy körül-

tekintést igényel. Aki kötött már ilyen üzleteket, az jól tudja, hogy ezek az üzletek sokkal kielégítőbbek, mint egyéb üzletek.

Hol is talált volna S. Asaph lelkésze megfelelőbb személyt, hogy bemutassa negyedévi elszámolását?

A külső ajtót egy szentéletű kisfiú nyitotta ki, akinek olyan arca volt, mint egy karénekesnek. Az irodában, amelyen most a lelkész átment, két aranyhajú és szentéletű gépíró-kisasszony zajtalan gépen bizalmas leveleket gépelt. Félvagón bibliát ajánlottak két és fél százalékos árengedménnyel; azonnali szállítás esetén Szent Márkot két centtel olcsóbban adták és örömmel értesítették ügyfelüket, hogy Szent Jánost f. o. b. S. Francisco már hét centért szállíthatják, míg legnagyobb sajnálatukra Missouriba tizenötezer Mózes Szikláját csak készpénz ellenében küldhetnek.

A következő szobában egy őszszakállú könyvelő ült, oly tiszteletreméltó, mint Salamon király; ő vezette be Rev. Fareforth Furlongot atyja szobájába.

— Jóreggelt, Edward, — mondta az idősebb Mr. Furlong és kezét ráztak. — Már vártalak. Egyébként éppen most kaptam levelet Philip-pától. Ő és Tom két-három hét múlva itthon vannak. Egyiptomból ír. Arra kér, mondjam meg neked, amit bizonyára úgysis sejtesz, hogy

nem-igen maradhat meg a te gyülekezetekben, ha visszajön. Ezt nyilván te is érzed, ugye?

— Ó, hogyne, — felelte a lelkész. — Vallási kérdésekben, legalább is egy ideig, férjét kell követnie.

— Úgy van; és Tom nagybátyjai helyzetüket éppen annak köszönhetik...

Mr. Furlong fejét hátrahajtotta és hüvelykujjával maga mögé mutatott és fia megértette, hogy S. Osophra céloz.

Az Overend-fivérek, Tom nagybátyjai (Tomot Tom Overendnek hívták) köztudomás szerint S. Osoph legfőbb támaszai és talpkövei közé tartoztak. Nem mintha régi presbiteriánus családból származtak volna; hanem self-mademanek voltak, saját erejükből emelkedtek ki a szegénységből és ennek következtében nem lehettek S. Asaph támaszai és talpkövei.

— Magunk erejéből lettünk azok, amik lettünk, — mondták a fivérek, dacos megvetéssel az anglikán egyház hittételeivel szemben. Sosem únták meg elmesélni, hogyan túlórázott napközben Dick, az idősebb fivér, hogy George-ot, a fiatalabbat éjjel iskolába járathassa és hogyan túlórázott George éjszaka, hogy Dicket nappal iskolába járathassa. Így emelkedtek fokról-fokra az üzleti élet mind magasabb csúcsára és úgy értek végül is a siker fennsíkjára, mint két erőteljes akrobata.

— Éveken át, — mondogatta Mr. George —

apánkat és anyánkat is el kellett tartanunk; de azután meghaltak és Dickre és énrám új nap virradt.

Ezzel nem akart semmi rosszat sem mondani, csak a tényt megállapítani, a nélkül, hogy szót vesztegetne értékére.

És minthogy selfmademanek voltak, feladatukul tűzték ki, hogy S. Asaph befolyását minél jobban csökkentsék. Ezért támogatták az Overend-fivérek (üzleti nevükön Bros. Overend Ltd.) a disszidens legényegyletet, a második vagy konkurrens egyetemet és minden más forradalmi megmozdulást. Ezért pártfogolták és zárták szívükbe Rev. dr. McTeaguet is. A lelkészt ez annyira meg hatotta, hogy megajándékozta a fivéreket filozófiai művének, a „Kant hipotézise McTeague megvilágításában“-nak egy példányával; a fivérek a művet irodájukban átolvasták, mindegyikük egy teljes délelőttöt szánt rá. Mr. Dick, az idősebb fivér azt mondta, ilyesmit még életében nem látott, Mr. George pedig, az ifjabb kijelentette, hogy aki ilyet tud írni, az mindenre képes.

Szóval nyilvánvaló, hogy az Overend-fivérek és a presbiteriánus egyház viszonya sokkal meghittebb, semhogy Mrs. Tom Overend, azelőtt Miss Philippa Furlong vasárnap délelőtt mást hallgathatna, mint dr. McTeague prédikációját.

— Philippa azt írja, — folytatta Mr. Fur-

long —, hogy ilyen körülmények közt ő és Tom szívesen tennének valamit a templomért. Na, itt is van a levele, azt mondja, szívesen adományozna, persze meglepetésként, egy új keresztelőmedencét vagy egy fafaragásos szószéket vagy esetleg egy csekket. Semmiképen sem szeretné, hogy egyenesen megkérdezzek ez ügyben, hanem észrevétlenül szedjem ki belőled, mi lenne jobb meglepetés.

— Ó, hát a csekk, — mondta a lelkész — azzal sokkal többre megy az ember.

— Hogyne — felelte atyja; számos dolgról tudott, amelyet csekkel meg lehet szerezni, ezzel szemben igen kevés dolgról, amelyet szószékkel lehet megszerezni.

— Hát akkor ezt el is intéztük, — folytatta Mr. Furlong — és most talán legjobb lesz, ha átnézem negyedévi elszámolásodat, mielőtt bemutatjuk a bizottságnak. Ezért jöttél, ugye?

— Ezért, — felelte a lelkész és zsebéből egy csomó kék-fehér papirost vett elő. — Minden nálam van. Kimutatásunk, azt hiszem, kitűnő, de attól félek, hogy nem lesz eléggé világos a bizottság szemében.

Mr. Furlong senior kitergette a papirosokat maga elé az asztalra és megigazította szemüvegét. Elnézően mosolygott, amint átnézte az iratokat.

— Belőled sem lett volna nagy könyvelő, Edward, — mondta.

— Sajnos, nem, — felelte a lelkész.

— Rossz helyre vezetted be a tételeket. Itt például, a főkönyvi számlán, magadnak írod jóvá a szegényeknek kiosztott szentet. Ugyancsak a magad javára írod a vasárnapi iskolának adott bibliákat és jutalomkönyveket. Hát már miért? Nem érted, fiam, hogy ezek a tartozik oldalra valók? Ha bibliákat ajándékozol vagy szentet adsz a szegényeknek, akkor valami olyasmit adsz ki a kezedből, amiért nem kapsz vissza semmit. Ez a tartozik. Viszont az olyan tételek, mint az áldozati ajándékok, az tiszta haszon. Ez csak világos, nem?

— Most már talán jobban értem, — felelte Rev. Edward.

— Nagyon egyszerű, ugye? Na most itt megint: temetkezési alap a szegények számára. Ez veszteség, tehát oda kell bevezetni. Karácsonyi ajándék a templomszolgáknak és a kántornak: tiszta veszteség. Az özvegyfillér, a vasárnapi prédikációban kirótt pénzbüntetés: ez nyereség, ezt oda kell könyvelni. Ezzel a módszerrel, tudod, a reális üzletemberek mindig tudni fogják, hogyan állunk. Amit ellenszolgáltatás nélkül adunk ki, az tartozik, amit pedig másoktól veszünk el, a nélkül, hogy adnánk érte valamit, az követel.

— Ahá, már kezdem érteni, — mormolta a lelkész.

— Na jó. De mégsem akarok neked szemre-

hányásokat tenni ilyen merőben formai dolgok miatt. A kimutatás végeredménye kitűnő. Látom, hogy nemcsak a jelzálogkötvények és adóslevelek kamatait fizettük ki hibátlanul a mai napig, hanem egyik-másik vállalkozásunk szép hasznot is hozott, így például a lányegyesület nemcsak a kamatait fizeti ki, hanem még el is vehetünk valamit a pénzből és a férfi-könyvtár javára írhatjuk. Kitűnő. És amint látom, a népkönyha-alapítvány nagyrészt átírhattad a lelkészi piknik-számla javára. Ebben a tekintetben elszámolásod igazán mintaszerű, ilyennek kell lenni minden egyházközségi elszámolásnak.

Mr. Furlong tovább vizsgálta az elszámolást.

— Kitűnő, — mormolta — egészben véve, látom, többezer dollár évi felesleged van. De ni csak, — döbönt meg hirtelen — hát ez mi? Tudod te, Edward, hogy a külföldi missziókon egy csomó pénzt veszítesz?

— Mindjárt gondoltam, — mondta Edward.

— Nincs kétség. Nézd csak meg: misszionáriusok fizetése meg ruhák meg könyvek a megtért bennszülötteknek, na nem fiacskám, ennyit nem lehet bennszülöttekre kidobni. Hiszen ez tiszta ráfizetés, Edward! — kiáltotta Mr. Furlong és fejét csóválta.

— Azt gondoltam — vetette ellen fia —, hogy az úgy természetére való tekintettel...

— Hogyne, hogyne, — felelte atyja. — Csak

azt kérdelem: érdemes-e? Most nem mint keresztény, hanem mint üzletember kérdelem: hát érdemes?

— Úgy gondoltam, hogy arra való tekintettel, mekkora feleslegünk marad másfelől...

— Hogyne, — felelte atyja — nagyon tisztességes felesleg. Éppen erről szerettem volna beszélni veled. Mostanában évente nagy felesleged van és előreláthatólag még sokáig így is lesz. Ha nyíltan beszélek, azt kell mondanom, mindaddig, amíg nagytiszteletű barátunk, dr. McTeague marad S. Osoph lelkésze és reméljük, hogy az Úr még sok-sok évig megtartja. A te egyházközséged mindaddig zavartalan gyarapodásnak nézhet elébe. Na jó. Már most felmerül az a kérdés, vajjon mibe akarod fektetni növekvő jövedelmünket?

— Ez a kérdés, — felelte a lelkész vontatottan.

— Most nem úgy beszélek hozzád, mint egyházközségünk titkára, hanem mint az Imakönyv-Terjesztő Kft. elnöke. Érts meg jól, Edward; távol áll tőlem, hogy elhatározásodat ki akarjam erőszakolni vagy pedig, hogy befolyásoljalak. Mindössze rá akarok mutatni bizonyos... vagyishogy bizonyos alkalmakra, amelyek vagyonunk befektetésére kínálóznak. Az ügyet később, a forma kedvéért megtárgyalhatjátok az egyházközségi tanáccsal. De már eddig is írtam magamnak, mint az egyház-

község titkárának és a válasz, amelyet kaptam, azt hiszem, eléggé kedvező. De hadd mondjam el neked indítványomat.

Mr. Furlong senior felkelt és kinyitotta irodája ajtaját.

— Everett, — szólott az öreg könyvelőhöz — adjon nekem egy bibliát.

Megkapta a bibliát és kezében mérlegelte.

— Na már most, — folytatta — mi, vagyis az Imakönyv-Terjesztő Kft., azzal a tervvel foglalkozunk, hogy egy egészen újszerű bibliát adunk ki.

A lelkész kegyes arcán megrökönyödés jelei mutatkoztak.

— Újszerű bibliát? — hebegte.

— Úgy van, egészen új bibliát! Mert ez a régi, ezt napról-napra tapasztaljuk az üzleti életben, már nem válik be.

— Nem válik be? — kérdezte a lelkész elhülve.

— Édes fiam, — szólott atyja — szépen kérlek, ne érts félre. Ne gondold, hogy vallási értelemben gondolom, hogy nem válik be. Ilyen gondolat, azt hiszem, sosem verhetne fészket lelkemben. Hanem arra gondolok, hogy a könyv, így, ebben a mai formájában, mégsem jó cikk. A piac számára ez a könyv — és megint mérlegelte kezében — túlságosan nehéz. Az emberek mainapság valami könnye-

debbet, valami kezelhetőbb cikket keresnek. Ha már most...

De hogy mit akart mondani Mr. Furlong, az örökké elveszett a világ számára. Mert ebben a válságos pillanatban történt valami, ami nemcsak Mr. Furlong mondatát, hanem S. Asaph vagyonát és feleslegét hivatva volt rombadönteni. Abban a pillanatban, amikor Mr. Furlong kiejtette ezeket a szavakat, egy rikancs odakint átnyújtotta a szentéletű karénekesfiúnak a déli újságot. És az ifjú alig vetett egy pillantást a főcímre, már azt mondta: — Szörnyű! — Szentéletű fiú lévén, nem használhatott erősebb kifejezést. De átadta az újságot egy aranyszőke szentéletű gépírókisasszonynak, és az nem átalta azt kiáltani: — Rettenetes! — És mindjárt bekopogott az öreg könyvelőhöz és odaadta annak az újságot; és az öreg könyvelő, amikor elolvasta a főcímet, annyit mondott: — Ah! — Szelíden, mint ahogy öreg emberek szokták más ember hirtelen halálát fogadni.

A könyvelő pedig benyitott Mr. Furlong szobájába, eléje tette az újságot és ujját szólanul a címre helyezte.

Mr. Furlong megállt a mondat közepén.

— Szent Isten! — mondta, amint tekintete a hírre esett. — Iszonyú!

— Mi történt? — kérdezte a lelkész.

— Dr. McTeague — szólt atyja — gutaütést kapott és megbénult.

— Irtózatós! — kiáltott a lelkész megrendülve. — De mikor? Hiszen ma reggel még láttam.

— Éppen most történt, — mondta apja és miközben beszélt, ujjával végigfutott az újság-cikken. — Ma reggel, az egyetemen, tantermében, előadás közben. Istenem, milyen rettenetes! Azonnal beszélnem kell az elnökkel.

Mr. Furlong éppen venni készült kalapját és botját, amikor az öreg könyvelő bekopogott.

— Dr. Boomer, — mondta olyan hangon, amely megfelelt az ünnepélyes alkalomnak.

Dr. Boomer belépett, némán kezét adott mindenkinek és leült.

— Bizonyára hallották már a csapást, amely bennünket ért.

„Bennünket“, úgy értette, hogy az egyetem elnökét és honoris causa kincstárnokát.

— Hogy történt? — kérdezte Mr. Furlong.

— Megrendítő, ugye? — szólt az elnök. — Dr. McTeague belépett, hogy megtartsa tíz órai előadását (úgy harminc perccel tíz után) és éppen el akarta kezdeni, amikor egy hallgatója felemelkedett helyéről és egy kérdést intézett hozzá. Mi ezt a szokást, mondanom sem kell, mindig is helytelenítettük; a fiatalember nyilván még nem lehetett régóta a filozófiai kollégium hallgatója. Elég az hozzá, minden

átmenet nélkül azt kérdezte dr. McTeaguetól, hogyan egyeztetni össze a transzcendentális immaterializmusról szóló elméletét a szigorú erkölcsi determinizmus rendszerével. Dr. McTeague, azt mondják a hallgatók, egy pillanatra fájdalmasan kinyitotta a száját. A hallgató megismételte kérdését és szegény McTeague előreesett írópolcára, megbénulva.

— Meghalt? — lihegte Mr. Furlong.

— Nem — felelte az elnök —, de halála minden percben várható. Dr. Slyder van mellette és megtesz mindent, ami tőle telik.

— Mindenesetre úgy látszik fel lehet tételni, annyira nem fogja összeszedni magát, hogy újra előadásokat tarthasson — mondta az ifjú lelkész.

— Arra gondolni sem lehet, — szólt az elnök. — Nem mondom, hogy egy bénulás magában feltétlenül munkaképtelenné tesz egy egyetemi tanárt. Itt van például dr. Thrum, a zeneelmélet tanára, akinek a füle bénult meg, vagy például Mr. Slant, az optika professzora, akinek viszont a szeme bénult meg. De ez más, McTeague agybénulást kapott. Azt hiszem, ez nem egyeztethető össze a tanári tevékenységgel.

— Hát akkor, — mondta Mr. Furlong senior — azon kell gondolkoznunk, ki legyen az utóda.

Voltaképen mind a ketten ezen gondolkoztak már három perce.

— Úgy van, — mondta az elnök. — Ebben a pillanatban a szörnyű hír még sokkal jobban lesújt, semhogy lépéseket tehetnék. Mindössze csak két-három vezető egyetemnek sürgönyöztem, hogy küldjenek helyettest és néhány hirdetést tettem közre, hogy a tanszék megürült. Dehát nagyon nehéz lesz dr. McTeaguet pótolni. Olyan férfi volt, — mondta dr. Boomer, a nélkül, hogy tudatában lett volna annak, hogy McTeague jóeleve betanult sírbeszédjét mondja fel —, akiben ritka szellemi erő egyesült hatalmas műveltséggel és megvolt benne az a nagyon keveseknek megadott képesség, hogy tanaiba belecsöppentsen valamit, amit talán vallásnak nevezhetnék. Előadásait erkölcsi eszmék szőtték át meg át és hallgatóira olyan hatást tettek, mint amilyent egyébként csak a szószék szokott.

Megállt.

— Ja igen, a szószék, — mondta Mr. Furlong — ott talán még inkább fogják nélkülözni.

— Ez, — mondta Boomer ünnepélyesen — a mi igazi veszteségünk és ez oly mély, hogy semmiféleképen nem is lehet pótolni. Azt hiszem, nem, bizonyos vagyok abban, hogy ilyen ember soha többé nem lép S. Osoph szószékére. Erről jut eszembe, — tette hirtelen hozzá — meg kell kérnem a napilapokat,

tegyék közhírré, hogy holnapután az istentisztelet a rendes időben lesz meg, azaz hogy ... szóval rögtön kell beszélnem az újságokkal.

Délután a város valamennyi szerkesztője McTeague nekrológjának a megírásán buzgókodott.

— McTeague halála, — fogalmazta a Pénzügyi Alhang szerkesztője, azé a lapé, amely öt évvel ezelőtt McTeague elbocsáttatását követelte — pótolhatatlan veszteség a számunkra. Helyét betölteni nehéz, sőt lehetetlen.

— Nem vonakodunk kimondani, — írta a Plutoria Times szerkesztője, aki olcsó lapjának olcsó világnézetét képviselte —, hogy McTeague éppoly súlyos veszteség lesz Európa számára is, mint amilyen Amerika számára. Németországban elkeseredve fogják tudomásul venni, hogy megszűnt írni az a kéz, amely Kant hipotézisének magyarázatát adta; Franciaországban pedig ...

A szerkesztő itt abbahagyta. Általában igen gyorsan írt s ezért úgy gondolta, van még ideje azon gondolkozni, hogyan sújtja le a francia népet a szörnyű hír, hogy McTeague nincs többé az élők sorában.

Így mondták írásban és szóban a requiemet néhány napig McTeague fölött.

Azalatt a három nap alatt, amíg halottnak hitték, több szépet és jót mondtak és írtak róla,

mint az előző harminc esztendő folyamán együttvéve.

Végül, három nap múlva, McTeague nagynehezen felnyitotta a szemét.

De amikor felnyitotta, az élet már továbbment és őt maga mögött hagyta.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

**A NAGYTISZTELET Ű
DR. UTTERMUST DUMFARTHING**

Ószi és téli könyvek

— Tehát, uraim, azt hiszem, valamennyien megegyeztünk emberünkben? — így szólt Mr. Dick Overend a S. Osoph-egyházközség többi vezető presbiteréhez és tekintete körbejárt rajtuk. A Mauzoleum Klub egyik fenti tanács-termében gyűltek össze. Hivatalos helyiségük tulajdonképpen a sekrestye mellett lévő gyűlés-terem lett volna. De egy huzat, amelyet valaki négy esztendővel ezelőtt érzett ott, a klubba sodorta őket. A klubban soha sincs huzat.

Mr. Dick Overend az asztalfőn ült, mellette fivére, George, az asztal másik végén pedig dr. Boomer. Közöttük ült Mr. Boulder, Mr. Skinyer (Skinyer & Beatemtől) és a többi presbiter.

— Tehát egyhangúlag Rev. Uttermust Dum-farthingot kívánjuk megválasztani?

— Egyhangúlag, — mormolták a presbiterék.

— Nagyon jelentékeny ember, — mondta

dr. Boomer. — Hallottam jelenlegi tempomában prédikálni. Olyan gondolatokat fejezett ki, amelyekre magam is már évek óta gondolok. Még sosem hallottam ilyen értelmes és ugyanakkor ilyen tanult beszédet.

— Én aznap este hallottam, amikor New Yorkban a szegényeknek prédikált, — mondta Mr. Boulder. — Azt mondta nekik, hogy mihaszna semmirekellők. Ilyen remek fejmosást még sosem hallottam, legfeljebb ha Skóciában.

— Skót ember? — kérdezte az egyik presbiter.

— Skót eredetű, — felelte az egyetem elnöke. Azt hiszem, a Dumferline Dumfries-i Dumfaringok közül való.

— Mire mindenki azt mondta: — Ó! — és elhallgatott.

— Nős ember? — kérdezte valaki.

— Úgy tudom, — felelte dr. Boomer — özvegy ember, egy gyermeke van, egy kislány.

— Vannak feltételei?

— Nincsen semmi feltétele, — felelte az elnök és átfutott a levélen, — csak korlátlan hatalmat követel... és azonkívül itt a járandóságáról is ír. Ettől a két dologtól eltekintve, azt írja, teljesen szabad kezet ad nekünk.

— És a járandósága?

— Negyedévenként huszonötezer dollár, előre fizetendő.

Helyeslő mormolás futott végig a gyülekezeten.

— Kitűnő, remek, elsőrangú ember, — mondták a presbiterok — ez az, akire szükségünk van.

— Annyi kétségtelen, uraim, — foglalta össze Mr. Dick Overend valamennyiük érzését — olcsó embert nem használhatunk. Vannak más jelöltjeink is, akik számba jöhetnének és akik vallási szempontból teljesen megfelelnek kívánalmainknak. Dr. McSkwirt nevét például több presbiterünk nagy jóindulattal ejtette ki. De olcsó ember. Nem az igazi.

— Mennyit kap dr. Dumfarthing mostani helyén? — kérdezte Mr. Boulder.

— Huszonkettőezret, — felelte az elnök.

— És dr. McSkwirt?

— Tizennyolcezer dollárt.

— Akkor jó, — mondták valamennyien, megkönnyebbülten felsóhajtva — az ügy le van tárgyalva.

Úgy is volt.

Semmi sem lehetett volna világosabb.

— Feltételezem, — szólt Mr. George Overend, amint felállni készültek — indokolt az a feltevésünk, hogy dr. McTeague soha többé nem lesz abban a helyzetben, hogy munkáját folytathassa?

— Teljesen indokolt, — mondta dr. Boomer.

— Szegény McTeague! Slydertől hallom, ma

reggel kétségbeesett erőfeszítéseket tett, hogy felüljön ágyában. Ápolónője alig tudta visszatartani.

— Elvesztette beszélőképességét? — kérdezte Mr. Boulder.

— Minden bizonnyal; dr. Slyder mindenestre ragaszkodik ahhoz, hogy ne használja. Kétségtelen, hogy szegény McTeague egy roncs. Ápolónője mesélte, hogy ma reggel kinyújtotta a kezét egy újság után, nyilván, hogy a vezércikket elolvassa. Megrendítő volt, — mondta dr. Boomer, fejét csóválva.

Így rendezték az ügyet és másnap már az egész város tudta, hogy a S. Osoph egyház-község meghívta Rev. Uttermust Dumfarthingot és a nagytiszteletű úr elfogadta a meghívást.

Néhány héttel később Rev. Uttermust Dumfarthing beköltözött a S. Osoph melletti lelkészlakba és átvette hivatalát és ettől kezdve másról sem beszéltek a Plutoria Avenuen.

— Láttá már S. Osoph új lelkészét?

— Hallotta már dr. Dumfarthingot beszélni? — így üdvözölte egymást a lakosság. — Ott volt reggel a S. Osoph templomban? Nem?

Igazán legközelebb el kell mennie; ilyen meg-
rázó prédikációt még életemben nem hallottam.

Nem fért kétség ahhoz, hogy dr. Dumfarthingnak átütő sikere van.

— Drágaságom, — mondta Mrs. Bumcon-
hearst egy barátnőjének, amikor leírta a lel-
késszel való találkozását — még sosem láttam
érdekesebb embert. Micsoda impozáns arc!
Mr. Boulder az utcán mutatta be; a pap mintha
nem is látott volna, csak zordonan nézett maga
elé. Még soha férfi nem tett rám ilyen kedvező
benyomást.

Első vasárnap az örök kárhozatról prédikált
gyülekezetének; fekete ruhájában előrehajolva
állt a szószéken és öklét rázta. Dr. McTeague
harminc év alatt egyszer sem rázta az öklét,
ami pedig Rev. Fareforth Furlongot illeti, ő
nem is lett volna képes rá.

Rev. Uttermust Dumfarthing közölte hívei-
vel, hogy meggyőződése szerint legalább hetven
százalékuk elkárhozik; de ezt nem is így
mondta, hanem egyszerűen azt mondta, hogy
a pokolba mennek. Ezt a szót, pokol, már nem-
zedékek óta nem ejtették ki a jobb városnegye-
dek egyetlen egy templomában sem. Leg-
közelebbi vasárnap már annyian jöttek el a
S. Osoph templomba, hogy a nagytiszteletű úr
a százalékszámot nyolcvanötre emelte és min-
denki átszellemülve ment haza. Fiatalok és
öregek egyaránt tódultak a S. Osoph temp-

lomba. Nem telt el egy hónap és a S. Asaph templom esti áhíthatóságainak hallgatósága annyira megcsökkent, hogy a begyűlt adományok, Mr. Furlong senior számítása szerint, arra nem voltak elégségesek, hogy az adománygyűjtőt kifizessék.

Az egyetlen dolog, ami Rev. Dumfarthingból elismerést váltott ki, az volt, hogy nagyszámú fiatalember jött el a templomba és ott szorongott a legelső sorokban.

— Rendkívül örülök, — mondta a presbitereknek —, hogy városunkban ennyi az istenfélő fiatalember; hogy az öregek hogyan gondolkoznak, az kevésbé aggaszt.

De hát ennek különös oka lehetett, mert az istenfélő fiatalember nem azt mondták: — Hallotta már az új presbiteriánus lelkészt? — hanem: — Láta már a lányát? Nem! Na hallja!

Mert kiderült, hogy dr. Uttermust Dumfarthing „gyermeke“ olyan gyermek, aki Párizsból hozatja kalapjait, csodálatos selyemruhát hord és olyan magas cipői vannak, hogy Kálvin János szíve megrepedne. Azonkívül abban az előnyös helyzetben van, hogy ő az egyetlen élőlény a Plutoria Avenuen, aki nem fél Rev. Uttermust Dumfarthingtól. Sőt azzal szórakozik, hogy minden játékszabály lábbal tiprásával a S. Asaph templom esti áhíthatóságaira jár el, Rev. Edward szavait hallgatja

és közben úgy érzi, sosem hallott még ilyen gyengéd, ilyen jóleső beszédet.

— Úgy szeretnék megismerkedni a fivérével, — mondta Mrs. Tom Overendnek, akit mi Philippa néven ismerünk. — Tökéletes ellentéte apámnak (ez volt a legnagyobb dicséret az ő szájából), apám prédikációi mindig tele vannak vallással.

Philippa megígérte, hogy bemutatja neki.

De akárhogy is hatott Catherine Dumfarthing jelenléte, a siker oroszlánrésze mégis a nagytiszteletű urat illette meg.

Minden, amit tett, arra irányult, hogy tetszést arasson. Ha a gazdagoknak prédikált, azt mondta nekik, hogy egész lényük csak pókháló, amelyet ki kell söpörni, és a gazdagok boldogan hallgatták. A szegényeknek külön prédikációt mondott és intette őket, hogy vigyázzanak magukra; a munkások számára nyilvános előadásokat tartott és földig sújtotta őket; a vasárnapi iskola szegény gyermekeinek pedig az irgalmasságról beszélt és arról, hogy gyorsan és bőségesen kell adakozni, úgyhogy csak úgy hullottak a réz- és nikkelpénzek Catherine Dumfarthing vasárnapi-iskola-alapjába, amely ötven éve már sorvadásnak indult.

És ugyanilyen volt a magánéletben is. Az Overend-fivéreket „ordító oroszlánoknak“ nevezte és a két fivér annyira örült, hogy elter-

jesztette az egész városban. Évek óta nem kaptak ilyen jó reklámot.

Dr. Boomer egészen beleszeretett az új papba. — Igazi tanultság, — mormolta, amikor dr. Dumfarthing ontotta a szószékről a héber és görög idézeteket és eszeágában sem volt akárcsak egy szót lefordítani belőlük. A lelkész dr. Boomer vezetése mellett megsejmelte a Plutoria egyetemet, a pincétől a padlásig.

— Ez itt a könyvtárunk, — mondta az elnök — kétszázezer kötet.

— Micsoda nagy rakás szemét, — mondta a lelkész —, mikor égetik már el?

— A múlt évben avatottak fényképe.

— Az arcok után ítélve igazán szánalmas társaság.

— Ez pedig, dr. Dumfarthing, a mi új radiográfiai laboratóriumunk; Mr. Spiff, a laboránsunk, olyan apparátusokat készít, amelyek azt hiszem, még az atom mozgását is meg tudják állapítani, ugye, Mr. Spiff?

— Úgy, — mondta a lelkész, tekintetével át-döfve Mr. Spiffet —, de magán még ez sem fog segíteni, fiatalember!

Dr. Boomer odavolt a gyönyörűségtől.

— Szegény McTeague! — mondta —, egyébként úgy hallom, Boyster, hogy dr. McTeague megpróbál újra kijárni; nagyon nagy hiba,

nem volna szabad megengedni! Szegény McTeague nem értett semmit a mesterséghez.

A lelkesedést a diákság is osztotta; különösen amióta Rev. Dumfarthing külön vasárnap délutáni szentbeszédet mondott nekik, hogy tanulmányaik nem érnek egy vasat sem. Amint ezt megtudták, olyan buzgalommal láttak munkához, hogy új élet költözött az egyetem falai közé.

Rev. Edward Fareforth Furlong csinos arca pedig oly fáradt és szomorú kifejezést kezdett öltetni, amilyent tisztelői azelőtt sosem láttak rajta. Látnia kellett, mint megy át nyája S. Asaph templomából S. Osoph templomába és nem állt módjában, hogy megakadályozza. Szomorúsága a tetőfokot egy szép nyári délután érte el, amikor észrevette, hogy még az epizkopális rigók is elhagyják szilfáit és nyugatra szállnak, S. Osoph fenyői felé.

Mélabús arccal nézett utánuk.

— De Edward, — kiáltotta Philippa, amint autója megállt a lelkész mellett — miért vágsz ilyen szomorú arcot? Gyere, szállj be és menjünk ki a szabadba. Hagyd egyszer az

egyházközségi teadélutánt, boldoguljanak nélkül.

A kocsit Philippa férje, Tom, maga vezette — elég gazdagok voltak ahhoz, hogy ezt megengedhessék maguknak — és Philippa mellett a kocsiban egy ismeretlen hölgy ült, épp olyan elegáns öltözetben, mint Philippa. A lelkésznek mint Miss Catherine Valamit mutatták be, a családi nevét nem értette. Nem is kellett. Hiszen nyilvánvaló volt, hogy e hölgy lánykori neve nagyon is átmeneti jellegű.

Gyorsan kihajtottak a városból, a vidékre; sok-sok mérföldet mentek a friss, hűvös levegőben, erdőkön át, amelyeket már világosabbra színezett a közeledő ősz lehellete. Fölöttük a kék ég nagy, csendes fehér fellegeivel. A délután oly szép és ragyogó volt, hogy útközben egy szót sem beszéltek vallási dolgokról; a szülők megsegítése, a lányklub és a szegények sorsa sem került szóba. Ehelyett inkább a modern táncokról és más hasonló érzelmes dolgokról beszéltek. És amikor még messzebb mentek, Philippa előrehajolt és Tom vállán keresztül férjével kezdett beszélni, emlékeztette, hogy ez az út vezet Castel Casteggióba és megkérdezte, emlékszik-e még, hogyan mentek itt Newberryékhez — valamikor régesrég. Nem jegyezték fel, mit felelt erre Tom, de annyi kétségtelen, hogy a válasz annyi időt vett igénybe, hogy Rev. Edward tizenöt mérföldön

át négyszemközt beszélhetett Catherine-nel és közben úgy érezte, az egész nem tartott tovább öt percnél. Többek közt azt mondta és a lány egyetértett vele — vagy a lány mondta és ő értett egyet —, hogy a modern táncoknál nagyon fontos, hogy az embernek mindig ugyanaz legyen a partnere és hogy ezt a partnert állandóan megtartsa. És az ilyen természetű megállapítások, ha az ember két figyelő kék szem előtt teszi őket, bíborpiros autófüggöny mögött, igen nagyfontosságúak az életben.

Azután egy kis idő múlva — mindössze talán három vagy négy perc telhetett el, a lelkész becslése szerint — hirtelen megint bent voltak a városban és a Plutoria Avenuen mentek végig és a lelkész nagy megleptésére a kocsis S. Osoph lelkészlaka előtt állt meg és Catherine így szólt:

— Hát nagyon-nagyon szépen köszönöm, Philippa, igazán isteni volt.

Amiből látható, hogy a délutánnak mégis vallási jellege is volt.

— Micsoda? — kérdezte a lelkésztől húga, amint továbbmentek. — Igazán nem tudtad, hogy Catherine Dumfarthing?

Amikor Rev. Fareforth Furlong ismét ott-hon ült lelkészlakában, egy óra hosszát mély gondolatokba merült támlásszékében. De ezúttal nem a gyülekezet valami mindennapi problémája foglalkoztatta. Megkísérelt valami módot kieszelni, amelynek segítségével nővérét, Julianát sikerülne arra a nagy bűnre rávennie, hogy meglátogassa a presbiteriánus lelkész leányát.

A dolgot mindenesetre úgy kell beállítania, mintha önmegtágadásról vagy a test sanyargatásáról volna szó. Különben — ezzel tisztában volt — sosem tudja Julianát rávenni. De meglátogatni Miss Catherine Dumfarthingot, a lelkész szemében oly gyönyörű és élvezetes vállalkozásnak tűnt, hogy nem-igen tudta, hogyan tüntesse fel önsanyargatásnak. Ilymód, amikor Juliana végül hazaérkezett, a lelkésznek nem jutott jobb eszébe, mint az, hogy az ügyet Philippa házasságával hozza kapcsolatba; minthogy Philippa Miss Dumfarthing atyja jobbkezének unokaöccséhez ment férjhez.

— Juliana, — mondta — nem gondolod, hogy illenék, már csak Philippa és Tom miatt is... nem gondolod, hogy meg kellene egyszer látogatnod Miss Dumfarthingot?

Juliana fivére felé fordult, miközben elrakta fejkötőjét és fekete kesztyűjét.

— Éppen ma délután voltam ott, — mondta.

Olyan közel járt az elpiruláshoz, mint még soha életében.

— De hiszen nem volt otthon, — vetette ellen a lelkész.

— Nem. De dr. Dumfarthing odahaza volt. Ott maradtam és mialatt a leányra vártam, elbeszélgettem egy kicsit a lelkész úrral.

Rev. Furlong egy füttyentést hallatott vagy legalább is úgy fújta maga elé a levegőt, hogy az a füttyentés episzkopális jelképének volt tekinthető.

— Nem találod, hogy nagyon komor ember? — kérdezte.

— Komor? — felelte nővére. — Egy ember, aki nagy dolgokra van hivatva, természetesen komor.

— Nem egészen így értettem, — szólt a lelkész. — Hanem hogy egy kicsit, hogy is mondjam, kemény. Sőt keserű.

— Edward! — kiáltotta Juliana —, hogy beszélhetsz így! Hogy dr. Dumfarthing kemény? Hogy dr. Dumfarthing keserű? Hiszen ő a megtettesült szelídség és nyájasság. Nem hinném, hogy ismerek még valakit, aki-ben annyi együttérzés és részvét volna a szenvedők iránt.

Juliana elpirult. Nyilvánvaló lett, hogy olyan tulajdonságokat lát a nagytiszteletű Uttermust Dumfarthingban, amelyeket rajta kívül még senki sem vett észre.

Rev. Edward elszégyelte magát.

— Nem a jellemére gondoltam; inkább a tanaira. Meg kellene hallgatnod egyszer, amikor prédikál.

Juliana még mélyebben elpirult.

— Vasárnap este meghallgattam, — mondta.

A lelkész hallgatott, de nővérét mintha valami kényszerítette volna, hogy beszéljen.

— És nem is értem, Edward, hogyan gondolhatják róla, hogy kemény, sőt fanatikus ember. Épp most együtt jöttünk idáig, és útközben arról beszélt, hogy mennyi a bűn a világban és milyen kevés, milyen szörnyen kevés ember fog megmenekülni és mennyi méltatlannak kell égnie; olyan szépen beszélt. Úgy fáj neki, Edward, úgy fáj neki. Igazán szenved miattuk.

Ezután Juliana, félig haragosan, elhagyta a szobát, bátyja pedig hátradőlt karosszékében és kegyes mosoly játszadozott ajka körül. Mert azt is megkérdezte volt magában, vajjon van-e valami halvány reménység arra nézve, hogy nővérét rábírja, hívják meg egyszer Dumfarthingékat teára (úgy hat órára; vacsoráról persze szó sem lehet) és most már tudta, hogy az ügyet elintézettnek lehet tekinteni.

Miközben ezek az események lezajlottak vagy készültek lezajlani, S. Asaph egyház-községében a lelkészen kívül mások is akadtak, akikből a válságos helyzet őszinte aggodalmat váltott ki. Mindazok, akik a vállalkozásban részt vettek, a bizalmi férfiak és a jelzáloghitelezők és a mögöttük álló kötvénytulajdonosok erősen aggódtak. Mert egyesek közülük a vasárnapi iskolát finanszírozták, amelynek a bevétele negyven százalékkal csökkent, mások az új orgonát, amely még nem volt kifizetve, ismét mások még erősebben résztvettek a dologban, az övék volt a telek, és úgy érezték, vállukon nyugszik az értékes földnek minden súlya.

— Nem tetszik nekem a dolog, — mondta Mr. Lucullus Fyshe Mr. Newberrynak, mindketten előkelő egyházközségi tagok lévén. — Egyáltalán nem tetszik nekem a dolgok mai állása. Furlongtól átvettem annakidején egy egész sereg gyülekezetházi kötvényt. Akkoriban ez jó papírnak látszott. A kamatokról azt hittem, hogy teljesen biztosak. Most pedig a múlt negyedévi kamat már egy egész hónapja esedékes. Nyugtalan vagyok.

— Nekem sem tetszik a dolog, — mondta Mr. Newberry fejét csóválva. — És sajnálom Fareforth Furlongot. Remek fiú, Fyshe, kitűnő fiú. Vasárnapról-vasárnapra azon tűnődöm, hogyan lehetne kihúzni a csávából. Talán

új építkezéssel vagy valami átalakítással lehetne segíteni a dolgon. Felajánlottam, hogy a templom homlokzatát egészen egyedül persze, minden segítség nélkül, felrobbantom dinamittal, aláaknázom és Furlongnak építék egy normann kapubejáratot; vagy ezt kellene tenni, vagy a templom hátsó felét felrobbantani, ahol a kórus van; teljesen rábízom, hogy melyiket választja. Ezen gondolkoztam múlt vasárnap a karének alatt és elképzelttem, mi mindent lehetne csinálni néhány font dinamittal.

— Az biztos, — mondta Mr. Fyshe. — De a helyzet az, Newberry, hogy én gyakran azon tűnődöm, vajjon Furlong a megfelelő ember-e ezen a helyen?

— Hát hogyne volna, — tiltakozott Newberry.

— Személy szerint elragadó ember, — folytatta Fyshe —, de vajjon a megfelelő személy-e egy egyházközség vezetésére? Mindenekelőtt nem üzletember.

— Az nem, — szólt Newberry vonakodva — ezt el kell ismernem.

— Na látja. Másodszor pedig vallási szempontból gyakran az az érzése az embernek, mintha nem volna eléggé szilárd, eléggé biztos a dologban. Nagyon is alkalmazkodó természetű. Az emberek azt vetik a szemére, hogy köpenyegforgató. Pedig ennek nem szabad lennie, Newberry.

Erre Mr. Newberry gondterhesen ment haza és bizalmas levelet írt Fareforth Furlongnak, mellékelte hozzá egy csekket, amelynek segítségével kifizetheti a kamatokat Mr. Fyshenek és megtette mindazokat az ajánlatokat, amelyekre lelkiismerete nógatta: névszerint, hogy ad neki dinamitot és mindent, ami szükséges ahhoz, hogy aláaknázzák a templomot és a levegőbe röptessék és amit még szíve kívánhat.

Amikor a lelkész megkapta a levelet és elolvasta és látta a számot a csekken, a hálának olyan érzése fogta el, amilyent már hónapok óta nem tapasztalt és esetleg el is mondott magában Mr. Newberry lelki üdvösségéért egy olyan imádságot, amely nem foglaltatik a Jakab király által kiadott Common Prayer Bookban.

A jókedvre annál több oka volt, mert ugyanaznap estére hívták meg Dumfarthingékat, apát és leányát, teára. És csakugyan, néhány perccel hat óra előtt látni lehetett, amint a presbiteriánus lelkészslakból az episzkopális lelkészslakba vezető úton közelednek.

Útközben a lelkész megragadta az alkalmat, hogy megrójjá leányát kalapjának világias jellegéért; egy New Yorkból való apróság volt, amelyet a hölgy a vasárnapi iskolában begyűjtött pénzből felvett kis kölcsön segítségével vásárolt meg. Majd később néhány komoly szót szolt a napernyőre vonatkozólag, amelyet

lánya hordott; és még később arról a különös módról, ahogy haját elrendezte és amelyet az Ó-Testamentum a leghatározottabban megtilt. Mindebből Catherine azt a megnyugtató tudatot merítette, hogy ma nagyon csinos lehet és örömtől sugározva érkezett meg a lelkészlakba.

A tea természetesen csak jobb híján való étkezésnek bizonyult. Mindjárt az elején kínos hangulat keletkezett az asztali ima miatt és ezt nem volt könnyű áthidalni. És amikor Rev. Dumfarthing erőteljesen tiltakozott az ellen, hogy teát igyék, amely ártalmas ital tönkreteszi a szervezetet, kiderült, hogy az episzkopális lelkész oly kevésbé ismeri a presbiteriánus egyház szervezetét, hogy elmulasztott viszkít kínálni helyette.

Mindazonáltal ennek az együttlétnek is voltak fénypontjai. A fiatal lelkésznek még az is sikerült, hogy titokban és négy szemközt megkérdezze Catherinet, vajjon teniszeznek-e és a lány szája elé tartott kézzel azt suttoghatta: — Nem szabad — és fintort vághatott apja felé, aki Julianával éppen egy hittudományi kérdésbe mélyedt. Sőt, mielőtt a társalgás ismét általánossá vált, Furlongnak sikerült gyorsan megállapodnia Catherine-nel, hogy másnap eljön Newberryék tenispályájára és megtanul teniszezni, tekintet nélkül arra, hogy szabad-e vagy sem.

Ilymódon a teát bizonyos fokig mégis sikerültnek lehet mondani. Feljegyzésre érdemes, hogy Juliana a rákövetkező napokat azzal töltötte, hogy elolvasta Kálvin Institúcióit (erre a célra kérte kölcsön) és Dumfaring művét a kárhozatról (ezt viszont ajándékba kapta) és azonkívül imádkozott fivéréért (ami reménytelen vállalkozás volt). Ezenközben a lelkész fehér flanellnadrágban, Catherine pedig fehér vászon szoknyában és blúzban röpködött ide-oda Newberryék pályáján és labdájuk mintha szívtől szívig röppent volna.

— Edward, — mondta a lelkésznek atyja, legközelebbi negyedévi megbeszélésük alkalmával — nem szabad eltitkolnom előled, hogy a helyzet igen komoly. Elszámolásodban mindenütt visszaesés mutatkozik. A kamatokkal mindenütt hátrálékban vagy; folyószámlád erősen meg van terhelve. Ebben az esetben, amint nagyon jól tudod, a katasztrófa elkerülhetetlen. A kötelezvények és adóslevelek tulajdonosai érvényesíteni akarják majd jogaikat és ebben senki a világon nem akadályozhatja meg őket. Bármily kevésbé is ismered az üz-

leti életet, annyit te is tudsz, hogy nincs az a hatalom, amely befolyásolhatna vagy kényszeríthetne egy első helyre betáblázott követelést.

— Persze, persze, — mondta Rev. Edward igen szomorúan.

— Nem gondolod, hogy a hiba részben benned van? Nem lehet, hogy mint hitszónok elmulasztasz egyet-mást, például az alapvető dolgokról nem beszélsz olyan behatóan, mint mások? Egyáltalán nem érinted a nagy életbevágó kérdéseket, mint amilyen a teremtés, a halál és ha szabad azt mondani, a halál után való élet.

Ennek az lett az eredménye, hogy Rev. Edward egy sorozat különprédikációt mondott a teremtésről, amelyet gondosan és buzgón tanulmányozott a Plutoria egyetem könyvtárában. Elmondta, hogy a teremtés egymillió, de esetleg százmillió évnyi kemény munkát követelt és hogy bár egyelőre még semmi sem bizonyos, mégis legjobban tesszük, ha elfogadjuk Sir Charles Lyallnek, a nagy geológusnak megállapításait. A Genesis könyvében, amikor egy napról beszélnek, azon nem egy napot értenek, hanem valami egészen mást, mint csak egy napot. És a „világosság“ nem jelent határozottan világosságot, hanem esetleg valami foszforeszkálást, és a „sötétség“ szót sem abban az értelemben kell itt felfogni, mintha sötétséget jelentene, hanem egyszerűen a vilá-

gosság hiányát. Amikor befejezte, az egész gyülekezet úgy találta, hogy a prédikáció üres szócsavarás volt. Sértette intelligenciájukat. Dr. Dumfarthing viszont egy hét múlva ugyanerről a tárgyról beszélt és hét bibliai idézet segítségével porrázúzta a fiatalabb lelkeszt.

E hitvita nevezetes eredménye az lett, hogy Juliana Furlong ettől kezdve nem volt hajlandó betenni a lábát fivére templomába és reggeli ájtatosságát a S. Osoph templomban végezte.

— Attól félek, hogy az a prédikáció balfogás volt, — mondta Mr. Furlong senior — talán mégis jobb lesz, ha nem sokat időzöl ezeknél a tárgyaknál. Máshol kell segítséget találnunk. Közöttünk szólva, Edward, egyik-másik egyházközségi tanácstag már igyekszik is módot találni, hogy kimentsen bennünket ebből a dilemmából.

Így állt a dolog a két vetélytemplommal, amikor az ősz lassankint téllé halványodott: a Plutoria Avenue szilfái megremegtek és levelük földre hullt, a sofőrök először elkékültek, azután, amikor beállt a hóesés, hirtelen libériás urasági kocsisokká váltak, nagy bundával és pofaszakállal, mint az orosz testőröknek, de amikor olvadt, megint kékorru sofőrökké vedlettek. Ezidőtájt Rev. Fareforth Furlong gyülekezete hónapról-hónapra kisebb

lett, Rev. Uttermust Dumfarthingé pedig olyan nagy, hogy a templom a kórus legutolsó csücskéig is zsúfolásig megtelt. A hívők csak álltak és fáztak, mert a lelkész hallani sem akart a költséges gőzfűtés használatáról.

Ezidőtájt más nevezetes dolgok is történtek, így például az, hogy Juliana Furlong dr. Dumfarthing személyes vezetése mellett elolvasta „A skóciai egyházi szakadások fejlődésének történetét“ tíz kötetben; Catherine Dumfarthing ezzel szemben arany és zöld téli kosztümöt csináltatott orosz prémmel, turbánnal és cserkesztollal, ami nagy pusztítást vitt végbe a fiatal urak szívében, amint Catherine délutánonként végigment a Plutoria Avenuen. Csodálatos véletlen folytán jóformán sosem ment végig a hófedte Avenuen a nélkül, hogy ne találkozott volna Rev. Edwarddal; ez a tény kettejükből naponta újabb és újabb csodálkozó felkiáltást váltott ki; más csodálatos véletlen folytán mindkettőjüknek, bár ellenkező irányból jöttek, mégis ugyanaz volt mindig az úticéljuk, amely felé lassú léptekkel és a szembejövőket észre sem véve törekedtek, úgyhogy még az Avenue gyermekkara is sejtette ösztönösen, hová igyekeznek.

Egyébként McTeague roskatag alakja is megjelent újra az utcán. Botjára támaszkodott egész súlyával és szelíd jóindulattal üdvözölt mindenkit, akivel találkozott, mintha mentege-

tődzni akarna szélütéséért, úgyhogy mindenki azon a véleményen volt, hogy McTeague szellemi roncs.

De nem ezek voltak mégsem a legnevezetesebb események; mert amikor a tél lassankint a koratavasznak adott helyet, arról kezdtek beszélni, hogy nagyjelentőségű dolgok bekövetkezése várható. Arról suttogtak, hogy St. Asaph egyházközségi tanácsa összedugta a fejét. Ez igazán szenzációs újság. Mert amikor Mr. Lucullus Fyshe utoljára dugta össze a fejét Mr. Newberry megfelelő testrészével, abból négy szikvízgyár egyesülése derült ki, ami ipari békét hozott egy akkora területnek, mint Texas, amennyiben a szikvíz ára üvegenként három centtel emelkedett. És amikor Mr. Furlong senior feje utoljára időzött Mr. Rasselyer-Brown és Mr. Skinyer feje közvetlen közelében, akkor megmentették az országot a szénhiány veszedelmétől, amennyiben a diószén árát egyszerűen felemelték tonnánként hét dollár ötvannel és ilymód gondoskodtak arról, hogy ismét bőven legyen a piacon.

Amikor tehát híre ment annak, hogy St. Asaph egyházközségi tanácsa és jelzőloghitelezői összedugták nagykomolyságú fejüket, mindenki azt várta, hogy fontos fordulat következik.

Sosem került nyilvánosságra, melyikük agyában született meg az a nagyszabású gon-

dolat, amely hivatva volt arra, hogy rövid időn belül minden nehézséget elhárítson az útból. Nagyon könnyen lehet, hogy Mr. Lucullus Fyshe agyából pattant ki. Ez az agy, amely az ipari belvillongásoktól marcangolt fémáru-piacot békéhez segítette azáltal, hogy tíz versengő céget egyesített és megmentette ötszáz alkalmazott életét azzal, hogy fizetésüket egyszerűen leszállította 14 százalékkal — ez az agy erre is képes volt.

Mindenesetre Mr. Fyshe mondta ki először világosan a gondolatot.

— Ez az egyetlen megoldás, Furlong, — mondta a Mauzoleum Klub ebédlőasztalánál. — Más megoldás nincs. A két templom nem versenyezhet továbbra is egymással. Ugyanaz a helyzet, mint annakidején a két pálinkafőzővel: a kereslet nagyobb, mint a kínálat. A két nagy vállalat közül az egyiknek tönkre kell mennie, de az is lehet, hogy mind a kettő rámegy. Most a St. Osophnak megy jól, de mint üzletemberek ők is tisztában vannak azzal, hogy holnap mi kerülhetünk felül. Mi kereskedői megoldást ajánlunk. Azt ajánljuk, hogy fuzionáljunk.

— Én is gondoltam már erre, — mondta Mr. Furlong senior. — Reméljük, hogy lehetséges.

— Lehetséges? — kiáltott Mr. Fyshe. — Nézzen körül a világban és mit lát lépten-

nyomon? Fúziót. Itt van például a Standard Oil.

— Na, de hát mégsem lehet a Standard Oil Társaságot egy templommal összehasonlítani, — mondta Mr. Furlong szelíden mosolyogva.

— Hát persze, hogy nem, — felelte Mr. Fyshe és ő is mosolygott. Sőt csaknem nevetett. Komikus ötlet. Egy olyan nagy és fontos vállalatot, mint a Standard Oil, egy templommal összehasonlítani.

— De kisebb mértékben — folytatta Mr. Fyshe —, mégiscsak ugyanaz. Ami a nehézségeket illeti, nem kell rámutatnom azokra a sokkal nagyobb nehézségekre, amelyeket a pálinka-fúzió esetében kellett áthidalnunk. Emlékszik még, hogy egy csomó ember elvből ellenezte. Ezekkel természetesen nehéz volt üzletet csinálni. De két templom fúziója, az egészen más. Elgondolásunk teljesen korszerű és mindenki be fogja látni, hogy véghezviteléhez csak a következő a szükséges: az ismert üzleti elvek alkalmazása, harmonikus együttműködés, a kínálat megfelelő... csökkentése és általános takarékoság.

— Nagyon helyes, — mondta Mr. Furlong — ha ön megpróbálja, mi önnel tartunk.

— Jó. Hát akkor kérjük meg talán Skinnyert (Skinyer & Beatemtől), hogy intézze el az ügy formai részét. Tudja, hogy Skinnyer nemcsak mélyen vallásos ember, hanem ő működött

közre a Konzervdoboz Egyesület Rt., az Egyesült Fémárugyár Rt. és az Általános Bőrnúzó Kft. létrehozásánál is. Neki gyerekjáték lesz az egész.

Egy-két nap múlva Mr. Skinyer már hozzá is látott munkájához.

— Mindenekelőtt pontosan kell ismernem a két egyházközség szervezetét, — mondta.

Ebből a célból azonnal érintkezésbe lépett St. Asaph lelkészével.

— Szeretnék, Mr. Furlong, — mondta az ügyvéd — egy-két kérdést intézni önhöz egyházközségének alkotmányára és törvényes formájára vonatkozólag. Mi ez az egyházközség? Jogi személy?

— Azt hiszem, — felelte a lelkész tünődve —, hogy leghelyesebben akkor járunk el, ha azt mondjuk, hogy oszthatatlan szellemi egység.

— Hogyne, hogyne — felelte Mr. Skinyer —, de most nem arról beszélek, hogy vallásos értelemben mit jelent. Azt szeretném tudni, hogy igazán micsoda.

— Ezt nem értem.

— Világosan fogom kifejezni magam. Honnan van felhatalmazása?

— Felülről, — felelte a lelkész áhítatosan.

— Hogyne, kétségkívül. De most az igazi felhatalmazásról beszélek.

— Szent Péter adta... — kezdte a lelkész, de az ügyvéd közbevágott.

— Tudom, tudom, természetesen. De most azt szeretném tudni, honnan erednek a templom jogai, mint például a tulajdonjoga, vagy a joga ahhoz, hogy adósságokat hajtson be, mások tulajdonát zár alá vétesse, jelzalogait esedékeseknek nyilvánítsa és beperelje azokat, akik nem fizetik meg adósságaikat. Ön azt akarja mondani, ezek a jogai az égből erednek. Az kétségtelen, vallásos embernek eszeágában sincs tagadni. De nekünk jogászoknak az ügyet szűkebb és kevésbé magasabb szempontból kell tekintenünk. A kormánytól van felhatalmazása vagy valamilyen magasabb hatalomtól?

— Ó remélem, hogy egy magasabb hatalomtól, — felelte a lelkész bensőségesen. Erre Mr. Skinyer magárahagyta, átlátván, hogy a lelkész képtelen feleletet adni a kereskedelmi törvénykönyv kérdéseire.

Rev. dr. Dumfarthing viszont azonnal kielégítette tudásvágyát.

— St. Osoph temploma, — mondta ez a lelkész — tröszt, és mint ilyennek, az állam

törvényei értelmében joga van tulajdonra, perelhető és zálogosítható. Meglehetősen pontosan tudok minderről, mert amikor ide meghívtak, beszereztem minden szükséges tájékoztatást, mielőtt elhatároztam volna magam.

— A dolog egészen egyszerű, — számolt be nemsokára Mr. Skinyer Mr. Fyshenek. — Az egyik templom tröszt, a másik pedig úgy látszik törvényes testület. Mindegyik teljes joggal rendelkezik tulajdona fölött, feltéve, hogy nem sérti meg tanainak tisztaságát.

— Az mit jelent? — kérdezte Mr. Fyshe.

— Tanukat tisztán kell megőrizniük. Ellenkező esetben, ha néhány tanácsstag tiszta marad és a többiek nem, akkor ezek néhányan maguknak igényelhetik az egészet. Skóciában úgy tudom, ez mindennapi eset, azért is oly tiszta ott a tan.

— És mit nevez tiszta tannak? — kérdezte Mr. Fyshe.

— Ha a tanácsosok nem tudnak maguk közt megegyezni erre vonatkozólag, akkor a törvényszék dönt; de általában azt a tant tekintik tisztának, amelyet valamennyi tanácsstag annak tekint. Végeredményben tehát a fúzióhoz nincs

másra szükségünk, mint a tanácstagok hozzájárulására.

A tervbevett fuzionálás előkészületei az ismert kereskedelmi szokások szerint folytak le. Az első lépés St. Asaph „közeledése“ St. Osophhoz. Mindenekelőtt Mr. Lucullus Fyshe meghívta Mr. Ashmodai Bouldert, hogy ebédeljenek együtt a Mauzoleum Klubban; az ebéd költségei, amint már szokásos ilyenkor, a templom „Előre nem látható kiadások“ számláját terhelte. Természetesen ezen összejövetel alkalmából egy szót sem beszéltek sem a templomokról, sem pénzügyeikről, sem semmi velük összefüggő dologról. Ez súlyos üzleti balfogás lett volna. Néhány nappal később az Overend-fivérek ebédeltek Mr. Furlong seniorral; ezt az ebédet St. Asaph költség számlájára könyvelték. Mire Mr. Skinyer és cégtársa, Mr. Beatem St. Osoph nyereség- és veszteség számlájára kiment a lóversenyre, Philippa Overendet és Catherine Dumfarthingot pedig St. Osoph előre nem látható kiadásainak terhére meghívták operába és utána vacsorára.

Mindennek az volt a célja, hogy, amint mondani szokás, „elősegítsék“ a fúziót és tökéle-

tesen megegyeztek azokkal a lépésekkel, amelyek az Egyesült Pálinkafőzde és a Konzervdoboz Egyesület létrejöttét megelőzték. És ez jó jel.

— Gondolja, hogy belemennek? — kérdezte gondterhesen Mr. Newberry Mr. Furlongot. — Tulajdonképpen miért mennének bele?

— Mert miért ne? — felelte Mr. Furlong. — Hiszen tulajdonképpen csak egy aktívájuk van, dr. Dumfarthing. Mi pedig azt indítványozzuk, hogy megvesszük dr. Dumfarthingot, olymód, hogy az ő templomukból és a mienkből egy közös egészet csinálunk.

— No, és mit szól mindehhez dr. Dumfarthing?

— Mindenesetre ebben magam sem vagyok egész biztos, — válaszolta Mr. Furlong; — még komoly gondokat okozhat. Eddig még egyetlen szóval sem nyilatkozott és a bizalmasai sem árulnak el semmit. No, de hamarosan mindent megtudunk. Skinnyer azt kéri, hogy a jövő héten valamelyik este ülünk össze és beszéljük meg a szerződés lényegesebb pontjait.

— Szóval a pénzügyi részt már kidolgozta?

— Azt hiszem igen, — válaszolta Mr. Fur-

long. — Azt mondja, hogy a fúzió lenne az egyesülés legeszményibb formája, és bizonyára osztatlan tetszést fog aratni. Nagy előnye, hogy az összes lelki problémákat mellőzi, és amint Skinyer mondja, kétségtelenül az utolsó lehetőség, amelyet nem szabad elszalasztani. Szóval a két egyház egyesülésének jogi akadályai nem lenne. Amellett pedig egyszer és mindenkorra üzleti alapra helyezné a két felekezet viszonyát.

— Na és a hittételek? — kérdezte Mr. Newberry.

— Skinyer majd megfogalmazza, — válaszolta Mr. Fishe.

Körülbelül egy héttel e beszélgetés után St. Asaph és St. Osoph vezető emberei baráti eszmecserére gyülekeztek a Mauzoleum Klub tanácstermének kerekasztalánál. Tarka összevisszaságban ültek (pontosan a nemrégiben megalapított Konzervdoboz-Társaság mintájára) és azokat a vastag sötét szivarokat szívták, melyeket a klub kizárólag alakuló közgyűlések számára tartott raktáron, darabját 50 centért, közvetlenül az alapítási költség-számla terhére. Áhítatos békesség trónolt a

teremben, amint az már lenni szokott olyan emberek között, kik valamely nehéz, elismerésreméltó feladatot sikerrel oldottak meg.

— Nos, — szól Mr. Skinyer, ki egy halom akta felett elnökölt — azt hiszem, úgy tekinthetjük, hogy egyesülésünk pénzügyi alapjaiban végérvényesen megállapodtunk.

A tetszés moraja hullámozott végig a gyülekezeten.

— A feltételeket lerögzítettük ebben az emlékiratban, melyet önök már aláírtak. Még egy — nem is különösen lényeges — pontot kell megfontolnunk. Az új társaság tanaira, vallási hittételeire gondolok.

— Muszáj erről tárgyalni? — kérdezte Mr. Boulder.

— Nem okvetlenül szükséges, — szól Mr. Skinyer. — A két egyház tagjai között azonban bizonyos pontokra nézve, ha nem is éppen egyenetlenség, de mégis barátságos nézeteltérés tapasztalható. Olyanokat említettek ezzel kapcsolatban, mint pl. (itt beleböngészett aktáiba) a teremtés elmélete, az üdvözülés stb. Az egyes pontokra pillanatnyilag nem emlékszem, de az emlékiratban mind megtalálható. Ezek, mondhatnák önök, csak másodrendű fontosságúak, összehasonlítva azokkal a bonyolult pénzügyi kérdésekkel, melyeket már oly kielégítő módon megoldottunk. Ennek ellenére mégis helyeselném, ha mindnyájuk

beleegyezésével egy-két emlékiratot vázolnánk fel, melyet később beleolvaszthatnánk szerződésünkbe.

Osztatlan tetszés kísérte szavait.

— Helyes, — szolt Mr. Skinyer, és hátradölt karosszékében. — Tehát először is a teremtés, (itt körülnézett, mint aki figyelmet kér): azt akarják az urak, hogy ezt személyes megállapodásra bizzuk, vagy kötelező formulát óhajtának?

— Nézetem szerint az a helyes, — mondta George Overend — ha véglegesen megszüntetünk minden kételyt a teremtés elmélete körül.

— Jól van, — felelte Mr. Skinyer. — Így fogom tehát megfogalmazni: augusztus 1-én és azután, mondjuk, a teremtés kérdését így és így kell felfogni, t. i. aszerint, ahogy azt a rendes és elsőbbségi kötvények tulajdonosai kívánják. Beleegyeznek?

— Elfogadjuk — kiáltották többen is.

— Elfogadják, — ismételte Mr. Skinyer. — Térjünk tehát át a második pontra (itt irataiba pillantott), az örök kárhozatra. A következő memorandumot készítettem: Ha és amennyiben mondjuk augusztus 1-én vagy azután bármilyen kétely merülne fel az örök kárhozatra vonatkozólag, teljes és végérvényes kiküszöbölésére az összes rendes és elsőbbségi kötvények tulajdonosainak együttes szavazata lesz mérvadó. Helyes?

— Egy pillanat, — szólt Mr. Fyshe. — Nem tisztességtelen előny ez a záloglevelek tulajdonosaival szemben? Elvégre, mint a vagyon voltaképpeni birtokosai, ők vannak itt leginkább érdekelve. Az ön záradékát helyesbíténém és körülbelül — nem fogalmazom meg olyan pontosan, csak az értelmét adom — így szövegezném: Az örök kárhozatot a jelzáloghitelezőknek és a záloglevéltulajdonosoknak tartjuk fenn.

E szavakra viharosan kitört a helyeslés és az ellenkezés. Mindenki egyszerre kiabált. Egyesek azon a véleményen voltak, hogy a társaság részvényesei, különösen az elsőbbségi kötvények tulajdonosai, éppen annyira jogosultak az örök kárhozatra, mint a záloglevéltulajdonosok. Mr. Skinyer, ki eddig szorgalmasan jegyzett, ekkor fölemelte kezét és csendet intett.

— Uraim, — szólt — ne kössünk kompromisszumot? Maradjunk az eredeti záradéknál, de tegyük még hozzá ezeket a szavakat: Ne számíthasson azonban jogerősnek az örök kárhozot olyan formája, mely nem nyeri el a záloglevéltulajdonosok háromötödének tetszését.

— Elfogadjuk, elfogadjuk! — kiáltották mindnyájan.

— Fűzzünk hozzá azt hiszem még egy olyan záradékot is — mondta Mr. Skinyer —,

hogy a hittan, a hit vagy a vallás elveinek bármely további pontját az évente tartandó közgyűlésen tetszés szerint meg lehet változtatni, ki lehet javítani, át lehet alakítani és teljesen el lehet törölni.

— Elfogadjuk, elfogadjuk — hangzott ismét kórusban, a kiküldöttek felkeltek az asztaltól, kezet ráztak és új szivarokra gyújtottak, miközben elhagyták a klubot és kiléptek a friss éjszakai levegőre. — Az egyetlen, amit nem értek, — mondta Mr. Newberry dr. Boomernek, amint karöltve távoztak a klubból (hiszen most éppen annyi joggal mehettek karöltve, mint két egyesült pálinkafőző igazgató) — az egyetlen, amit nem értek, az, hogy miért egyeznék bele a fúzióba dr. Dumfarthing tiszteletes úr?

— Hát tényleg nem tudja? — kérdezte dr. Boomer.

— Nem.

— Semmit sem hallott?

— Egy szót sem — válaszolta Mr. Newberry.

— Ah, — szólt az elnök — látom, hogy embereink nem fecsegték, bizonyára a körülményekre való tekintettel. Az igazság az, hogy dr. Dumfarthing tiszteletes úr elhagy minket.

— Elhagyja St. Osoph-ot! — kiáltott fel megdöbbenve Mr. Newberry.

— Legnagyobb sajnálatunkra. Meghívást kapott, sokat ígérő munkaterületet, amint

mondja, ragyogó lehetőségek kínálkoznak. Huszonötezer-egyszázat kínáltak neki. Itt csak huszonötezre volt. Bár e körülmény olyan férfiú számára, mint amilyen dr. Dumfarthing, természetesen egyáltalán nem esik latba.

— Persze, hogy nem, — mondta Mr. Newberry.

— Amint hallottunk a meghívásról, huszonötezer-háromszázat kínáltunk — ami azonban nem jelenti azt, hogy ez bármit is mondana olyan vágású férfiúnak, mint ő. Dr. Dumfarthing tényleg még mindég várt és tanakodott, — erre huszonhatezret kínáltak. Itt már nem tudtuk követni őket. Ez meghaladta erőinket, bár vigasztal a tudat, hogy olyan férfiúnál, mint dr. Dumfarthing, a pénz egyáltalán nem játszik szerepet.

— És elfogadta?

— Igen, ma. Közölte Mr. Dick Overend-dél, elnökünkkel, hogy 2 óra 30 percig a plébánián marad és kezdeményezésre vár; ha addig nem tárgyalunk vele, nem vár tovább.

— Istenem, — mondta Mr. Newberry mélyen elgondolkodva — amikor tehát bizalmi emberei megjelentek a tárgyaláson...

— Úgy van, — felelte dr. Boomer és mintha mosoly suhant volna végig vonásain. — Dr. Dumfarthing már elküldte igenlő sürgönyét.

— Tehát — szólt Mr. Newberry —, amikor

ma este tanácskoztunk, önök lelkész nélkül álltak?

— Korántsem. Már alkalmaztunk egy utódot.

— Egy utódot?

— Úgy van. Holnap reggel benn lesz az újságban. Az a helyzet, hogy megkértük dr. Teague-et, foglalja el ismét hivatalát.

— Dr. McTeague! — ismételte Mr. Newberry a legnagyobb megdöbbenés hangján. — Hiszen úgy hírlik, hogy szellemileg...

— Óh, egyáltalán nem — vágott közbe dr. Boomer. — Elméje ellenkezőleg világosabbnak és fogékonyabbnak látszik, mint valaha. Dr. Slyder azt állítja, hogy a gutaütésnek gyakran ez a hatása: lecsillapítja az elmét, mintegy megvilágosítja, úgy, hogy olyan kérdések, melyek megoldása azelőtt a legnagyobb nehézségeket okozta, fejtörés nélkül megoldhatók. Dr. McTeague-nek, úgy hiszem, most már semmi fáradságába sem kerül összhangba hozni Szt. Pál dialektikáját Hegel-lel. Azt állítja, hogy amennyire meg tudja ítélni, mindketten egyvéleményen vannak.

— Jó, jó — mondta Mr. Newberry. — És dr. McTeague egyetemi bölcséleti előadásait is folytatni fogja?

— Jobbnak véljük, ha nem — felelte az elnök. — Nézetünk szerint ugyan dr. McTeague lelkiállapota lelkészi munkára különösen al-

kalmas, de félünk, hogy professzori kötelességei túlságosan kifárasztanak. Hogy intelligenciáját teljes mértékben kihasználjuk, az egyetem igazgatási bizottságába akarjuk beválasztani. Agyát ott semilyen megrázkódtatás sem fogja veszélyeztetni. Mint professzor mindig ki volt téve annak a veszélynek, hogy valamelyik hallgatója előadás közben kérdést intéz hozzá. Ez a veszély természetesen a szószéken és az egyetem igazgatási bizottságában nem fenyegeti.

— Természetesen — mondta Mr. Newberry.

Igy jött létre St. Asaph és St. Osoph egyházának híres úniója vagy összeolvadása, melyet megalapítói közül sokan a modern egyháztörténet új korszaka hajnalának tekintenek. Kétségtelen, hogy minden tekintetben óriási siker volt. A vizályok, versengések és dogmatikus viták immár ismeretlenek a Plutoria Avenuen. A hívek most abba a templomba mehetnek, amelyikbe akarnak. Amint a bizalmi férfiak szívesen hangsúlyozzák, ez nem tesz semmi különbséget. A most már közös vállalkozást képező egyházak összebevételeit szétosztják, tekintet nélkül a látogatók számára. Minden félévben nyomtatott kimutatást adnak ki, mely az Egyesült Egyházak Kft. részvényesei között kerül szétosztásra és stílusban és tartalomban alig különböztethető meg a Konzervdoboz Egyesület és az Egyesült

Fémáru Társaság évi vagy félévi jelentéseitől.

— Igazgatóságunk, — hangzik a jelentés — örömmel közli, hogy az iparban tapasztalható pangás ellenére a Társaság nyersbevételei növekedtek, úgyhogy jogosnak látszik egy külön jótékonyági osztalék kifizetése, mely egyenlő arányban illeti meg az összes rendes és elsőbbségi részvények tulajdonosait. Azt is szívesen fogják tudomásul venni, hogy az igazgatóság egyhangúlag ajándékot szavazott meg dr. Dumfarthing tiszteletes úrnak, küszöbön álló házasságkötése alkalmából. Komoly vita tárgyát képezte, vajjon ez az ajándék, amint először javasolták, készpénz formájában történjék-e, vagy — ez későbbi javaslat volt — emlékirat formájában. Végre is ez utóbbit fogadták el, mert jobban illik az alkalomhoz. Az emlékirat már készül is: dr. Dumfarthing tiszteletes úrral ó-angol betűkkel és nyelven közli, milyen véleménnyel vannak róla volt hívei.

„A küszöbön álló házasság“ természetesen dr. Dumfarthing és Juliana Furlong eljegyzésére vonatkozott. Senki sem tud arról, hogy kimondott házassági ajánlatot tett volna neki. Mondják azonban, hogy mielőtt hivatalát letette, igen komoly szavakkal felhívta figyelmét arra a körülményre, hogy most, midőn leánya elhagyja, határozottan utána kell nézzen vala-

kinek. Emlékeztette Juliannát ezenkívül arra is, hogy már kilépett abból a korból, mikor még válogatós és finnyás lehet az ember, és hogy lelki üdvössége legalább is nagyon kérdéses. Egy szó mint száz, e felsorolások, legalább is a skót törvények szerint, mind egyenrangúnak tekinthetők egy házassági ajánlattal.

Catherine Dumfarthing nem kísérte el atyját új plébániájára. Azt a néhány hetet, melyre a málhák becsomagolására szüksége volt, Philippa Overend vendégeként töltötte. Utána még két vagy három hétig maradt, hogy újra kicsomagoljon. Ezt egy megbeszélés tette szükségessé, melyet Fareforth Furlong tiszteletes úrral folytatott az Overend-kert egyik árnyékos sarkában. Majd, megfelelő eljegyzési idő múlva, Catherine és Edward házasságot kötöttek: a szertartást dr. McTeague tiszteletes úr végezte, s szemei filozófikus könnyekkel teltek meg, mikor áldását adta rájuk.

St. Asaph és St. Osoph egyháza így békés egységben áll egymás mellett. Vasárnap reggel harangjaik üdvözlik egymást és lágyan egybekondulnak, és oly nagy a harmónia a két egyház között, hogy még St. Asaph szilfáinak püspöki hollói és St. Osoph fenyőinek presbiteriánus varjai is helyet cserélnek minden vasárnap.

*HARC A TISZTAKEZŐ
VÁROSI KÖZIGAZGATÁSÉRT*

Országos Széchényi Könyvtár

— Városi közigazgatásunk, — szólt Mr. Newberry, miközben hátradőlt a Mauzoleum Klub egyik karosszékében és új szivarra gyújtott — korhadt, a legnagyobb mértékben korhadt.

— Teljesen korhadt, — visszhangozta Mr. Dick Overend és csengetett a második viszkiszózáért.

— Rothadt — szólt Mr. Newberry, két szivarfelhő között.

— Csupa megvesztegetés — vélekedett Mr. Overend, és pipáját a kandallóhoz ütögette.

— A polgármester csirkefogó, — elmélkedett Mr. Overend — a pénztárosról nem is beszélve. Lepénzelhető gazfickó.

— Igen, — helyeselt Mr. Newberry, előre hajolt és óvatosan végigkémlelve a klubfolyosón, kezét szája elé téve suttogta: — a polgármester a legnagyobb lóköttő az egész bandában. Igazán itt az ideje — és hangját most még halkabbra fogta —, hogy végre nyíltan és becsületesen kimondjuk.

— Zsarnokság — bölintott Mr. Overend.

— Rosszabb, mint Oroszországban! —
felelte Mr. Newberry.

A klub egyik békés sarkában üldögéltek. Vasárnap este volt, tehát az amerikai politika romlottságáról kezdtek beszélgetni. Hangjuk távolról sem volt szenvedélyes, vagy harcias, inkább bizonyos bölcös szomorúsággal telített, mely úrrá lesz idősebb férfiakon, ha előkelő klubjuk kényelmes bőrkarosszékében ülve kellemes szivarfüst mellett korunk hanyatlásáról elmélkednek. A kormány romlottsága nem gerjesztette őket haragra; csupán szomorúságot okozott nekik.

Jól emlékeztek még mindketten, milyen más világ járta, amikor fiatalok voltak és éppen kiléptek az életbe. Abban az időben bizony még tiszta hazaszeretetből került az ember a kongresszusba. Megvesztegetés, becstelenség közelébe sem férkőzhetett a szenátusnak — hangjuk itt szinte elhalt a szent borzalomtól — hja, az akkori szenátus...

Óh, nem — egyikük sem talált érzelmei kifejezésére méltó szavakat.

Csak újra és újra ismételték: „A szená-

tus, a szenátus...“ és egyre rázták a fejüket, miközben kiadós kortyonként fogyasztották a viszkiszódát.

Az állami közigazgatás rothadtságáról a szó, magától értetődően, a Városi Tanács kebelében tapasztalható visszaélésekre terelődött. Mennyire mások ezek a tanácsosok, mint azok, akiket ifjú korukban ismertek! Megkörménykezhetetlen becsületességükről nem is beszélve, ahogy Mr. Newberry megjegyezte, az ember azt hinné, hogy más emberfajtaához tartoztak. Ő maga még jól emlékezett arra, hogy 12 éves korában apja egyszer magával vitte valami vitaestre. Felejthetetlen élmény! Óriások voltak ezek, kérem, egyszerűen óriások! Tulajdonképpen az egész sokkal inkább a régi angol-szászok Witenagemot-jához hasonlított, mint modern üléshez. Élénken emlékszik — mondta — egy férfiúra, kinek nevét már elfelejtette; ez a férfiú felszólalt egy bizonyos kérdésben, pillanatnyilag nem jut eszébe, miről is beszélt, azt sem tudja már, hogy a tárgy mellett vagy ellene emelt-e szót; azt azonban sohasem felejtí el, mennyire lenyűgözte őt az egész. Úgy bevésődött az emlékezetébe, mintha csak a minap történt volna.

De a mai törvényhozó gyűlések — itt Mr. Dick Overend szomorúan bólintott, mintegy megerősítéséül annak, ami most úgysis következik — igen, a mai! — Mr. Newberry el-

mondta, hogy egy héttel ezelőtt alkalma volt egy vasúti tervvel kapcsolatban, melyet meg akart kísérelni — azaz, amelyet szívesen... — egyszóval egy vasúti tervvel kapcsolatban alkalma volt felkeresni a fővárost és amikor ott szemügyre vette a terepet, valósággal szégyenkeznie kellett; igen, valósággal szégyenkeznie kellett.

Mr. Newberry és Mr. Dick Overend ekkor az állami közigazgatás romlottságáról a városi közigazgatás romlottságára tértek át. Mint már az előbb is, tökéletesen egyetértettek abban, hogy a közállapotok rosszabbak, mint Oroszországban. Ki-ki magában azonban leginkább azon bosszankodott, hogy 30—40 évet töltött ebben a förtelmes korrupcióban, a nélkül, hogy észrevette volna, még hozzá üzleteket is kötött. Úgy látszik túlságosan el voltak foglalva.

A valóság az volt, hogy beszélgetésük nem annyira saját gondolataikat fejezte ki, mint inkább az egész város hangulatát tükrözte. Elérkezett a pillanat — úgy látszik, egészen hirtelen —, amikor mindenkinek egyszerre jutott eszébe, hogy az egész városi közigazgatás korhadt. Ez persze erős kifejezés; de mégis ezt használták, és nem mást. Nézze meg az ember ezeket a városi tanácsosokat, mondogatták egymásnak, egytől-egyig rothadtak. Hát még a polgármester — pfuj!

Úgy jött az egész, mint a hullámverés, mely egyszerre ért el mindenkit. Az emberek megdöbbenve eszméltek föl, hogy a város józan polgársága mostanáig eltűrte ezt a lepénzelhető zsványbandát, a húsz városi tanácsost. Nevük — úgy hírlett — szerte az Egyesült Államokban az elvetemült korrupciót jelentette. Annyit emlegették őket, hogy az emberek az újságokat kezdték bújni: ugyan kik is voltaképpen ezek a tanácsosok? Végül is húsz nevet nem olyan könnyű megjegyezni és tényleg mindaddig, míg a felháborodás hulláma el nem érte a várost, senki sem törődött velük.

Az igazság az, hogy a városi tanácsosok vagy tizenöt-húsz éve jóformán mindig ugyanazok voltak. Néhányan az élelmiszerszakmában dolgoztak, egyikük mészáros volt, kettő gyarmatáru-nagykereskedő, mindannyian kékkockás mellényt viseltek vörös nyakkendővel és reggel hétkor már a piacra igyekeztek.

Senki sem gondolt rájuk, legalább is a Plutoria Avenuen nem. Néha megjelent egy-egy kép az újságban, az emberek egy pillanatig elnézték, kit is ábrázol; mikor azonban alaposabban szemügyre vették, és elolvasták ami alá volt írva, csupán ennyit mondtak: „Ja, csak egy városi tanácsos“, és tovább lapoztak.

Ugyan ki halt meg? — kérdezték időnként a Plutoria Avenuen, egy halottaskocsi láttán. — Valamelyik tanácsos — vetette oda

egy arra siető járókelő. — Ja, már azt hittem, valaki fontos — és mindketten nevettek.

Nem lehetett pontosan megállapítani, hogy a közfelháborodás hulláma honnan és mikor indult el. Mondják, a közerkölcsök megújhodásáról van szó, mely futótűzként terjedt el egész Amerikában. Érezhető volt ez az ország majd minden részében. A csikágói lapok a középnyugat új erejének és friss idealizmusának tulajdonították eredetét. Bostonban azt állították, hogy a nemes, régi New England-i szellem újjáéledéséről van szó. Ugyanezt Philadelphiában William Penn szellemének nevezték. A déliek hagyományos lovagiasságuk megújhodását látták benne, mely most szembeszáll Észak kapzsiságával és önzésével; Északon viszont azt tartották, hogy az egész nem más, mint harc a déliek tunyasága és tudatlansága ellen. Nyugaton azt hajtogatták, hogy a keleti szellem megfékezésére irányul, Keleten viszont úgy vélték, hogy a nyugati anarchia leküzdését tűzte ki célul. Ebből is kitűnik, hogy mindenütt az ország dicső egységének újabb bizonyítékát látták benne.

Ha tehát Mr. Newberry és Mr. Overend

városuk romlottságáról beszélt, csupán osztották azt az érzést, amely pillanatnyilag egész nemzetüket fűtötte. És valóban, sokszáz polgártársuk, aki alapjában véve éppoly kevéssé érdeklődött, figyelmét szintén a városi közigazgatás felé kezdte fordítani. Amint az emberek bepillantottak az ügyekbe, meghökkentek. Rádöbrentek pl. arra, hogy Sulphursteam városi tanácsos civilben temetkezési vállalkozó. Képzeljük csak el, olyan városban, ahol hetenként százötven halott van, és néha még ennél is jobb az átlag, a tanácsban egy temetkezési vállalkozó ül. Egy város, mely éppen akkor ingatlankisajátítást akart foganatosítani és négyszázezer dollárt szándékozott költeni egy új temetőre, a kisajátítási bizottság kebelében temetkezési vállalkozót rejtegetett. De ami még rémesebb: Undercut városi tanácsos hentes! Olyan városban, mely hetenként ezer tonna húst fogyaszt! O'Hooligan városi tanácsos pedig — jelentette a fáma — ír származású! Ehhez szóljon az ember! Egy ír tanácsos, ki olyan város rendőrbizottságában ül, melynek rendőrei születés vagy származás szerint harmincnyolc és fél százalékban írek! Kész örület!

Ha tehát Mr. Newberry azt mondta: „Rosszabb, mint Oroszországban“, szószerint értette, amit mondott.

Mr. Newberry és Mr. Dick Overend éppen befejezték eszmecseréjüket, mikor elimbolygott mellettük McGrath polgármester óriási, hájas alakja. Rájukpislantott szeme sarkából — szemei mint apró szilvák bújtak meg himlőhelyes arcában — és mert született politikus volt, azonnal tisztában volt azzal, hogy olyasmiről beszélnek, amihez semmi közük. Mivel azonban politikus volt, egyszerűen csak annyit mondott, hogy „Jó estét, uraim“, és nem nyilvánította érzelmeit.

— Jó estét, polgármester úr — mondta Mr. Newberry behízelt hangon, kezeit dörzsölve.

Nincs szánalmasabb látvány, mint egy becsületes ember, akit rajtakapnak, amint bátran és merészen beszél a gonosztevőről.

— Jó estét, polgármester úr — visszhangozta, szintén kezeit dörzsölve Mr. Dick Overend.

A polgármester csupán azzal az öblös rőffenéssel válaszolt, melyet tanácsüléseken terminus technicus néven ismernek és azt jelenti, hogy az ember nem akarja magát valamilyen válasszal jobbra vagy balra leköttni.

— Meghallott valamit? — suttogta Mr. Newberry, mikor a polgármester elhagyta a klubot.

— Bánom is én — suttogta vissza Mr. Dick Overend.

Fél órával később McGrath polgármester

belépett a Thomas-Jefferson klubba, mely egy biliárdüzemű kocsmá hátsó termeit foglalta el.

— Fiúk, — szólt O'Hooligan és Gorfinkel városi tanácsosokhoz, kik a biliárdasztalok mögött egy sarokban pókereztek — mondjátok el a többieknek, hogy ne mutatkozzanak és legyenek résen. A választásokról a városban mindenfélét beszélnek, ami nem tetszik nekem. Mondjátok el a fiúknak, mennél inkább lapulnak, annál jobb.

Ez ígéretet a Thomas-Jefferson klub sürgősen továbbadta a George-Washington klubnak (színesek) és a Kossuth klubnak (magyarok), valamint a hazafias érzés és a polgári erény többi központjának a város szegényebb negyedeiben. És lőn körülöttük oly sötétség, hogy még a becsületes Diogenes sem világíthatta volna át lámpásával.

— Ha az ördög netán arra piszkálná fel őket, hogy murit csináljanak, — mondta egy-két nappal később a George-Washington klub elnöke McGrath polgármesternek — sose fognak tudni rájönni, kinek is akarnak tulajdonképpen nekimenni.

— Csak annyit mondok — mondta szóttagolva a kövér polgármester és nyugodt, átható pillantással nézett alárendeltjére — csak annyit mondok, jól vigyázzatok.

A pillantás, melyet a polgármester csatlósára vetett, ahhoz hasonlított, melyet Morgan, a

kalóz ajándékozott egyik hívének, mielőtt át-
dobta a korláton.

A polgári lelkesedés hulláma, melynek távoli
dübörgését megéreztek a Plutoria Avenue be-
szélgetéseiben, közben napról-napra dagadt.

— Botrány — mondta Mr. Lucullus Fyshe
Mr. Spillikinsnek. — Ezek a fickók ott lenn a
városházán szemenszedett gazemberek. A
napokban üzleti dolgom volt arrafelé (szóda-
vízgyártásunk adóügyével kapcsolatban) és
képzeld csak, meg kellett érnem, hogy azok
az alakok pénzt fogadnak el.

— Nahát! Megáll az ember esze! — szolt
Mr. Spillikins. — Ne mondja!

— Tény és való, — ismételte Mr. Fyshe —
pénzt fogadnak el! Félrehívtam az alpénztár-
nokot és egy ötvendollárost csúszttam a
kezébe. A fickó elfogadta, készségesen el-
fogadta!

— Elfogadta? — nyögte Mr. Spillikins.

— El — felelte Mr. Fyshe. — Ez ellen
paragrafus kellene.

— Mondom! — kiáltotta Mr. Spillikins. —
Dutyit érdemelnének!

— És micsoda felháborító szemtelenséggel

csinálják — folytatta Mr. Fyshe. — Másnap lementem, hogy az elnökhelyettessel tárgyaljak (ugyanebben az ügyben), elmondtam, amit akartam, és odacsúsztattam egy ötvendollárost. Az a fickó meg dühösen visszadobta. Nem hajlandó.

— Nem hajlandó? — lihegte Mr. Spillikins.
— Na, de ilyet!

Ilyen és hasonló eszmecsereket folytattak a hivatal után és közben, a város összes jobb polgárai.

Akármilyen felhős volt is az ég, egy fény-sugár mégis áttört rajta. „A hullám“ szemmel láthatólag igen jókor jött. Nemcsak a városi választások álltak küszöbön, hanem éppen az időben három vagy négy rendkívül fontos kérdés volt függőben, mely az újonnan választandó közigazgatási közgyűlés döntésére várt. Ilyen kérdés volt pl. az, hogy kisajátítsák-e a Villamos-Társaságot, — sokmillió dolláros ügy; vagy az a döntés, hogy meghosszabbítsák-e a városi Elektromos Művek engedélyét, — életkérdés; és ott volt még egy telekvásárlás, a temető kibővítésére: négyszáz-ezer dollárról volt szó és okvetlenül el kellett intézni. És mindenki érezte (főleg a Plutoria Avenuen), milyen csodálatos, hogy a város erkölcsi újraébredése éppen arra az időpontra esik, amikor ezek a kérdések égetővé váltak. A Villamos-Társaság és az Elektromos Művek

összes részvényesei, — köztük a város legkitűnőbb és legnemesebb lelkű polgárai — mind érezték, milyen szükséges most ez a nagy erkölcsi erőfeszítés, hogy felébresszék és magukkal ragadják a várost; ha nem is az egészet, legalább annyit, amennyit csak tudnak.

— Nagyszerű mozgalom ez, — szólta Mr. Fyshe (az Elektromos Művek fő részvényese és igazgatója) — milyen szép, hogy új engedményünk ügyében nem kell olyan megvesztegethető rongynéppel tárgyalnunk, mint ezek a mostani városi tanácsosok. Tudja, Furlong, amikor először álltunk elő egy százötven évre szóló meghosszabbítási javaslattal, elutasították. Százötven év túl sok nekik. Gondolja csak el. Százötven év (csupán másfél évszázad) túl sok idő egy engedménynek! Azt hiszik, mi majd kitűzzük sürgönypóznáinkat, kifeszítjük dróttjainkat, felállítjuk az utcákban transzformátorainkat és talán százötven év múlva kényszeríteni hagyjuk magunkat, hogy az egészet potom pénzért elkótyavetyéljük. Mi természetesen tisztán láttuk, mit akarnak. Azt akarták, hogy mindegyiküknek ötven dollárt tömjünk a ronda zsebébe.

— Szégyen, gyalázat! — szólta Mr. Furlong.

— A temetővel ugyanez a helyzet — folytatta Mr. Lucullus Fyshe. — Ha nem jön a mozgalom és nem tartja őket sakkban, ezek a zshiványok négyszázezer dollárt adnak annak

a bitang Sulphursteamnek, ötven holdjáért. Képzelve csak el!

— Nem tudom, — mondta Mr. Furlong elgondolkodva — amennyire értek hozzá, négyszázezer dollár, ugye nem túlzott vételár ilyen kiterjedésű ingatlanért?

— Egy csöppet sem — felelte nyugodtan és határozottan Mr. Fyshe és fürkészsze nézett Mr. Furlongra —, nem drága vételár. Ha mint teljesen kívülálló meg szabad jegyezmem, úgy látom, hogy igen tisztességes, észszerű ár egy ötvenholdas külvárosi ingatlanért, feltéve, hogy a terep megfelelő. Ha példának okáért felkínálnák nekünk azt az igen szép, körülbelül húsz hold kiterjedésű ingatlant, amely, ha nem tévedek, a temető másik oldalán az ön korporációjának tulajdonát képezi, azt mondanám, négyszázezer dollár rendkívül mérsékelt vételár.

Mr. Furlong elgondolkodva bölintott.

— Ugye, önök arra gondoltak, hogy felajánlják a városnak? — kérdezte Mr. Fyshe.

— Igen, — mondta Mr. Furlong — kisebb-nagyobb vételárért, — négyszázezer vagy ilyesmi. Úgy éreztük, hogy ilyen, szinte szentnek nevezhető ügyben az ember minél kevesebbet alkudozzék.

— Tökéletesen igaz — helyeselt Mr. Fyshe.

— Úgy véltük, — folytatta Mr. Furlong — ha a városnak kell az ingatlanunk a temető

kibővítésére, fizessen nekünk belátása szerint — négyszázezret, félmilliót, egyszóval egyáltalán minden összeget négyszázezeren felül, melyet csak rászán. Mi az egészet nem tekintjük üzletnek. Jutalmunk csupán abban a pusztában rejlik, hogy eladjuk nekik.

— Úgy is van, — mondta Mr. Fyshe — és természetesen az önök ingatlana minden tekintetben előnyösebb fekvésű. Sulphursteam telkén elburjázott a ciprus, örökzöld és szomorúfűz, melyek teljesen alkalmatlanná teszik modern temető számára; az önöké azonban, ha jól emlékszem, naposan és szabadon fekszik, laza, homokos talajjal, fák és fű nélkül.

— Igen, — mondta Mr. Furlong — azt is gondoltuk, hogy a mi telkünk, háttérben a cserzőművekkel és vegyi gyárakkal, ideális hely a... a... — itt elhallgatott és megfelelő kifejezés után kutatott.

— A halottak számára — szólt Mr. Fyshe kellő tisztelettel.

És e beszélgetés után Mr. Fyshe és Mr. Furlong a mozgalomra vonatkozólag tökéletesen egyetértettek.

Valóban csodálatos volt, milyen gyorsan terjedt a világosság. — A mi pártunkon van Rasselyer-Brown? — kérdezte valaki néhány nappal később Mr. Fyshetől.

— Szívvel-lélekkel, — felelte Mr. Fyshe. — Nagyon el van keseredve, hogy ezek a gaz-

emberek így becsapják a városi szénellátást. Azt mondja, a város nagyban vásárolt szenet a bányáktól, ötvenháromért — teljesen vacak árut, mondja. Úgy értesült, hogy ezek a zsványok télen mind huszonöt-harminc dollárt kapnak, hogy egyik szemüket behúnyják.

— Jóságos Isten! — hörögte a hallgatóság.

— Gyalázat, ugye?! — mondta Mr. Fyshe. — De már Rasselyer-Brownnak is mondtam: — Mit tehet az ember, ha maguk a polgárok nem érdeklődnek a dolgok iránt? „Például az ön saját esete“, mondtam neki, „hogyan van az, hogy ön, aki a szénszakmában dolgozik, nem támogatja a várost ebben az ügyben? Miért nem ön szállít a városnak?“ Ő fejét rázta. „Ötvenháromért nem tenném“, mondta. „Nem“, válaszoltam, „de megtenné ötvenötért?“ Rámézett egy pillanatra, majd így szólt: „Fyshe, megteszem; ötvenötért vagy bármely magasabb árért, melyet ön javasol. Ha új tanácsot kapunk, ön maga szabhatja meg feltételeit.“ „Jó“, mondtam, „remélem, hogy az összes többi üzletemberek is ilyen szellemben gondolkodnak“.

Így történt, hogy a világosság utat tört magának és mindenhová elterjedt. Az emberek

ügy érdeklődtek a város dolgai iránt, mint még soha. Mr. Boulder, ki többek között egy kőbánya és egy aszfalttársaság tulajdonosa volt, úgy találta, hogy az utcaburkolat valószínűleg szegényen. Mr. Skinyer, a Skinyer és Beatem irodából, fejét csóválta és úgy vélekedett, hogy az egész város igazságszolgáltatása sürgős újjászervezésre szorul. Friss vérre van szüksége, mondta. De, tette hozzá kétségbeesett hangon, hogy is lehetne építeni olyan bíróságra, melynek feje csak hatezer dollár fizetést kap. Az ilyen állapotok tűrhetetlenek. Ha, mondta, a mostani főbíró nyugdíjba küldenék és egy embert, egy jó embert (Mr. Skinyer ezt a szót hangsúlyozottan mondta) kaphatnának, mondjuk tizenötezerért, akkor még volna remény.

— Természetesen, — mondta Mr. Skinyer Mr. Newberrynek, amikor erről a tárgyról beszéltek — hogy megfelelő számú segítséget kellene melléje adni, akik leveszik vállairól úgyszólván az egész gépies munkát, aminő pl. a megjelenés a bíróságon, jelentések megfogalmazása, hivatalos intézkedések, adórevíziók, kisajátítások és a tiszta jogi munka. Így szabad kezet nyerne és teljesen annak tudná szentelni magát, ami — egyszóval azzal foglalkozhatnék, amit lényegesnek tart.

Egy-két hét leforgása alatt az általános mozgalom végérvényesen kikristályosodott és „A megvesztegethetetlen közigazgatás barátainak társaságá”-ban öltött testet. Ezt a város egy sereg vezető és önzetlen polgára szervezte meg, kik első gyűlésüket a Mauzoleum Klub legnagyobb tanácstermében tartották meg. Mr. Lucullus Fyshe, Mr. Boulder és mások, kik erősen érdekelve voltak abban, hogy a Villamos- és Elektromos-Társaság részvényeseinek jogai ne csorbuljanak, kezdettől fogva a mozgalom vezetői voltak. Mr. Rasselyer-Brown, Mr. Furlong senior és mások is részt vettek, nem azért, mintha különösképpen érdeklődnének a kérdések iránt, hanem, amint maguk mondták, tisztára közösségi érzésből. Dr. Boomer mint az egyetem képviselője volt jelen a három legtekintélyesebb professzor kíséretében, akik művelt emberek voltak, tudtak ülni egy elsőrangú klubban, vizskiszódát inni és úgy tudtak beszélni, mint bármelyik jelenlévő üzletember. Mr. Skinyer, Mr. Beatem és mások az ügyvédséget képviselték. Dr. McTeague, ki kék pipafüst mögül hunyorgott, az egyházat képviselte. Voltak azonban olyanok is, akik tisztára lelkesedésből jelentek meg, mint pl. Mr. Newberry, az Overend fivérek és Mr. Peter Spillikins.

— Hát nem borzasztóan tisztességes, —
suttogta Mr. Spillikins Mr. Newberrynek —

hogy egy sereg ember belevág ilyen ügybe és közben egy pillanatra sem gondol a saját érdekével?

Mr. Fyshe, mint elnök, megnyitotta a gyűlést. Közölte, hogy a jelenlévők nagy, önkéntes népi tüntetés tanúi lehetnek. Jobbnak látták, mondotta, hogy a nyilvánosság kizárásával tartsák meg és semmit sem hagyjanak kiszivárogni. Ezzel megvédhetik a Ligát egy olyan klikk régi, rejtett hatalma ellen, mely eddig mindenfelé a közigazgatás szégyenére vált. Szeretné, mondotta, ha később minden fényes napvilágnál menne, és ezért hívta össze őket éjnek idején, hogy megbeszéljék a módokat és eszközöket. Ha egyszer teljesen megegyeztek abban, mi a teendő és hogyan akarják elérni, a legszélesebb körök tanácsát fogják kikérni és minden rétegnek alkalmat adnak, hogy szabadon nyilvánítson véleményt. Senki sem elég közönséges ahhoz — jelentette ki viharos lelkesedés közepette —, hogy ki ne kérjük tanácsát és fel ne szólítsuk együttműködésre, ha egyszer lefektették a Liga programját. Mindenki segíthet, még a legszegényebbek is. Aláírási íveket fognak körözni és

mindenkinek lehetővé teszik, hogy tetszés szerinti összeget adjon, egy és öt dollár között a pénztárosnak. A Liga demokratikus lesz — az utolsó lehelletig. A legszegényebbek a legkisebb összeggel, egy dollárral járulhatnak hozzá; és még a leggazdagabbaknak sem szabad többet adniok, mint öt dollárt. Ezenkívül azt is javasolja, hogy a Liga tényleges tisztviselőinek alapszabályszerűen tiltsák meg, hogy egyáltalán résztvegyenek a tanácskozásokon. Ő maga — ha megtisztelik azzal, hogy elnökükké választják, ami bizalmas értesülései szerint szándékukban áll, — elsőnek fogja alávetni magát a szabályoknak. Teljesen a háttérben akar maradni. Teljesen fel akarja adni énjét és boldognak fogja tekinteni magát, hogy a köz érdekében semmit sem adhat. Abban a helyzetben van, hogy barátai, Mr. Boulder, Mr. Furlong, dr. Boomer és mások részéről hasonló ünnepélyes fogadalmat szavatolhat.

Valóságos tapsvihár üdvözölte Mr. Fyshe e megjegyzését, ki a büszkeségtől elpirult.

— És most, uraim, — folytatta — térjünk át a fesztelen megbeszélésre. Én, mint elnök, semilyen igényt sem tartok arra, hogy a tárgyalást vezessem, vagy esetleg csak én beszéljek. Mindenki legyen tudatában...

— Elnök úr, tehát... — kezdte Mr. Dick Overend.

— Egy pillanat, Mr. Overend, — mondta

Mr. Fyshe — akarom, hogy mindenki tudatában legyen annak, hogy olyan szabadon beszélhet, mint...

— Hadd mondjam el tehát — kezdte Mr. Newberry.

— Bocsásson meg, Mr. Newberry, — mondta Mr. Fyshe — még előbb ki akartam fejteni — nemcsak, hogy mindenki részt vehet, hanem mindenkit fel is kérünk rá!

— Ez esetben — kezdte el Mr. Newberry.

— Mielőtt szólna, — szakította félbe Mr. Fyshe — hadd tegyek még hozzá valamit. Eszmecszerénk olyan rövid és tömör legyen, ahogy csak lehetséges. Még egy csomó mondanivalóm van a gyülekezet számára és jó volna, ha önök mindnyájan olyan röviden és keveset beszélnének, amennyire ez csak lehetséges. Van valakinek valami mondanivalója?

— Igen — szólt Mr. Newberry —, hogy áll a szervezkedés és a tisztviselői kar?

— Erről gondoskodtunk, — felelte Mr. Fyshe — mindenekelőtt arra törekedtünk, hogy elkerüljük az eddigi választási eljárás hírhedt és korrupt módszereit, a jelöltek lajstromait, melyek mind a mai napig egész városi közigazgatásunk szégyenére váltak. Mr. Boulder, Mr. Furlong, Mr. Skinyer és én magam rövid listát állítottunk össze a hivatalokról és tisztviselőkről, melyet az önök alapos és szabad ítélete alá szeretnénk bocsá-

tani. Így szól: tiszteletbeli elnök, Mr. L. Fyshe; tiszteletbeli alelnök, Mr. As. Boulder; tiszteletbeli titkár, Mr. Furlong; tiszteletbeli pénztáros, Mr. O. Skinyer; satöbbi, satöbbi. — Nem szükséges, hogy mind felolvassam. A névsort később megtalálhatják a hall falán. Elfogadják? El van fogadva! Nagyon helyes, mondta Mr. Fyshe.

Egy kis szünet állt be; Mr. Furlong és Mr. Skinyer helyet foglalt Mr. Fyshe mellett, Mr. Furlong pedig egy halom noteszlapot húzott elő a zsebéből és rendezni kezdte. A gyűlés jegyzőkönyve volt, és ő otthonról hozta magával. Amint maga mondta, túlságosan pontos és módszeres jegyzőkönyvvezető ahhoz, hogy a helyszínen csak úgy kutyafuttában lekenje.

— Nem gondolják — mondotta Mr. Newberry — mint tapasztalt ember beszélek — tennünk kellene valamit, hogy a sajtót megnyerjük magunknak.

— Nagyon helyes — zúgta több résztvevő.

— Mi az ön nézete, dr. Boomer? — kérdezte Mr. Fyshe az egyetem elnökét. — A mi pártunkon lesznek a lapok?

Dr. Boomer kétkedően rázta a fejét. — A kérdés igen fontos, — mondta. — Kétségtelen, hogy minden másnál nagyobb szükségünk van a tiszta, egészséges, pártatlan sajtó támogatására, mely nem hozzáférhető a megvesztegetés számára és nincsen alávetve a pénz befolyásá-

nak. Véleményem szerint a leghelyesebb, amit tehetünk, az, hogy megvásároljuk a város egyik újságját.

— Nem volna jobb, ha egyszerűen a szerkesztőségi személyzetet vásárolnók meg? — kérdezte Mr. Dick Overend.

— Ezt is megtehetnők, — ismerte el Mr. Boomer. — A sajtó megvesztegethetősége kétségtelenül egyike a legnagyobb bajoknak, amelyek ellen küzdenünk kell. Hogy azonban úgy harcolunk-e ellene legeredményesebben, hogy a lapot vesszük meg, vagy úgy, hogy a szerkesztőket, azt nehéz eldönteni.

— Ezt bízunk egy választmányra, melyet teljhatalommal ruházunk fel — jegyezte meg Mr. Fyshe. — Tagjait megbízuk mindama lépések megtételével, melyeket szükségesnek tartanak a sajtó megnyerésére és a pénztáros jogosult támogatásban részesíteni őket. Én a magam részéről szívből únom, hogy a városi közigazgatás és a sajtó állandóan egy követ fújjanak. Ha sikerülne tennünk valamit e viszony megváltoztatására és megszüntetésére, ez szép tett volna, uraim, olyan tett, melyért semilyen ár sem túl magas.

Egy-két órás tárgyalás után megszervezték a megvesztegethetetlen városi közigazgatás barátainak ligáját és ellátták pénztárossal, programmal és jelszóval. Az utóbbi igen egyszerű volt. Amint Mr. Fyshe és Mr. Boulder mondták, egyelőre felesleges részletkérdésekkel bajlódni és közelebbről megindokolni egyes lépéseket, melyeket néhány különleges ügyben (mint pl. a százötven éves engedmény) szándékoztak megtenni. A jelszó egyszerűen így hangzott: *jóraavalóság, tisztaság, becsületesség.*

Ez az első gyűlés természetesen szigorúan bizalmas volt. De mindent, ami ennek folyamán megtörtént, később megismételték egy nagy nyilvános gyűlésen, melyet a város összes polgárai belépőjegy nélkül látogathattak. Pompás volt, hogy itt mindent kapásból intéztek és emellett a legnagyobb biztonsággal. Ha pl. valaki hátul a teremben azt mondta: javasolom, hogy Mr. Lucullus Fyshe legyen a Liga elnöke, Mr. Fyshe hasztalan tiltakozással emelte fel a kezét, mintha erről még sohasem hallott volna.

Mindezek után a megvesztegethetetlen városi közigazgatás barátainak ligája nekilátott a „Sötétség hatalmai“-nak leküzdéséhez. Nem voltak ugyan teljesen tisztában, merre is vannak ezek, de abban tökéletesen egyetértettek, hogy valahol léteznek. A megnyitó beszédekben azt állították, hogy elbújva, a homályban,

a színpalak mögött dolgoznak. Meglepő volt azonban, hogy senki sem tudta pontosan megállapítani, ki vagy mi ellen lép föl voltaképpen a Liga. Jóraivalóságért, tisztességért, becsületességért küzd. Ennél többet nem tudtak mondani róla.

Nézzük például a sajtó kérdését. A Liga megalapításakor feltételezték, hogy a város újságjai annyira lepénzelhetők és korruptak, hogy szükséges lesz megvenni valamelyiküket. De alig mondták ki azt, hogy „megvesztegethetetlen közigazgatás“, máris kiderült, hogy a város összes lapjai már évek óta ezért dolgoznak.

Az újságok most versenyre keltek, ki terjeszti hatásosabban az új eszmét. A „Plutoria Times“ levágható szelvényt közölt az első oldal sarkában, ezzel a szöveggel:

**PÁRTOLJA A MEGVESZTEGETHETETLEN
KÖZIGAZGATÁST? HA IGEN, KÜLDJE BE EZT
A SZELVÉNYT ÉS TIZ CENTET, ÉS KÖZÖLJE
VELÜNK NEVÉT ÉS CIMÉT.**

A „Plutoriai Városi és Házi Tanácsadó“ pedig még tovább ment:

**TISZTESSÉGES VÁROSBAN AKAR LAKNI?
HA IGEN, KÜLDJÖN HUSZONÖT CENTET
LAPUNK KIADÓHIVATALÁBA. A HELYES
FÖLHASZNÁLÁSÉRT SZAVATOLUNK.**

A lapok még ennél is többet tettek. Naponta képeket hoztak; leközölték például Mr. Lucullus Fyshe fényképét, ezzel a szöveggel: „Mr. *Lucullus Fyshe* olyan kormányért küzd, mely a nép akaratából, a népért, a népből és a nép érdekeiért munkálkodik“; másnap pedig másik arcképet közöltek, ezzel a szöveggel: „Mr. P. Spillikins, aki azon a nézeten van, hogy minden ember szabad és egyenlő születésű“; és egy nappal rá még egy képet hoztak, a következő szöveggel: „A telek, melyet Mr. Furlong a temetőnek kínál fel. A háttérben a cserzőművek, fent jobbra Mr. Furlong feje.“

Világos volt, hogy a régi tanácsosok egy bizonyos részét a „Sötétség hatalmai“ közé számították. Efelől nem volt kétség. „Olyan emberekre, mint Gorfinkel és Sulphursteam városi tanácsosok nincs többé szükségünk“, írták az összes városi lapok. „A közvélemény felháborodottan tiltakozik ezek ellen az emberek ellen. Túlsoká táplálkoztak már ezek a dögkeselyűk polgártársaink teteméből“, satöbbi.

Az egyetlen nyugtalanító az volt a dologban, hogy semmiképpen sem lehetett rájönni, ki az ördög pártolta valaha is Gorfinkel és Sulphursteam városi tanácsosokat. Még azok a szervezetek is, melyek látszólag mögöttük álltak, szemmeláthatólag nagyobb buzgalommal lel-

kesedtek a megvesztegethetlen közigazgatásért, mint maga a Liga.

„A Thomas Jefferson klub a megvesztegethetlen közigazgatásra szavaz“, jelentették egyik napon az újságok főcímei, és másnap:

„SEGITSÉGET KAPTUNK A KÖZIGAZGATÁS
MEGTISZTÍTÁSÁRA. AZ EUREKA KLUB
(SZINESEK) A LIGA PÁRTJÁRA ÁLLT.
VÉGET VETÜNK A SÖTÉTSÉGNEK.“

És a rákövetkező napon:

„MAGYARORSZÁG FIAI KIVESZIK RÉSZÜKET
A JÓ CSELEKEDETBŐL: A KOSSUTH KLUB
A LIGÁRA FOG SZAVAZNI.“

És olyan erős volt az ellenszenv az elvetemült városi tanácsosok iránt, hogy felhangzott az a követelés: töröljék el a tanácsot és helyébe létesítsenek kamarát. Az újságok nap mint nap vezércikkezték erről és világos volt: a Liga első feladatai közé tartozik, hogy a kongresszustól megszerezze a szükséges engedélyeket. Hogy a nyilvánosságot felvilágosítsák egy ilyen kormányzat jelentőségéről, Proaser professzor nyilvános felolvasást tartott a tanácsulések fejlődéséről. Végigkísérte Görögország amphiktioniaiától egészen Velence oligarchikus tanácsulásáig és feltehető, hogy ha az este hosszabb lett volna, fejtegetéseit napjainkig folytatja.

A legcsodálatosabb azonban az volt, amit nem sokkal rá nyilvánosságra hoztak és Mr. Fyshe is megerősített hivatalos nyilatkozatban, hogy t. i. McGrath polgármester is pártolja a megvesztegethetetlen közigazgatást, sőt, a Liga tagjává is megválasztják.

Ez valóban különös volt. A nagy nyilvánosságának azonban talán kevésbé lett volna titokzatos, ha végighallgathatta volna Mr. Fyshe és Mr. Boulder egyik intim eszmecseréjét.

— Ön tehát azon a nézeten van, — mondta Mr. Boulder — hogy továbbra is hagyjuk McGrath nevét?

— Semmire sem jutunk nélküle, — felelte Mr. Fyshe — hét választókerület van a kezében. Ha elfogadjuk ajánlatát, mind a hétért kezeskedik.

— Bízhatunk az ígéretében? — kérdezte Mr. Boulder.

— Azt hiszem, becsületes játékos, — válaszolta Mr. Fyshe. — Úgy állítottam be neki a dolgot, mint becsületbeli ügyet, férfiak között; ma egy hete volt. Azóta gondosan megfigyeltem és meggyőződésemmel, hogy tisztességes.

— Meddig akar elmenni velünk? — kérdezte Mr. Boulder.

— Gorfinkelt és Sulphursteamet át akarja ejteni. Azt mondja, helyet kell találnia O'Hooligan számára. Szerinte az íreknek

nincs érzékük a megvesztegethetetlen közigazgatás iránt; ők ír kormányzatot akarnak.

— Értem, — mondta elgondolkodva Mr. Boulder. — És milyen feltételeket szabnak tulajdonképpen az engedmény meghosszabbításáért és az ingatlan kisajátításáért?

Mr. Fyshe azonban erre a kérdésre csak egész titokzatosan és olyan halk hangon válaszolt, hogy még a kinti szilfákon hallgatózó madarak sem hallhatták; és ha még a madarak sem értesültek mindenről, ami a Ligára vonatkozik, nem csoda, ha sok minden akadt, amit olyan ember, mint Mr. Newberry és Mr. Peter Spillikins sohasem hallott vagy sejtett.

Minden hét és minden nap új diadalokat jelentett az előretörő mozgalomnak.

— Igen, uraim, — mondta néhány nappal később Mr. Fyshe a Megvesztegethetetlen Városi Közigazgatás Barátai Ligájának egybegyűlt választmánya előtt — nagy örömmre szolgál, hogy első diadalunkról számolhatok be. Mr. Boulder és én meglátogattuk a fővárost és végérvényesen közölhetjük önökkel, hogy a törvényhozó testület beleegyezett kormányzati

formánk megváltoztatásába, mégpedig úgy, hogy tanácsunk helyébe kamarát létesítünk.

— Halljuk, halljuk! — kiáltották egyszerre az összes tagok.

— Beszéltünk a főkormányzóval, — mondta Mr. Fyshe — nagyon lekötelezett minket azzal, hogy velünk ebédelt a Pocahontas klubban. Elmondta, hogy az ország összes nagy és kis városaiban ugyanaz a folyamat tapasztalható, mint nálunk. Nézete szerint a régimódi közigazgatás napjai meg vannak számlálva. Mindenütt kamarákat állítanak fel.

— Nagyszerű! — kiáltotta Mr. Newberry.

— A kormányzó biztosít minket arról, hogy kívánságainkat teljesíteni fogják. A demokrata állami bizottság elnöke (olyan szíves volt, és velünk vacsorázott a Buchanan klubban), ugyanezt ígérte. Hasonlóképpen a köztársasági állami bizottság elnöke is, aki olyan kedves volt, és elfogadta meghívásunkat a Lincoln Színház egyik páholyába. Nagy elégtétel nekünk — fejezte be Mr. Fyshe —, hogy a törvényhozó testület ennyire szívből, ilyen igazán amerikai módon biztosít támogatásáról.

— Egészen biztos ebben? — kérdezte Mr. Newberry. — Beszél már a törvényhozó gyülekezet tagjaival is?

— Nem volt rá szükség — felelte Mr. Fyshe.

— A kormányzó és a különböző elnökök annyira a hatalmukban tartják őket — jobban

mondva a tagok annyira bíznak a kormányzóban és politikai vezetőikben, hogy készek lesznek megadni nekünk azt, amit igazi amerikai támogatásnak neveztem.

— Ön tehát, — ragaszkodott Mr. Newberry — teljesen bízik a kormányzóban és a többiekben?

Mr. Fyshe egy pillanatig gondolkodott, majd igen nyugodtan így szólt: — Egészen biztosak vagyunk a dolgunkban — majd olyan pillantást váltott Mr. Boulderrel, mely tapasztalt megfigyelőnek köteteket mesélhetett volna.

— Remélem, nem veszi rossznéven kérdezősködésemet, — mondta Mr. Newberry, amikor Mr. Fyshe-sel hazaballagtak a klubból. — Őszintén szólva nem vagyok egész tisztában azzal, mit is jelent az, hogy „kamara“ és hogy „keresztül akarjuk vinni, hogy kormányzatunkat kamarává változtassák“. Tudom, úgy beszélek, mint egy műveletlen és tájékozatlan ember. Biztosan nem foglalkoztam eleget politikával. De micsoda különbség van egy tanács és egy kamara között?

— Mi a különbség a tanács és a kamara között? — ismételte Mr. Fyshe.

— Igen — mondta Mr. Newberry —, mi a különbség egy tanács és egy kamara között.

— Vagy pedig, más szavakkal kifejezve — mondta ábrándozva Mr. Fyshe —, mi a különbség egy kamara és egy tanács között.

— Úgy van — mondta Mr. Newberry.

— A magyarázat nem olyan egyszerű, — mondta Mr. Fyshe. — A legfőbb különbségek egyike az, hogy egy kamaránál, vagy ahogy még mondani lehet, egy bizottságnál, magasabb a fizetés. Tudja, egy városi tanácsos vagy tanácsnok fizetése a legtöbb városban nem több, mint ezeröttszáz—kétezer dollár. Egy kamarai vagy bizottsági tag fizetése minimum tízezer. Így rögtön más emberekkel van dolgunk. Amíg csak ezeröttszázat fizetünk, tele van a tanács olyan emberekkel, akik rongyos ezeröttszáz dollárért minden becstelenségre készek; mihelyt azonban tízezret adunk, rögtön emelkedettebb szellemű férfiakat kapunk.

— Értem — mondta Mr. Newberry.

— Ha ezeröttszáz dolláros embere van, — folytatta Mr. Fyshe — bármely pillanatban megvesztegetheti egy ötvendollárossal. A tízezerdollárosnak ellenben már szélesebb látóköre van. Ha ötven dollárt kínál kamarai szavazataért, a szemébe röhög.

— Vagy úgy, — mondta Mr. Newberry — most már értem. Ezeröttszáz dollár fizetés olyan alacsony, hogy sokan nem tudnának

ellentállni annak a kísértésnek, hogy csak a mellékkereset miatt menjenek a hivatalba.

— Úgy van, pontosan úgy van — válaszolta Mr. Fyshe.

Az új Ligát minden oldalról támogatták. A város hölgyei — ötvenezer szerepelt a város választási lajstromain — nem maradtak el a férfiak mögött. Nem voltak ugyan a Liga tagjai, de csatlakoztak a nemes ügy érdekében.

— Mr. Fyshe — mondta Mrs. Bumconhearst, ki azért kereste föl a Liga elnökét hivatalában, hogy felajánlja támogatását —, mondja meg, mit tehetünk. Városunk ötvenezer hölgyválasztóját képviselem..!

(Ez Mrs. Bumconhearst egyik kedvelt kifejezése volt, bár sohasem derült ki, miért vagy kit is képviselt.)

— Mi nők segíteni akarunk. Tudja, milyen lelkesedéssel kezdeményezünk, ha ön megmondja, mit kell tennünk! Tudja, Mr. Fyshe, bennünk éppen annyi tetterő lakozik, mint a férfiakban, ha csak megmondják nekünk, mi a teendő. Nem tarthatnánk egy saját, teljesen saját gyűlést, hogy a Liga segítségére lehesünk?

— Pompás ötlet — mondta Mr. Fyshe.

— És nem kaphatnánk három vagy négy urat, aki beszédet tartana, hogy föllelkesítsen minket? — kérdezte félénken Mrs. Bumconhearst.

— De még mennyire — mondta Mr. Fyshe.

Így történt, hogy a nők vállvetve küzdöttek a férfiakkal. A Nagy Paláver és a többi szálloda teahelyiségei minden nap zsúfolva voltak, és mindenki buzgón fáradozott a szent ügy érdekében. Az egyik hölgy igazán elragadó választási vállszalagot talált ki, melyet rögtön mindenki hordani kezdett, hűsége jeléül; nagy előnye volt, hogy mindenhez lehetett hordani.

— Igen, — szólt Mr. Fyshe a bizottságához — mozgalmunkra nézve rendkívül kedvező jel, hogy a nők a mi pártunkon állnak. Akárhogyan is vélekedjünk általában a nőkérdésről — és azt hiszem, uraim, tudjuk, hogyan kell vélekednünk róla — a nők befolyása kétségtelenül hozzájárul a politika megtisztításához. Örömmel közölhetem, hogy Mrs. Bumconhearst és barátnői megszervezték a város összes választójogosult asszonyait. Közölték, hogy ezt csekély árért, asszonyonként öt dollárért tudták elérni. Néhány asszonyt — alacsony rétegekből származó bevándoroltak, kikben még csak fogyatékosan fejlett politikai érzék lakozik — egészen alacsony árért, fejtenként egy dollárért szerveztek meg. A mi benn-

szülött amerikai asszonyainktól, kiknek műveltsége és erkölcsi érzéke sokkal magasabb fokon áll, azonban nem várhatjuk, hogy ilyen olcsón adják.

De nem a nők voltak az egyedüli segítségre kész bajnokok, akik a Liga pártjára álltak.

— Uraim, — jelentette az egyetem elnöke, dr. Boomer, a legközelebbi bizottsági ülésen, — örömmel közölhetem önökkel, hogy az a szellem, amely minket lelkesít, az egyetemi hallgatóságot is hatalmába kerítette. Teljesen önszántukból megalakították a „Fair Play Barátainak Egyetemi Egyesületé“-t, mely már meg is kezdte működését. Úgy hallom, Gorfin-
kel városi tanácsost már egy tóba mártották az egyetem közelében. Ma este, azt hiszem, Sulphursteam városi tanácsossal fognak törődni. Úgy hallom, a víztartályba akarják dobni. Vezetőik — néhány remek fiatalember van köztük — megfogadták nekem, hogy semmi olyant nem fognak tenni, ami rossz hírbe hozhatná az egyetemet.

— Azt hiszem, hallottam őket az utcán tegnap éjjel, — mondta Mr. Newberry.

— Alighanem tüntető körmenetet tartottak
— felelte az elnök.

— Igen, hallottam éljenzéseiket. Éljen a megvesztegethetetlenség! Éljen a megvesztegethetetlen közigazgatás, éljen! éljen! éljen! Az embernek forró lett a szíve tőle.

— Igen — mondta az elnök — összeálltak, hogy véget vessenek a garázdálkodásnak és az utcai tüntetéseknek, melyek eddig mindig elcsúfították városi választásainkat. Tegnap éjjel elégedetlenségük jeléül felborítottak két villamost és egy tejeskocsit.

— Úgy tudom, kettőt közülük letartóztattak
— mondta Mr. Dick Overend.

— Az csak tévedés volt — mondta az elnök.
— Csak elnézték a dolgot. Nem tudták, hogy egyetemi hallgatókról van szó. Az a két fiatalember, akit letartóztattak, hockey-ütőjével betörte az általa felborított kocsi ablakait. Egy rendőrjárőr tévesen garázdálkodóknak nézte őket. Mihelyt az őrszobára értek, rögtön tisztázódott a félreértés. A rendőrfőnök telefonon bocsánatot kért az egyetemtől. Azt hiszem, a Fair Play-szövetkezet ma éjjel megint kint van és Sulphursteam városi tanácsos után néz. A vezetők azonban biztosítanak arról, hogy semmiféle csendháborításra nem fog sor kerülni. Amint mondtam, úgy hiszem a víztartályba akarják dobni.

Ilyen széleskörű buzgólkodás láttára minden

ellenállás semmivé foszlott. A Plutonia Times nemsokára jelenthette, hogy különböző nemkívánatos jelöltek visszavonultak a porondról. „Gorfinkel városi tanácsos“ — szolt a cikk — „akit, mint emlékezetes, múlt héten az egyetemi ifjúság egy tóba dobott, még az ágyat nyomta, amikor riporterünk ellátogatott hozzá Mr. Gorfinkel odanyilatkozott, hogy nem szándékszik jelöltetni magát az eljövendő választásokra. Azt mondta, nem kellene többé a polgári tisztségek. Elege volt belőlük. Kötelességének tartja kilépni a városi tanácsból és átengedni helyét másoknak, akik éppen úgy megérdemlik a politikai tűzkeresztséget, mint ő. A jövőben minden munkaerejét elszabott féligkész öltönyeinek áruházára szándékszik összpontosítani és van szerencséje felajánlani egy tétel rendkívül elegáns átmeneti öltönyt, eddig még sohasem hallott olcsó árért.“

Felesleges leírni, milyen fényes győzelmet aratott maga a választás. Mindég is úgy fognak visszagondolni rá, mint a legszebb választások egyikére, melyet valaha is tartottak a város környékén. A polgári szervezetek hihetetlen erőfeszítéseket tettek a siker biztosítására.

Dr. Boomer hallgatói, baseball-ütőkkel felfegyverezve, csapatostul vették körül a választási helyiségeket, hogy szavatolják a fair-playt. Aki ellenszenves szavazatot akart leadni, azt kidobták a szavazóbódéból; aki pedig bármiféle nyers erőszakot vagy pórias viselkedést próbált belevinni a választásokba, annak bevették a fejét. A külvárosokban csákányos, önkéntes munkáscsoportok tartották fenn a rendet, melyeket gyakran kellett kiegészíteni a legalacsonyabb rétegekből. A városban köröző gépkocsikat, vezető üzletemberek, ügyvédek és orvosok bocsájtották rendelkezésre, és arra kellett ügyelniük, nehogy más járművek legyenek olyan becsstelenek, hogy választókat visznek az urnákhoz.

A siker, melyben az első pillanattól fogva senki sem kételkedett, mindent elsőpró arányokban bontakozott ki. A sötétség seregeit olyan alaposan megfutamították, hogy egyáltalán nem lehetett többé nyomukra akadni. Amikor leszállt az este, az utcák megteltek kurjongató, hullámozó tömeggel, mely a megvesztegethetetlen közigazgatás nagy győzelmét ünnepelte, és minden újságkiadó vállalat homlokzatán transzparenszek jelentek meg, melyek McGrath polgármestert, a megvesztegethetetlen kormányzat előharcosát, O. Skinyert, a nép atyját és a Liga többi vezető-

jét ábrázolták, a tömeg tomboló lelkesedése és éljenzése közepette.

Aznap este a győzelem ünneplésére a Plutoria Avenuen nagy fogadást rendeztek a Mauzoleum Klubban. A fogadást a város saját jószántából kezdeményezte; erről nem akart lemondani. A művészet és kifinomult ízlés ez otthona még sohasem volt tanúja elragadóbb látványnak. A klub széles folyosóin magyar zenekar bécsi zenét játszott tiroli furulyákon a pálmafák mögül. A pezsgő két tucat tálalóasztalon szikrázott, és nesztelen pincérek olyan kelyhekbe öntötték, melyek szélesek és laposak voltak, mint a vizirózsák úszó levelei. És mindezek között andalogtak e boldog Árkádia pásztorai és pásztornői — a pásztorok fekete zsakettben, olyan széles fehér ingmellel, mint Afrika térképe, kifogástalan fehér mellénnyel az Egyenlítő körül; súlyos aranyláncokat hordtak és apró lakkcipőket, melyek a bünnél is feketébbek voltak; a pásztornők pedig illatos selyemhabokban, melyek a kaleidoszkóp minden színében tündököltek, szalaggal a homlokuk körül vagy fehér tollakkal a hajukban, mint a polgári tisztaság valóságos jelképei.

Hasonló látványért hasztalan lapozná végig az ember a pásztorköltészet lapjait.

És csoportról csoportra terjedt az örömhír, hogy az Elektromos Művek új engedménye kétszáz évre, befejezett tény, úgyhogy a vállalkozóknak idejük és alkalmuk lesz a működésre. Erre az újságra a derék kötvénytulajdonosok komoly arca elpirult a büszkeségtől és a fülelő részvényesek szelíd szemei ragyogtak az örömtől. A megvesztegethetetlen közigazgatás alatt immár nem fenyegeti őket sem veszély, sem kétely. Tudták, mire lesz képes a társaság.

Így hát a klub előtt az érkező és távozó gépkocsik dallamos dudái egész éjjel vidám üzenettel ébresztgették a szilfák alvó leveleit. És a kivilágított folyosókon egész éjjel suttozott a gyöngyöző pezsgő a figyelő pálmáknak a városra szálló illatos lehelletéről. Így hullámzott az éjszaka, így vonult el a lassan derengő reggel elől, mely prózai világosságával szomorú fényt vetett a műfény előkelő szépségére; és a város polgárai — a legjava volt — hazagördültek, a jól kiérdemelt álom karjaiba; a többiek pedig — a szegénynegyedben persze — fölkeltek és elindultak mindennapi munkájukra.

Vége

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

